

NIHAYET ÖZGÜRÜZ

A.B.D.'de Sivil Haklar Hareketi

NIHAYET ÖZGÜRÜZ

A.B.D.'de Sivil Haklar Hareketi

“Bir Hayalim Var”: Ağustos 1963’de düzenlenen İş ve Özgürlük Adına Washington’a Yürüyüş (March on Washington for Jobs and Freedom) ülkenin o güne dek tanık olduğu en geniş çaplı siyasi gösteri idi. Lincoln Anıtı önünde toplanan kalabalık, Washington Anıtı’nın silüetinin yansıdığı havuzun etrafında, o güne dek bir Amerikalı tarafından yapılan belki de en etkileyici konuşmayı Dr. Martin Luther King Jr.’dan dinledi.

İ Ç İ N D E K İ L E R

— 1 —

Kölelik Amerika’ya Yayılıyor 3

Amerika’ya Aktarılan Küresel Bir Olgu
Kölelik Kök Salıyor
Kölelik Yaşamı ve Kurumları
Aile Bağları

MERCEK ALTINDA: Siyah Kilisenin Dehası

— 2 —

“Diğerlerinin Beşte Üçü:” Ertelenen Bir Vaat 8

Özgürlükler Ülkesi mi?
Frederick Douglass’ın Klemi
Yeraltı Demiryolu
Kılıcın Gücüyle
Asi John Brown
Amerikan İç Savaşı

MERCEK ALTINDA: İç Savaş’ta Siyah Askerler

— 3 —

“Ayrı ama Eşit”: Afro-Amerikalılar Yeniden Yapılanmanın Başarısızlığına Tepki Gösteriyor 18

Kongre’de Yeniden Yapılanma
Geçici Kazanımlar ... ve Tersine Gidiş
“Jim Crow” Yasaları
Booker T. Washington: Ekonomik Bağımsızlık Arayışı
W.E.B. Du Bois: Siyasi Ajitasyon Baskısı

MERCEK ALTINDA: Marcus Garvey: Başka Bir Yol

— 4 —

Charles Hamilton Houston ve Thurgood Marshall İrk Ayrımına Karşı Hukuki Mücadeleyi Başlatıyorlar 26

Charles Hamilton Houston: Jim Crow’u Yıkan Adam
Thurgood Marshall: Bay Sivil Haklar
Brown Kararı

MERCEK ALTINDA: Ralph Johnson Bunche: Akademisyen ve Devlet Adamı

MERCEK ALTINDA: Jackie Robinson: Renk Engelini Yıkıyor

— 5 —

“Bir Eylemimiz Var” 35

“Boyun Eğmekten Yoruldum”: Montgomery Otobüsü Boykotu

Oturma Eylemleri

Özgürlük Gezileri

Albany Hareketi

Birmingham’da Tutuklanma

Birmingham Hapishanesi’nden Mektup

“Bir Eylemimiz Var”

Washington’a Yürüyüş

MERCEK ALTINDA: Rosa Parks: Sivil Haklar Hareketinin Anası

MERCEK ALTINDA: Sivil Haklar Eylemcileri: Mississippi’de Ölüm

MERCEK ALTINDA: Edgar Evers: Mississippi Hareketinin Şehidi

— 6 —

“Böyle Devam Edemez:” Yasal Eşitlik Sağlanıyor 52

Değişen Siyaset

Lyndon Baines Johnson

1964 Sivil Haklar Yasası

Yasanın Tanıdığı Yetkiler

1965 Oy Kullanma Hakkı Yasası: Tarihçe

Selma’da Kanlı Pazar

Selma-Montgomery Yürüyüşü

Yürürlüğe Giren Oy Kullanma Hakkı Yasası

Yasa Neler Getiriyor?

MERCEK ALTINDA: Beyaz Güneylilerin Sivil Haklar Hareketine Tepkisi

Sonsöz 65

Sivil Haklar Hareketinin Zaferleri

— 1 — KÖLELİK AMERİKA’YA YAYILIYOR

Birleşmiş Milletler’in New York kentindeki genel merkezinde sergilenen antik eserler arasında Kiros Silindiri (Cyrus Cylinder)’nin birebir kopyası da bulunuyor. Pers İmparatoru ve Babil fatihi Büyük Kiros’un adına yapılan bu eserin tarihi M.Ö. 539’lara dayanır. Kiros, halkının din özgürlüğü ve kişisel mülkiyetin korunması gibi – bugün sivil haklar dediğimiz – haklarını güvence altına almıştı. Ayrıca, “tüm dünyada kökü kazınması gereken bir gelenek” dediği kölelik düzenine de son vermişti.

Tarih boyunca, ülkeler kendi vatandaşlarının kişisel korunma ve ayrıcalıklarına ne kadar geniş ölçüde tanımladıkları ve nasıl şiddetle savunduklarına bağlı olarak, birbirlerinden farklılık göstermişlerdir. Amerika Birleşik Devletleri; Bağımsızlık Bildirgesinde taçlandırılmış yüce idealleri ve yasal koruması Anayasa ile resmîyet kazandırılmış, özellikle ilk 10 Anayasa Değişikliği maddesinde yer alan ve tamamı Amerikan halkının Haklar Bildirgesi (*Bill of Rights*) olarak bilinen bu sivil haklar üzerine kurulmuş bir ülkedir.

Oysa ülkeye gelen bir grup yerleşimci, bu yasal hak ve korumalardan yararlanamadı. Yeni Dünya’da Avrupalı göçmenler büyük ekonomik fırsatlar ile daha geniş kişisel, siyasi ve dini özgürlük bulmalarına rağmen, Siyah Afrikalılar bu ülkeye köle olarak satılmak ve çoğunlukla da Güney’deki büyük çiftliklerde “efendileri” için çalışmak üzere zorla – genelde zincire vurularak – getirildiler.

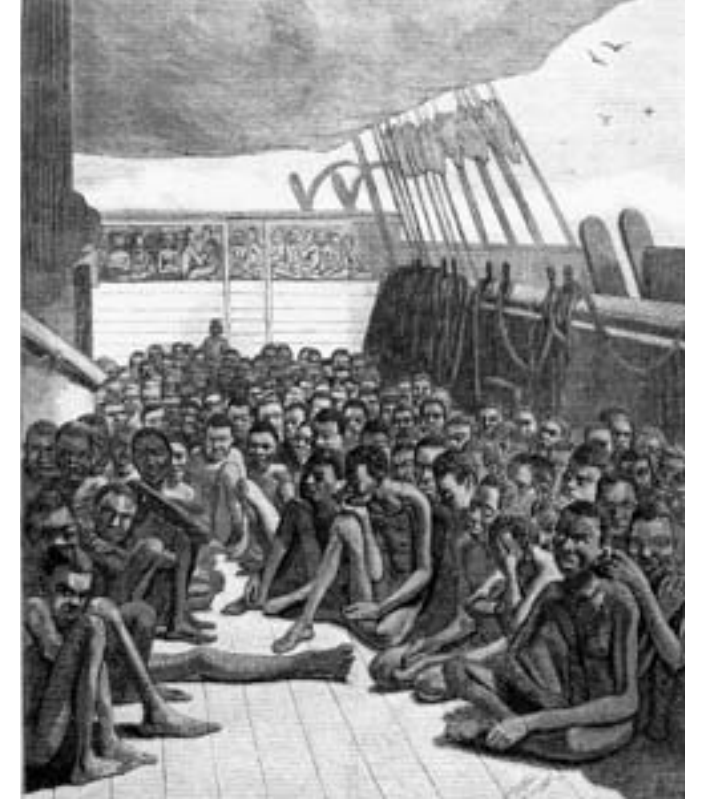
Bu kitapçık, Afrika kökenli işte o Amerikalı köleler ile onların soyundan gelenlerin – hem hukuk önünde hem de uygulamada – diğer Amerikalıların faydalandığı sivil haklara kavuşmak için verdikleri mücadeleyi anlatıyor. Bu, onurlu bir direnişin ve mücadelenin öyküsüdür. Erkek ve kadın büyük kahramanlar yaratan bir öykü. Ve çoğu Amerikalıyı savunduğu eşitlik, adalet gibi evrensel ilkeler ile milyonlarca yurtdaşının yaşadığı eşitsizlik, adaletsizlik, ve zulüm arasındaki utanılacak uçurumla yüzleşme-ye zorlayarak, sonunda kazanılan bir başarının öyküsü.

Amerika’ya Aktarılan Küresel Bir Olgu

İnsanoğlu tarih öncesi çağlardan beri diğer insanları köleleştirdi. Kölelik koşulları farklılık göstermesine rağmen; eski Mezopotamya, Hint, ve Çin uygarlıklarında; klasik Yunan ve Roma’da; Kolomb öncesi Amerika’da yerli Aztek, İnka ve Maya imparatorlukları devrinde köle işgücü kullanıldı. İncil bize Mısırlıların Yahudi köleleri olduğunu, ve Yahudilerin de Mısır’dan toplu olarak göç ederken kendi köleleri bulunduğunu anlatıyor. Erken Hıristiyanlık dönemi gibi, İslam dini de bu uy-

gulamayı kabul etmişti. Kuzey ve Doğu Afrikalı Araplar siyah Afrikalıları köleleştirdi. Mısır ve Suriye de esir olarak ele geçirdikleri ya da köle tüccarlarından satın aldıkları ve genellikle şeker üretiminde çalıştırdıkları Akdenizli Avrupalıları köleleştirdiler. Pek çok Amerikan yerli kabileleri de savaşta esir aldıkları diğer kabilelerden yerlileri köle yaptılar.

Atlantik köle ticareti birkaç faktörün biraraya gelmesiyle daha da canlandı. 1453 yılında Osmanlıların Konstantinopolis’i (bugünkü İstanbul) fethi mevcut ticaret düzenini bozarak, tatlıya düşkün Avrupalıları pahalı şekerden yoksun bıraktı. Portekizlilerin önderliğinde, Avrupalılar Batı Afrika sahillerini keşfederek Afrikalı tüccarlardan köle satın almaya başladılar. Kristof Kolomb’un 1492’de Yeni Dünya’yı keşfinden sonra, Avrupalı sömürgeciler çok sayıda Afrikalıyı köle olarak tarlada çalışmak ve özellikle Karayipler’de şeker yetiştirmek üzere ülkelerine taşıdılar. Çok geçmeden Karayip Adaları Batı Avrupa’nın şeker talebinin yüzde 80-90’ını karşılar hale geldi.

Wildfire gemisinin güvertesinde köle olarak taşınan Afrikalılar – Key West, Florida, Nisan 1860.

1823’de yapılan bu tabloda Karayipler Antigua Adası’nda şeker kamışı kesen köleler betimleniyor.

Şeker, tütün, pamuk, ve baharat gibi ürünlerin o zamanın dünya ekonomisindeki önemli rolünü günümüzde anlamak zor. Örneğin, 1789 yılında Saint Domingue (bugünkü Haiti) adlı küçük koloni Fransızların toplam dış ticaret değerinin yüzde 40’ını oluşturuyordu. Atlantik köle ticaretini yönlendiren ekonomik güçler oldukça etkindi. En az 10 milyon Afrikalı “orta geçit” de (*Tekstil, rom, ve sanayi ürünlerinin Afrika’ya; kölelerin Amerika’ya; şeker, tütün, pamuğun da Avrupa’ya gönderildiği Atlantik Okyanusu’nda üçgen şeklindeki – ikinci ve en uzun – ticaret yolu*) çekilen acılara katlandı. Çoğu Afrikalı köle, Portekizlerin elindeki Brezilya, İspanyolların elindeki Latin Amerika; ve Karayipler’de İngilizler ile Fransızlara ait çeşitli “şeker adalarına” taşındı. Köle Afrikalıların sadece yüzde 6’sı Britanya kontrolündeki Kuzey Amerika’ya getirildi. Ancak, Afro-Amerikalıların yaşadıkları, A.B.D.’yi kuran ve geliştiren diğer göçmenlerin yaşadıklarından büyük ölçüde farklılık göstermekteydi.

Kölelik Kök Salıyor

Britanya kontrolündeki Kuzey Amerika’ya ilk kölelerin gelişti raslantı sonucu oldu. 1607’de Jamestown, Virginia’da İngilizlere ait ilk kalıcı yerleşim bölgesinin kurulmasından oniki yıl sonra, hükümet izniyle çalışan bir korsan ticaret gemisi limana demirledi. İçinde Karayipler’de bir İspanyol gemisinden esir aldıkları “20 küsur *Zenci*” vardı. Bölgedeki yerleşimcilerin bu “kargo yükünü” satın almasıyla birlikte, ilk köleler geleceğin Amerika Birleşik Devletleri’ne adım atmış oldu.

Sonraki 50 yıl boyunca, gelişmekte olan Virginia kolonisinde köleler önemli bir işgücü kaynağı sayılmıyordu. Toprak sahibi elitler “sözleşmeli” çalışan beyaz emek gücüne güvenmeyi tercih ediyorlardı. Bu uygulamada, Amerika’ya göç etmeyi düşünen Avrupalılar – ödünç aldıkları ulaşım ücreti karşılığında – işverenle bir sözleşme imzalıyorlardı. Ulaşım ücretine karşılık aldıkları bu borcun tamamını ödemek için de yıllarca çalışmayı kabul etmiş oluyorlardı. Sosyolog Orlando Patterson bu dönemde farklı ırklar arasındaki ilişkilerin nispeten daha samimi olduğunu yazıyor. Hatta az sayıda becerikli siyah köle, özgürlüklerini bile elde ederek kendi servetlerini kazanmışlardı.

Ancak, 17. yüzyılın ikinci yarısı başlarında hem kölelerin fiyatı hem de kendilerini sözleşmeye bağlamak isteyen göçmenlerin sayısı azaldı. Köle işgücü sözleşmeli işçilerden daha ucuz hale geldikçe, kölelik artarak yayıldı. 1770’de, Afro-Amerikalılar güney kolonilerdeki nüfusun yaklaşık yüzde 40’ını; Güney Carolina’da ise çoğunluğunu oluşturuyorlardı (Kuzey kolonilerde de köle vardı, ama oralandaki köle nüfusu hiçbir zaman yüzde 5’i aşmadı). Çok sayıda, ezilmiş ve potansiyel anlamda isyankar böyle bir azınlık ile yüz yüze kalan Güneyli elitler, Afro-Amerikalılara karşı sosyal tutumun sertleşmesini teşvik ettiler. Köle kadınların çocukları köle olarak ilan edildi. Köle sahiplerine köleleri cezalandırırken öldürme izni verildi. Ve belki de en önemlisi, Virginia’lı beyaz elitler – siyahlar ile daha yoksul beyaz

işçiler arasında ayrımcılık yaratmanın bir yolu olarak – siyah karıştı ırkçılığı teşvik etmeye başladılar.

Afro-Amerikalı kölelerin çoğu temel gıda ürünleri üretilen çiftliklerde çalışmaktaydı: Maryland, Virginia, ve Kuzey Carolina’da tütün; Güneydoğu eyaletlerinde ise pirinç gibi. 1793 yılında, Amerikalı mucit Eli Whitney pamuk tohumlarını çevresindeki elyafdan ayıran mekanik bir cihaz olan ilk çırçır makinesini imal etti. Bu buluş sayesinde; batıya doğru Alabama, Mississippi ve Louisiana ile Texas’ın içlerine kadar uzanan Aşağı Güney eyaletlerindeki pamuk ekimi büyük oranda artış gösterdi. 1790-1860 yılları arasında yaklaşık bir milyon Afro-Amerikalı köle – Afrika’dan A.B.D.’ye getirilenlerin iki katı kadar – batıya doğru yer değiştirdi.

Kölelik Yaşamı ve Kurumları

Afro-Amerikalı köleler – bazen zalimce – çok çalışmaya zorlanıyorlardı. Bazı eyaletlerde geçerli kölelik yasaları suç işleyen kölelere korkunç cezalar verilmesine yetki tanıyordu. 1705 Virginia kölelik yasasına göre:

Bu yönetim bölgesindeki tüm zenci, melez ve kızılderi köleler... taşınmaz mal olarak elde tutulacaklardır. Herhangi bir köle efendisine karşı direnirse... sahibi islah etmeye çalışırken asi köleyi öldürülecek olursa... böyle bir kaza hiç olmaması gibi... köle sahibi tüm cezalardan muaf tutulacaktır.

Bu yasa ayrıca kölelerin yaşadıkları çiftliklerden ayrılmadan önce yazılı izin almalarını da şart koşuyordu. Hatta önemsiz suçlara karşılık ceza olarak kırbaçlama, dağlama ve sakat bırakmayı bile yasal ilan ediyordu. Bazı yasalar kölelere okuma yazma öğretmeyi yasakladı. Georgia eyaletinde bu suçu işleyen “köle, *zenci* veya beyaz ırktan olmayan özgür biriye”, karşılığında para ve/veya kamçılama cezası verilirdi.

Amerikalı köleler zor fiziki koşullar altında çalışmalarına rağmen, o devirdeki pek çok Avrupalı işçi ve köylü ile karşılaştırılabilecek durumdaydılar. Ancak arada bir fark vardı. Kölelerin özgürlüğü yoktu.

Afro-Amerikalılar için temel insan haklarının tanınmaması, onların siyasi ve ekonomik anlamda da ilerlemelerine engel oldu. Fakat köleler bu duruma kendi kurumlarını – sonradan 20. yüzyıl sivil haklar hareketinin besleneceği ve sosyal sermaye olarak yararlanacağı – dinamik kurumları yaratarak yanıt verdiler. Geçmişten gelen anlatılar, köleleri genelde beyaz köle sahiplerinin “emirlerine uyarak” çocuk muamelesi gören nesnelere şeklinde tanımlardı. Bugün ise kölelerin kendi kişisel, kültürel, ve dini özerkliklerini belli bir oranda biçimlendirmeyi başardıklarını anlıyoruz. Tarihçi Eugene Genovese, “Bunun nedeni kölelerin erkek gibi davranmaması değildi” diye yazıyor. “Daha çok grup olarak kolektif güçlerini kavrayamamaları ve siyasi bir varlık gibi davranmamalarından kaynaklanıyordu”. Genovese yine de şu sonuca varıyor: Çoğu köle “zorla boyun eğdikleri tehlikeli uzlaşmalara rağmen, bir erkek ya da kadın olarak kendilerini geliştirmenin ve açıkça ifade etmenin yollarını buldular”.

Bu yollardan biri de “siyah kilise” idi. Giderek artan sayıda Afro-Amerikalı köle, zaman içinde beyaz Güneyliler arasında yaygın olan Hıristiyanlığı – genelde Baptist ve Metodist mezhepleri benimseyerek – kabul ettiler. Bazı köle sahipleri Hıristiyan ilkelerinin köleliği haklı gösterme çabalarını temelden sarsacağından korkuyorlardı, ama diğerleri kölelerini – “sadece siyahlar için” ayrılmış bölümde tutulsalar bile – kiliseye gitmeleri için teşvik ettiler.

Hıristiyanlık etkisine maruz kaldıktan sonra, kölelerin çoğu kendi paralel, ya da yeraltı – kiliselerini kurdular. Bu kiliseler genelde Hıristiyanlık ile kölelerin önceki yaşamlarına ait Afrika dini kültür ve inançlarını harmanlamaktaydı. Dini törenler çoğu kez – sonradan Dr. Martin Luther King Jr. ve diğer önemli siyah din adamlarının vaazlarına da eşlik edecek olan – haykırış, dans ve karşılıklı atışmayı biraraya getiriyordu. Siyahların kilisesi, Güneyli beyazların kiliselerinden ayrı olarak, Hıristiyan geleneğinin farklı yönlerini sıklıkla vurguladı. Beyazların kilisesi İncil’deki Ham’in Laneti’ni, yani “Köleler kölesi olacaktır kardeşlerine” (*Curse of Ham – “A servant of servants shall he be unto his brethren”*) sözlerini köleliği haklı gösterecek şekilde yorumlayabilirken, Afro-Amerikalıların dini törenleri Musa’nın İsrailoğullarını kölelikten kurtarış öyküsünü vurgulayabiliyordu.

Din, Afro-Amerikalı kölelere bir ölçüde teselli ve umut sundu. Amerikan İç Savaşı’nın köleliğe son vermesinin ardından, siyahlara ait kilise ve mezhep kurumlarının üye sayısı, etkisi ve örgütsel gücü giderek arttı; ki bu da gelecekte gelişecek olan sivil haklar hareketinin başarısı açısından hayati önem taşıyacaktı.

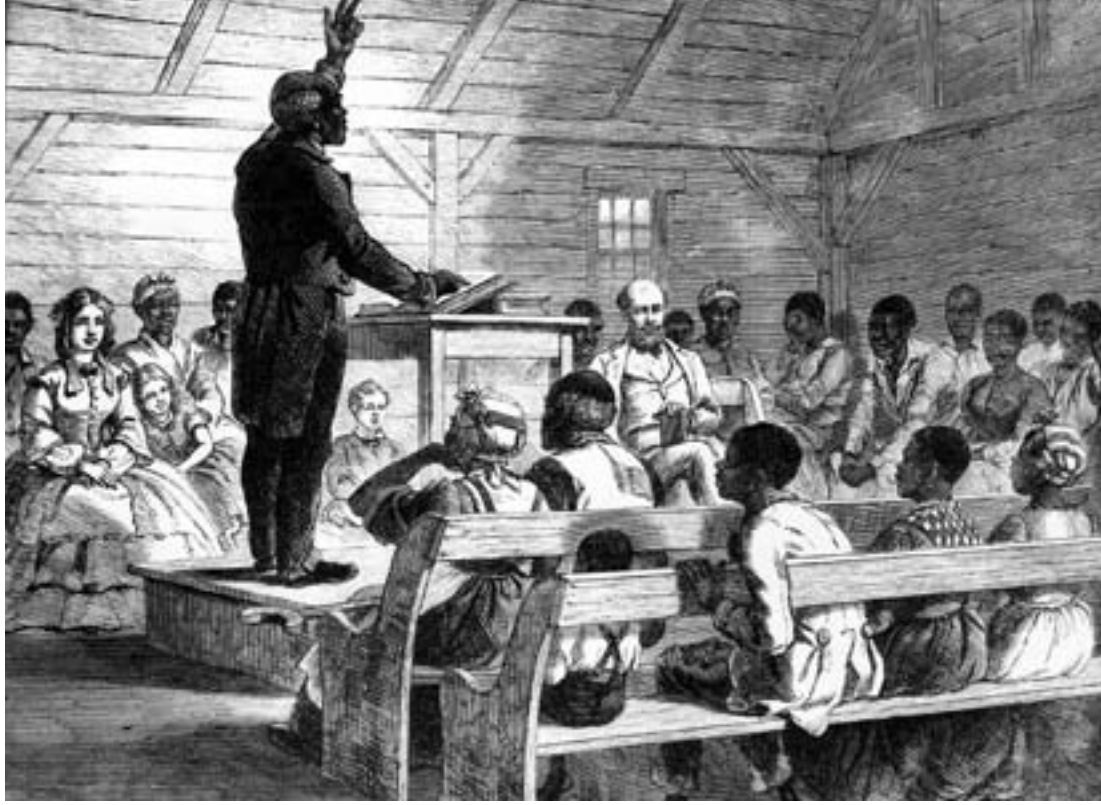
Aile Bağları

Kölelerin sıkı aile bağları da benzer bir güç kaynağı olarak kendini gösterdi. Köle sahipleri kölelerin aile üyelerini birbirinden ayırabiliyordu, ve sıklıkla da öyle yaptılar – köle ailenin üyelerini diğer köle sahiplerine satarak kocayı eşinden, çocukları da ana babalarından ayırdılar. Yine de, pek çok köle ailesi dağılmadan kaldı. Birçok araştırmacı “kölelik altında çekirdek ailenin çarpıcı bir istikrar, güç, ve dayanıklılık gösterdiğini” kaydetmektedir. Köleler genelde geniş aile birimleri halinde ayrı evlere yerleştirildiler. Tarihçi C. Vann Woodward, köle çocukların en azından “İngiltere ve Fransa’daki maden ve fabrikalarda çalışmaya mahkum işçi sınıfı çocuklarının yaşadığı zorluk ve aşağılanmadan uzak bir çocukluk güvencesi olduğunu” yazıyor.

Afro-Amerikalıların aile yapısı zamanla kölelik, ve daha sonra da ırk ayrımcılığı ile ekonomik eşitsizliğin önlerine koyduğu zorluklara karşı koyacak şekilde, çevre koşullarına uyum sağladı. Siyah ailelerin çoğu birinci derece akrabalarından oluşan küçük ailelerden çok, geniş klanlara benziyordu. Bazıları merkezi otorite figürü olarak güçlü kadınların etrafında toplanmıştı. Köle sahipleri, bir aileyi dağıtma tehdidinin itaatsizlik ve ayaklanma tehditlerini zayıflatmaya yardımcı olduğu mantığından hareket ederek, bazen bu sıkı aile bağlarını teşvik ediyorlardı.

Ne olursa olsun, birinci ve ikinci derece akrabalarından oluşan güçlü aileler Afro-Amerikalıların ayakta kalmasına yardımcı

SIYAH KİLİSENİN DEHASI

Bu tabloda, 1860 civarında siyah bir din adamının Güney Carolina'daki bir çiftlikte karışık ırklardan oluşan topluluğa vaaz veriş betimleniyor.

oldu. Karayip kolonilerinde ve Brezilya'da köleler arasında ölüm oranı doğum oranından fazlaydı, oysa A.B.D.'de siyahlar beyaz nüfus ile aynı oranda çoğaldılar. 1770'lere gelindiğinde, Britanya kontrolündeki Kuzey Amerika'daki beş köleden sadece biri Afrika'da doğmuştu. 1808'de A.B.D. köle ticaretini yasakladıktan sonra bile, toplam köle sayısı 1.2 milyondan, 1861 yılındaki İç Savaş arifesinde yaklaşık 4 milyona ulaşmıştı.

Afrikalıları Amerika'ya getiren kölelik sistemi, onları Avrupa kökenli Amerikalıların yararlandığı özgürlüklerden yoksun bıraktı. Fakat kölelik altında bile, Afro-Amerikalıların çoğu güçlü aile bağları ve inanca dayalı kurumlar geliştirerek, gelecek nesillerin üzerine zafer dolu bir sivil haklar hareketi inşa edebildikleri temelleri atmış oldu. Özgürlük ve eşitlik için mücadele; Rosa Parks'ın otobüsün ön koltuğunda oturma hakkını talep etmesinden uzun zaman önce, ve Martin Luther King Jr.'ın meşhur hayali ile Amerikalılara ilham kaynağı olmasından yüzyıl kadar öncesinde başlamıştı.

Afro-Amerikalı dini topluluklar özellikle 20. yüzyıl sivil haklar hareketinin büyük ölçüde ahlaki, siyasi, ve örgütsel temelini oluşturmaları, ve Rosa Parks ile din adamı Martin Luther King Jr.'ın da aralarında bulunduğu bu hareketin liderlerinin düşünce yapısını şekillendirmeleri açısından, Amerikan toplumuna son derece önemli bir katkıda bulundular.

Köle ve özgür Afro-Amerikalılar, kendi dini topluluklarını 18. yüzyılın ikinci yarısında kurdular. Özgürlüklerine kavuştuktan sonra ise, tamamen gelişmiş mezhepler ortaya çıktı. Bugün "siyah kilise" olarak adlandırığımız, aslında kökleri tarihe uzanan siyahlara ait yedi önemli dini mezhebi kapsar: Afrika Metodist Episkopal Kilisesi (*African Methodist Episcopal – AME*); Afrika Metodist Episkopal Sion Kilisesi (*African Methodist Episcopal Zion – AMEZ*); Hıristiyan Metodist Episkopal Kilisesi (*Christian Methodist Episcopal – CME*); A.B.D. Ulusal Birleşik Baptist Konvansiyonu (*The National Baptist Convention, USA, Incorporated*); Amerika Ulusal Bağımsız Baptist Konvansiyonu (*The National Baptist Convention of America, Unincorporated*); İlerici Ulusal Baptist Konvansiyonu (*The Progressive National Baptist Convention*); ve İsa'daki Tanrı'nın Kilisesi (*The Church of God in Christ*).

Bu mezheplerin tümü, Afro-Amerikalı kölelerin özgürlüklerine kavuşmasından sonra ortaya çıktılar. Genelde Metodist, Baptist, ve Pentekostal geleneklerden yararlanmakla birlikte, çoğu zaman Amerikan Katolik Kilisesi, Anglikanizm, Birleşik Metodist Kilisesi ve diğer pek çok dini gelenek ile bağları vardı.

Afro-Amerikan dini duyarlılığının büyük yeteneği, aslında dehası, ortak bir kimlik oluşturma güdüsüdür. Afrika'nın farklı bölgelerinden gelen siyah köleler "orta geçit" yoluyla Atlantik Okyanusu'nun bir ucundan diğerine taşındılar. Köle olarak büyük eziyetlere katıldılar. Afro-Amerikalıların dini inanç ve ibadet gücü, geçmişlerindeki kültürel çeşitlilik ve sosyal mahrumiyete dayanarak, köklü bir çatışmayı çözecek başarılı araçlar için gereken teselli ve düşünsel yapının temelini attı: sivil itaatsizlik ve şiddet içermeyen pasif direniş teknikleri. Siyah kilise, ayrıca Afro-Amerikalı siyasal eylemcilere güçlü bir felsefe de aşıladı: seçkin bir kesim için geçici çareler bulmak yerine, kitleye yönelik nihai bir çözüm üzerine odaklanmak. Sivil haklar hareketi – her türlü insan kimliğinin sistemik baskı altında kalmasına asla izin vermeyecek şekilde – bu politikayı benimseyecekti. Afro-Amerikalı dini topluluklar sadece kendileri için değil, aynı zamanda kendi ulusları ve tüm dünya için trajik bir

geçmiş anlamak ve geleceğe doğru taşımak arayışında idiler. Sivil hareketin dehası işte bu topluluklardan dışarıya taşan doğal bir sonuçtur.

Özetle, köleliğe karşı bazı direniş biçimleri ve ardından Jim Crow yasaları muhtemelen kaçınılmazdı. Ancak, siyah kilisenin baskı altında gösterdiği toplumsal manevi güç sayesinde hedeflerine barışçı yollardan ulaşmayı amaçlayan bir sivil haklar hareketinin doğması kolaylaştı.

Sivil haklar hareketinin pek çok güçlü sesi – tabii ki King, ama aynı şekilde güçlü ve önemli etkiye sahip olan A.B.D. Temsilciler Meclisi üyeleri Barbara Jordan ve John Lewis; siyasal eylemci ve Baptist papaz Jesse Jackson; ve gospel efsanesi Mahalia Jackson – düşünce yapılarını siyah kilisedeki ibadet yaşamları sayesinde oluşturdu. Gerçekten de, sivil hakların en önemli sesi olarak King'in rolü, Afrika kökenli Amerikan dini topluluklar ile A.B.D.'deki ırksal ve sosyal adalet mücadelesi arasındaki doğrudan ilişkiyi yansıtır. Nelson Mandela ve Başpiskopos Desmond Tutu gibi küresel liderler, King'in sevgi dolu, birleştirici Afrikalı ve Hıristiyan kimliğini bünyelerinde toplamanın yollarını öğrendikçe, Afro-Amerikan tarzı ibadetin manevi etkisi de ülke sınırlarının ötesine yayıldı.

Günümüzde Afro-Amerikalıların ortak ruhani değerleri her zamanki gibi güçlüdür ve toplumsal bağ-

ları kuvvetlidir. Siyahlara ait kiliseler HIV/AIDS'in yayılması, yoksulluk ile mücadele, ve mahkum Afro-Amerikalıların tekrar suç işleme eğilimi gibi çağdaş zorluklara yanıt bulmak için çalışıyorlar. Ancak, ortak kimlik arayışı hala böyle bir manevi gücün temelini oluşturuyor. Afro-Amerikalı ilk başkanın seçilmesi ve yüksek eğitimdeki azınlıkların sayısındaki artış ile birlikte, ortak kimlik oluşturma yolundaki çabalar rotasını sürdürüyor.

Özetle, siyahların kilisesi Afro-Amerikalıların en sert baskılara dayanarak hayatta kalmalarına ve evrensel anlamda ortak bir toplumsal maneviyat geliştirmelerine yardım etti. Siyahların kilisesi sadece demokrasi hakkında kuram geliştirmekle kalmadı, aynı zamanda demokrasiyi uyguladı. Bu köklerden de – yaratıcı, kapsayıcı ve şiddet içermeyen – bir sivil haklar hareketi filizlenip gelişti.

Michael Battle tarafından yazılmıştır.
Başpiskopos Desmond Tutu tarafından atanan Papaz Michael Battle, Los Angeles Episkopal Piskoposluk Bölgesi'ndeki St. Paul Katedral Merkezi'nde Cathedral Sorumlusu ve Kilise İlahiyatçısı olarak görev yapmaktadır.
Kitapları arasında *The Black Church in America: African American Spirituality (Amerika'da Siyah Kilise: Afro-Amerikan Maneviyatı)* bulunmaktadır.

“DİĞERLERİNİN BEŞTE ÜÇÜ”

ERTELENEN BİR VAAT

19. yüzyıl boyunca ve 20. yüzyıl başlarında, Afro-Amerikalılar ile beyaz destekçileri köleliği kaldırmak ve sonrasında “azat edilmiş” kişilerin yasalar önünde eşitliğini güvence altına almak için çeşitli stratejilere başvurdu- lar. Özellikle siyahların köleliği ve gördükleri zulüm ulusal birliği alttan destekleyen bazı bölgesel siyasi uzlaşmalar arasında olduğu için, ırkların eşitliğine giden yoldaki ilerleme yavaş olmaya mahkumdu. 1861-1865 yılları arasındaki İç Savaş A.B.D.’de köleliğe son verecekti. Fakat çatışma bitince, Kuzeyli siyasi iradenin ırkların eşitliğine karşı çıkan beyaz Güneylilerin direnişini kırma çabaları giderek zayıfladı. Güney’de “Jim Crow” yasal ırk ayrımcılığı sisteminin empoze edilmesi de siyahların siyasi alanda ilerlemesine engel oldu. Yine de, Afro-Amerikalı liderler 20. yüzyılın ortalarından sonlarına doğru sivil haklar hareketlerini başarıyla besleyip geliştirecek olan entelektüel ve kurumsal sermayeyi oluşturmayı sürdürdüler.

Özgürlükler Ülkesi mi?

Kölelik kurumu bağımsızlıklarının ilk gününden itibaren Amerikalıları birbirinden ayırdı. Güney eyaletleri yeni bir temel ürüne – Kral Pamuk (*King Cotton*) – (*Çevirmenin Notu: Amerikan İç Savaşı döneminde pamuğun ekonomik önemini göstermek için Güney’de özellikle politikacılar ve yazarlar tarafından kullanılan deyim*), ve pamuk ekiminde köle işgücü kullanılan çiftliklere bağımlı olarak büyüyüp geliştikçe, kölelik karşıtı görüşleri artan kuzey eyaletleri ile çatışma olasılığı daha da büyüdü. Bu genç ülke, çeşitli ahlaki bahaneler ve siyasi tavizler ile bu çatışmayı erteleyip durdu.

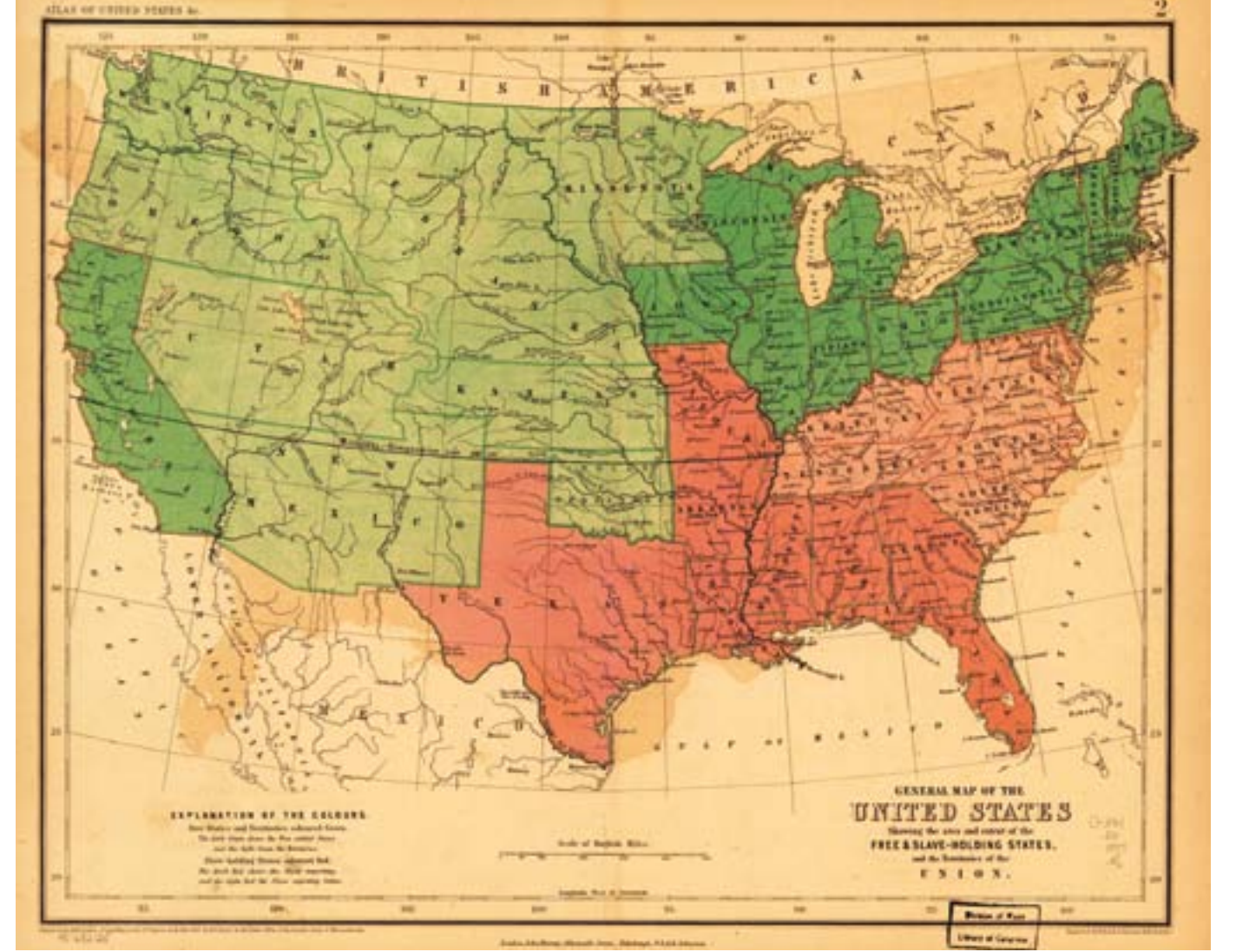
A.B.D.’nin Bağımsızlık Bildirgesi (1776) evrensel kardeşlik üzerine coşkulu bir dil içeriyor: “Biz şu gerçeklerin aşkar olduğu görüşündeyiz: Tüm insanlar eşit yaratılmışlardır, kendilerini yaratan Tanrının bahşettiği bazı vazgeçilemez haklara sahiplerdir; yaşam, özgürlük ve mutluluk arayışı da bu haklar arasındadır”. Oysa, bu bildirgeyi kaleme alan Thomas Jefferson’in kendisi de Virginia’lı bir köle sahibiydi. Jefferson bu çelişkiyi gördü, ve yazdığı bildirmede – kölelik kurumunu olmasa da – “insan doğasına karşı acımasız bir savaş” olarak tanımladığı köle ticaretini keskin bir dille kınadı. Ancak, o günlerde Amerika’nın fiili hükümeti olan Kıta Kongresi, bağımsızlık yanlısı görüş birliğini bozabilecek her türlü tartışmadan kaçınmak için köle ticaretine atıfta bulunulan bölümü Bağımsızlık Bildirgesi metninden çıkarttı. Bu durum, siyasi çıkarların ahlaki zorunluluklara ağır basmasının son örneği değildi.

George Washington’ın Mount Vernon, Virginia’daki arazisinde siyah tarla işçileri ile yaptığı konuşmanın tasviri, 1757.

1787’ye geldiğinde, Amerikalıların çoğu gevşek, merkezi olmayan 13 eyaletin mevcut birliği yerine güçlü bir federal hükümet kurmaya karar vermişti. O yılın Mayıs ayından Eylül’e kadar Philadelphia’da toplanan Anayasa Kongresi işte böyle bir hükümet için ayrıntılı bir tasarı hazırladı. The Summer of 1787: The Men Who Invented the Constitution (1787 Yazı: Anayasayı İcat Edenler) adlı eserin yazarı David Stewart, “Kongre toplantısında kölelik üzerine büyük kavgalar yaşandı” diyor. “Delegelerin çoğunun görüşleri aslında köleliliğin kaldırılmasından yanaydı... ancak köleliğin tüm ülkede kaldırılması için o toplantıda ortak bir his yoktu”.

Herhangi bir anayasa teklifi ancak 13 eyaletten 9’u tarafından onaylandığı takdirde yürürlüğe girecekti. Bu durumda Afro-Amerikalı köleler ile ilgili bir uzlaşmaya varmak artık zorunluydu. Pennsylvania’dan James Wilson önderliğinde kongreye katılan Kuzeyli delegeler, köleliğin hüküm sürdüğü üç büyük eyalet ile bir anlaşmaya vardı. Her iki taraf da bir eyaletin temsilciler kurulunun büyüklüğü belirlenirken her beş “özgür olmayan kişinin” – kölenin – üç kişi olarak hesaba katılmasını kabul etti. Ayrıca, 20 yıl boyunca A.B.D. Kongresi’nin köle ticaretini yasaklayan yasa çıkarmasını engellemek için de fikir birliğine vardılar (Kongre daha sonra, 1808’den itibaren geçerli olmak kaydıyla, köle ticaretine son verecekti. Köle nüfusundaki doğal artış sayesinde, o tarihte artık bu madde tartışılmalı olmaktan çıkmıştı).

1857 yılına ait bu A.B.D. haritasında “özgür” eyaletler koyu yeşil; köle eyaletler kırmızı/açık kırmızı; ve diğer araziler de (henüz eyalet olarak tanınmamış Amerikan toprakları) açık yeşil renk ile gösteriliyor.

Bu “beşte üç uzlaşma” maddesi Amerika’nın şeytanla Faust’vari bir pazarlığı, ya da ilk günahı olarak tanımlanır. Kuzeyli özgür bir siyah olan David Walker, bu maddeye 1829 tarihli bir kitapçıkta şöyle karşı çıkıyordu: “Bay Jefferson Tanrının bize bahşettiği beden ve akıl yeteneklerimiz açısından beyazlardan daha aşağı nitelikte olduğumuzu mu dünyaya ilan etti?” Bu uzlaşma maddesi eyaletlerin daha güçlü bir birlik kurmasına olanak tanıdı. Fakat, 1793’de çırçır makinesi icadının ateşlemesiyle, köle işgücüne bağımlı çiftliklerde pamuk ekimi artan Güney’de köleliğin sürmesini sağladı. Ayrıca, genç ülke için derin siyasi sonuçlar doğurdu. Oldukça çekişmeli geçen 1800 başkanlık seçiminde, köle nüfusları sayesinde güney eyaletlerine hediye edilen ek seçmen oyları sayesinde, Thomas Jefferson görevdeki başkan Massachusetts’li John Adams’a karşı az farkla bir zafer kazanmış oldu.

Bundan daha da önemlisi, kölelik kurumunun ülkenin gelişimi üzerindeki etkisidir. Yeni eyaletlerin köleliğe izin verip vermeyecekleri sorusu, Kongre’deki “köle” ve “özgür” eyaletler arasındaki güç dengesi üzerinde belirleyici önem kazandı. 19. yüzyılın ilk yarısında, Kongre uzun tartışmalardan sonra bazı

uzlaşmalarla konuyu sonuca bağladı. Bu uzlaşmalar köleliğe izin veren eyaletlerin genelde köleliği yasaklayan eyaletlerle birlikte Birliğe katılmasına olanak tanıyordu. 1850 Missouri Uzlaşması ve Kansas-Nebraska Yasası bu siyasi dengeyi tamamen korudu. Ancak Yüksek Mahkeme, 1857’deki Dred Scott-Sanford Davasında, henüz eyalet olarak tanınmamış batı bölgelerinde Kongre’nin köleliği yasaklayamayacağı kararına vardı. Bu karar, kölelik üzerine bölgesel fikir ayrılıklarını yoğunlaştırdı ve nihai çatışmanın gelişini hızlandırdı.

Genç ülkenin siyasal sistemi Afro-Amerikalıların da beyaz yurtdaşlar gibi sivil haklardan yararlanmasını güvence altına almak konusunda başarısızlığa uğrasa da, cesur kadın ve erkekler köleliği kaldırmak ve Birleşik Devletler’in en yüksek ideallerine ulaşmasını garantilemek için mücadeleye başlıyorlardı.

Frederick Douglass’ın Kalem

A.B.D.’nin siyasal sisteminin köleliği Güney’den kovmayı başaramadığı kanıtlanmış olsa da, Güneylilerin sıklıkla “tuhaf bir

kurum” olarak nitelendirdikleri kölelik, yine de karşı çıkılmayan bir kurum olarak kalmadı. Azimli – siyah ya da beyaz – kadın ve erkekler, köleliğin yasal olarak kaldırılması davasına yaşamlarını adadılar. Bu uğurda hem şiddet içeren hem de içermeyen bir dizi taktiğe başvurdular. Ve tıpkı Martin Luther King zamanındaki gibi, kalemını kullanarak vicdanlara hitap etmenin güçlü bir silah olduğu o devirde de kanıtlanacaktı. Amerikan İç Savaşı sadece köleleri özgürlüğe kavuşturmak için girişilmiş bir savaş değildi. Ancak, köleliği kaldırmak isteyenler pek çok Kuzeyliyi 1858’de Abraham Lincoln adındaki bir senatör aday tarafından dile getirilen şu duygularını paylaşmak konusunda ikna ettiler: “Kendi içinde bölünmüş bir ev ayakta duramaz. Bu devletin sürekli olarak yarı köle yarı özgür kalmaya tahammül edemeyeceğine inanıyorum”.

Afro-Amerikalılar ile beyaz düşünürlerin işte böyle coşkulu sözleri, sayıları giderek artan yurtdaşlarını bir yüzleşmeye zorladı: Asil idealler ve Güney’deki siyah Amerikalıların kölelik yaşamı arasındaki çelişki. Bu davada belki de en güçlü kalem; kendisi de kaçak bir köle olan gazeteci, yayıncı, ve özgürlük yanlısı Frederick Douglass’a aitti. Douglass, 1817 ya da 1818 yılında bir köle olarak doğdu. Sahibi ona okuma yazma öğretirken Maryland eyaleti yasalarına meydan okumuştur. 13 yaşında ilk kitabını satın aldı – 19. yüzyılın başlarında Amerikan okullarında sıkça kullanılan türde özgürlüğü öven bir deneme, şiir ve diyaloglar derlemesi. Douglass, gençlik yıllarındaki bu çabası sayesinde, kendisini yüzyılın en güçlü ve etkin hatipleri arasına sokacak becerileri edinmeye başladı. 1838 yılında tarla işçisi olarak çalıştığı çiftlikten kaçarak, çarpıcı kariyerine adım atacağı Massachusetts eyaletindeki New Bedford’a vardı.

1841’de köleliğin kaldırması görüşünün beyazlar arasındaki önde gelen savunucularından William Lloyd Garrison, Massachusetts eyaletindeki Nantucket’da düzenlenen kölelik karşıtı bir kongrenin sponsorluğunu yaptı. Bölgedeki siyahların yerel kiliselerinde Douglass’ın sohbetlerine aşına olan bir katılımcı, onu bu kongrede konuşma yapmaya davet etti. Douglass daha sonra, “Son derece güçlükle dik durabildiğim, kendime hakim olabildiğim ve duraksayıp kekeleyen iki çift laf edebildiğim bir durumdu” diye yazıyordu. Fakat sözleri kalabalığı etkilemişti: “Seyirci hemen duygularımı paylaştı, ve gayet sakin dururken bir anda çok heyecanlanıverdi”. Kongre organizatörleri de aynı fikirdeydi. Massachusetts Köleliğe Karşı Olanlar Derneği (*Massachusetts Anti-Slavery Society*) hemen Douglass’ı temsilci olarak işe aldı.

Boston’da hem beyazlar hem de özgür siyahları seyirci olarak biraraya getiren kölelik karşıtı bir toplantı, 1835.

Yeni kariyerine başlayan Douglass, kuzey eyaletleri boyunca çok sayıda toplantıda halka hitap etti. Köleliği kınayarak, Afro-Amerikalıların da A.B.D. Anayasası tarafından diğer Amerikalılara tanınan sivil haklardan yararlanmaya hakkı olduğunu savundu. Irkçı çeteler birkaç kez kölelik karşıtı bu toplantılara saldırı düzenlemişti, ama diğer beyazlar Douglass’a dostça davranarak davasını desteklediler. Vahşice bir saldırıda Douglass’ı ırkçı çetenin elinden kurtaran beyaz bir meslektaşının dişlerinin kırılmasından sonra, Douglass arkadaşına şöyle yazdı: “Tıpkı iki kardeş gibi, birbirimiz için meydan okumaya, döğüşmeye ve hatta ölmeye nasıl hazır olduğumuzu asla unutmayacağım”. Douglass meslektaşının “kendi babası ve pek çok dostunun da arzusuna karşı gelerek... kölelik zincirini, kırıp hor görülen siyah adamı yüceltmek için birşeyler yapmak uğruna... rahat ve hatta lüks bir yaşamı terk etme konusundaki istekliliğini” övmekteydi.

1845 yılında, Douglass övgüyle alkışlanan otobiyografik eserlerinden ilkinin yayınladı. Onun yazıları, çiftlik yaşamı konusunda beyaz Amerikalıları eğiterek, köleliğin siyahlar için bir anlamda “iyi” olduğu gibi yanlış düşüncelerinden vazgeçirdi. Ve, hiç bir adil toplumun bu uygulamaya katlanamayacağı konusunda onları ikna etti. Fakat Douglass’ın bu ani şöhreti gerçek bir tehlikeyi de beraberinde getiriyordu: Efendisi yerini bulup onu yeniden köle edebilirdi. Douglass temkinli davranarak İngiltere, İskoçya ve İrlanda’da iki yıl sürecek bir konuşma turu için ülkeden ayrıldı. O yurtdışında iken, bazı arkadaşları, bedelini ödeyerek onun özgürlüğünü satın aldılar – ülkenin en büyük adamlarından birinin özgürlüğünün bedeli sadece 700 doların biraz üstündeydi.

Douglass, Büyük Britanya’da siyasi açıdan daha agresif bir köleliği kaldırma yanlısı hareketin etkisine maruz kaldı. 1847 yılında A.B.D.’ye döndüğünde, Douglass ile William Lloyd Garrison’ın yolları ayrıldı. Garrison, köleliğe karşı tamamen ahlaki ve şiddet içermeyen eylemden yanaydı. Köleliğin “ahlaki leke”sinden kaçınmak için Kuzey’in Eyaletler Birliği’nden ayrılışını görmek arzundaydı. Douglass ise, böyle bir yol izlemenin Güney’deki siyah kölelere bir faydası olmayacağına dikkat çekti, ve daha agresif bir dizi eyleme destek verdi. Köleliğin batı bölgelere yayılmasını önlemeyi vaadeden ana siyasi partiler ile tüm ülkede tamamen kaldırılmasını talep eden diğer partileri destekledi. Kendi evini Yeraltı Demiryolu (kaçak kölelerin Kuzey’e kaçışına yardım edenlerin oluşturduğu destek ağı) için “istasyon” olarak kullanılmak üzere açtı. Ve, şiddetli bir köle ayaklanmasını ateşlemeyi amaçlayan kölelik karşıtı militan John Brown ile bir dostluk geliştirdi.

Douglass, 1847 yılında siyahlar ve kadınlara eşit haklar tanınması davalarını savunmak amacıyla çıkaracağı pek çok gazeteden ilki olan *The North Star*’ı yayımladı. Gazetenin sloganı şuydu: “Hak cinsiyet tanımaz – Gerçeğin rengi yoktur – Tanrı hepimizin babasıdır, ve hepimiz kardeşiz”. Douglass cinsiyet eşitliğinin ilk ve ateşli savunucularından biriydi. 1872 yılında, A.B.D.’nin ilk kadın başkan adayı Victoria Claflin Woodhull’in önderliğindeki Eşit Haklar Partisi (*Equal Rights Party*)’nin seçim adayları listesinde başkan yardımcısı olarak adaylığını koydu.

Douglass, 1860 başkanlık seçimlerinde Abraham Lincoln’u desteklemek üzere seçim kampanyası yürüttü. Lincoln’un başkanlık görevine başlamasından kısa bir süre sonra – Kuzey Birliği’ni isyankar Güney Konfederasyonu’na karşı savaşa sokan – Amerikan İç Savaşı patlak verdiğinde, Douglass siyahların da Birlik ordusuna alınması gerektiğini savundu: “Siyah adama bir kez üzerinde pirinçten A.B.D harfleri, düğmesinde kartal simgesi, omuzunda bir tüfek, ve cebinde mermileri taşıma izni verin; artık yeryüzünde vatandaşlık hakkı kazandığını inkar edecek hiçbir güç yoktur”. Bizzat savaşmak için çok yaşlı olan Douglass, 54. ve 55. Alaylar için yiğitçe çarpışan siyahları da askere aldı.

Büyük çatışma esnasında, Douglass’ın Lincoln ile ilişkileri başlangıçta istikrarsızdı. Başkan, savaşta Birlik açısından büyük önem taşıyan köle sahibi sınırlı eyaletlerin gönlünü almaya uğraşıyordu. Fakat Lincoln, 22 Eylül 1862’de Özgürlük Bildirgesi’ni (*The Emancipation Proclamation*) yayınladı, ve – 1 Ocak, 1863’de – ayaklanma yaşanan bölgelerdeki tüm kölelerin özgürlüğünü ilan etti. Mart 1863’de, siyahların da askere alınmasını onayladı. Ertesi yıl, Güney eyaletleri köleliği ortadan kaldırmayı kabul etmediği takdirde barış görüşmelerine başlamayı kesin bir dille reddetti. Başkan, görüşmek için Douglass’ı iki kez Beyaz Saray’a davet etti. Douglass daha sonra Lincoln hakkında şunları yazacaktı: “Yanımdayken asla mütevazı kökenim veya sevilmeyen ten rengim ile ilgili bir hatırlatma yapılmadı”. Başkanın “tıpkı bir beyefendinin diğer bir beyefendiyi karşıladığı gibi” kendisini misafir ettiğini de ekledi.

Douglass’ın olağanüstü kariyeri savaşın bitişinden sonra da aynen devam etti. A.B.D. Anayasasına yapılan Onüçüncü, Ondördüncü ve OnBeşinci değişiklik maddelerinin – sadece

beyazlar değil, herkes için geçerli hakları ayrıntılarıyla açıklayan ve eyaletlerin bireysel olarak bu hakları inkar etmesini yasaklayan savaş sonrası anayasa değişiklikleri – kabul edilmesi için çaba gösterdi. Bu anayasa değişikliklerine hakettikleri saygınlığı kazandırmak ancak bir sonraki neslin cesur sivil haklar savunucularına nasip olsa da, onlar Douglass ve diğerleri tarafından kurulan bu anayasal temel üzerinde mücadeleyi sürdürdüler. Başkent Washington, DC’de çok sayıda yerel görevlerde bulunan Douglass, kadınlara eşitlik ve oy hakkı için çalışmayı sürdürdü. 1895 yılında – her açıdan adil bir ifade ile – 19. yüzyılın en önemli Afro-Amerikalı şahsiyeti olarak vefat etti.

Yeraltı Demiryolu

Frederick Douglass eşsiz yeteneklere sahip biriydi. Onun hem Afro-Amerikalı hem de beyaz çağdaşları, köleliğe karşı mücadele etmek ve siyahlara sivil haklar kazandırmak için çeşitli taktiklere başvurdular. Yarı köle yarı özgür bir ulus olarak, apaçık ortada olan taktiklerden biri de köleleri özgürlük için gizlice kuzey eyaletlerine kaçırmaktı. Çeşitli dini mezhep üyeleri bu konuda önderliği ele aldı. 1800 civarında, Quaker mezhebinin bazı mensupları (İngiltere’de kurulan ve Pennsylvania’da etkili olan dini bir mezhep) Kuzey’de yeni bir yaşama başlamak ya da Kanada’ya ulaşmak isteyen kaçak kölelere sığınma ve yardım desteği veriyorlardı. 1793 ve 1850 yıllarında yürürlüğe giren “Kaçak Köle” yasaları ile kaçan kölelerin yakalanıp geri getirilmesi öngörülse de, Quaker mezhebi mensupları adaletsiz buldukları bu yasalara karşı şiddet uygulamadan itaatsizlik etmek arzundaydı.

Harriet Tubman özgürlük için Kanada’ya kaçan kölelere liderlik ediyor.

Evanjelik Methodistler, Presbiteryenler ve Kongregasyonalistlerin de sonradan bu çabalara katılmasıyla, Güney'den kaçan artan sayıdaki kölelere yol göstermeyi amaçlayan yardım hareketi daha da genişledi.

Yeraltı Demiryolu olarak bilinen bu harekette, özgür siyahlar da önemli roller üstlendiler. Hareketin adının yeraltı tünelleri ya da trenler ile bir ilgisi yoktu – her ikisinden de yararlanılmıyordu; bu şekilde tanınmasının nedeni sadece demiryolu terimlerinin kullanılmasından kaynaklanıyordu. Yerel bölgeye aşına olan bir “kondüktör”, bir ya da daha fazla sayıda köleyi gizlice bir “istasyona” – genelde dava sempatiyanı olan “istasyon şefinin” evine – kaçıyordu. Daha sonra başka istasyona nakledilen kölelerin bu şekilde kaçışı özgür topraklara ulaşmaya kadar sürüyordu. Köleler karanlıktan yararlanarak her gece yaklaşık 16-32 km yolculuk ederdi. Son derece tehlikeli bir işti bu. Kondüktör ve köleler yakalanacak olurlarsa, ağır cezalar veya ölümlerle karşılaşıyorlardı.

En tanınmış kondüktör ise, kendisi de kaçak bir köle olan Harriet Tubman adında Afro-Amerikalı bir kadın idi. 1849 yılında özgürlüğe kavuştuktan sonra tekrar Güney'e dönen Tubman, kendi kız ve erkek kardeşi ile ebeveynleri de dahil olmak üzere, yaklaşık 300 köleyi kurtaran 20 kadar Yeraltı Demiryolu hareketinde görev aldı. Kılık değiştirmekte ustaydı. Bazen zararsız bir nine, bazen de ihtiyar adam kılığına bürünürdü. Tubman'ın koruyup kolladığı kölelerden hiçbiri yakalanmadı. Gözlerini kuzeye doğru çeviren Afro-Amerikalılar ona “Musa” derlerdi. Köleliğin hüküm sürdüğü eyaletler ile ülkenin bazı bölgelerindeki özgür eyaletleri birbirinden ayıran Ohio Nehri'ne de – İncil'deki Vaadedilmiş Topraklar'a ulaşmaya atıfta bulunarak – Ürdün Nehri diyorlardı. Köle sahipleri Tubman'ın yakalanması için \$40,000 ödül koymuşlardı, John Brown ise ondan “General Tubman” olarak söz ediyordu.

1850 yılındaki bölgesel bir siyasi uzlaşma sonucunda, daha da güçlü yeni bir Kaçak Köle Yasası (*Fugitive Slave Law*) çıkarıldı. Kuzey eyaletlerinin çoğu önceki yasayı uygulamayı sessizce reddetmiş iken, bu yeni yasa ile köle sahiplerinin kaçak köleler üzerindeki haklarını federal mahkemelerde aramaya yetkili özel komisyon görevlileri atanıyordu. Ayrıca, yasanın gereklerini yeterince uygulayamayan federal polis memurları ile kaçak köleye yardım eden herkese ağır cezalar getiriliyordu. Yeraltı Demiryolu böylece daha agresif taktikleri benimsemek zorunda kaldı. Köleleri mahkeme salonundan ve hatta federal polis tarafından gözaltında tutulurken bile kaçırmaya cüret etmek bu taktikler arasındaydı.

Aracı, istasyon şefi, ve kondüktörlerin sayıları oldukça az olmasına rağmen, gösterdikleri çabalar sayesinde on binlerce köle özgürlüklerine kavuştu. Özverili cesaretleri, kuzey eyaletlerinde kölelik karşıtı duyguların artması için bir kıvılcım oluşturmaya yardımcı oldu. Onların çabaları ve Kuzeylilerin 1850 Kaçak Köle Yasası'na karşı çıkışı, Kuzey'in yarı köle bir ulusu kalıcı olarak kabul etmeyeceği konusunda çok sayıda beyaz Güneyliyi ikna etti.

Kılıcın Gücüyle

1663 yılında Virginia'daki Gloucester County'de isyan komplosu kuran siyahların başları kesildiğinde, Afro-Amerikalı köleler sahiplerine karşı bir dizi ayaklanma başlattılar. Aslında ilham kaynağı olarak Haiti'ye bakabilirlerdi; oradaki yerli direnişçiler Fransız sömürgecileri kovarak köle işgücüne dayalı çiftlik sistemine son vermiş, ve kendi bağımsız cumhuriyetlerini kurmuşlardı. Pennsylvania eyaletinin Philadelphia kentinde James Forten adındaki başarılı bir siyah girişimci, Afro-Amerikalıların benzer şekilde “daima köle olarak boyunduruk altında tutulamayacakları” sonucuna vardı. Güney'deki beyaz toprak sahipleri onun haklı olabileceği korkusuna kapılarak, en ufak bir ayaklanma olasılığına karşı bile zalimce tepki gösterdiler.

Kazanma olasılıkları yok denecek kadar az olsa da, bazı cesur Afro-Amerikalılar silaha sarılmak konusunda kararlıydılar. Tarihte bu anlamda belki de en çok bilinen silahlı mücadele 1831 yılında Virginia'da gerçekleşti. Nat Turner (1800-1831), Southampton County, Virginia'da yaşayan bir köle idi. İlk efendisi okuma, yazma ve din öğrenimi için Turner'ın okula gitmesine izin vermişti. Turner vaaz vermeye başladı, yandaşları etrafına çekti, ve bazı söylentilere göre, halkını özgürlüğe götüreceği yürüyüşte önderlik etmek için ilahi bir şekilde görevlendirildiğine kendisi de inandı. 22 Ağustos 1831'de, Turner ve 50-75 kadar köle bıçak, satır ve baltalar ile silahlandılar. İki gün boyunca, evden eve geçerek, karşılarına çıkan köleleri azat ettiler, çoğu kadın ve çocuk olan 50'den fazla beyaz Virginia'lıyı da öldürdüler.

Yanıt, çabuk olduğu kadar, eziciydi. İsyancıların peşine düşen yerel milisler sonunda onları yakaladılar. Kölelerden 48'si mahkemeye çıkarıldı, 18'i ise asılarak idam edildi. Turner kaçtı, ama 30 Ekim'de bir mağarada köşeye kısıldı. Mahkeme kararından sonra, asılarak idam edilen Turner'ın derisi yüzüldü, kafası kesildi, ve bedeni dörde bölündü. Bu arada, intikamcı beyaz çeteler, Turner isyanına katılıp katılmadıklarına bakmaksızın, bulabildikleri her siyaha saldırıyorlardı. Yaklaşık 200 siyah bu şekilde dövüldü, linç edildi ya da öldürüldü.

Nat Turner isyanının siyasi sonuçları Southampton County sınırlarının çok ötesine taşı. Kölelik karşıtı hareket, Güney'de siyahların özgürlüklerini her zamankinden daha fazla kısıtlayan yeni yasalarla bastırıldı. O arada Boston'da bulunan William

1831 yılında Nat Turner liderliğindeki Virginia köle isyanının bir tasviri.

Lloyd Garrison, Turner isyanı için kölelik karşıtı hareketi suçlayanları ikiyüzlülerle aynı kefeye koydu. Garrison kölelerin, beyaz Amerikalıların her fırsatta gururla kutladıkları özgürlükler uğruna savaştığını savunuyordu.

Köleliğin kaldırılmasından yana barışsever dostları köleleri isyana teşvik etmekle suçluyorsunuz. Çirkin bir iftira olan bu suçlamayı geri alın. Kölelerin tarafımızdan teşvik edilmeye hiç ihtiyaçları yok. Onlar bu cesareti kendi içlerinde bulacaklar – zayıf bedenlerinde – harcadıkları sonsuz emekte – cahil kafalarında – her tarlada, her vadide, her tepenin ve dağın üzerinde, babalarının özgürlük için mücadele ettiği her yerde – yaptığımız konuşmalarda, sohbetlerde, kutlamalarda, kitapçıklarımızda, gazetelerinizde – havadan ve okyanusun ötesinden gelen seslerde, direniş çağrılarında, yerde, gökte, etraflarında! Daha fazla neye ihtiyaç duyabilirler ki? Etrafları böyle etkilerle çevrilmişken ve taze yaraları canlarını acıtırken, kaybettikleri hakları için – diğer “kahramanların” yaptığı gibi – savaşılmaya kalkmaları çok mu şaşırtıcı? Hiç de şaşırtıcı değil.

Asi John Brown

1859 yılındaki haliyle resmedilmiş olan John Brown, daha geniş çaplı bir köle isyanı için kıvılcım yaratmak umuduyla, Virginia'daki (günümüzde Batı Virginia) Harpers Ferry'e düzenlenen talihsiz baskına önderlik etti. Afro-Amerikalı köleleri özgürlüklerine kavuşturmak için bir başka ünlü çaba da beyaz bir Amerikalı tarafından kılıçla gösterildi. New England'lı John Brown, uzun süredir köleliğin güç kullanılarak kaldırılması fikrine kafa yoruyordu. 1847 yılında, niyetinin bu olduğunu sır olarak Frederick Douglass'a açtı. 1855'de ise, kölelik yanlısı ve karşıtı gruplar arasında şiddetli çatışmalara sahne olan Kansas'a geldi. Bölgedeki anlaşmazlık, Kansas'ın Birliğe “özgür topraklar” mı, yoksa köle eyaleti olarak mı kabul edileceği sorusundan kaynaklanıyordu. Çatışan her iki grup da kendilerine ait yerleşim alanları kurmuştu.

Harpers Ferry, Virginia (günümüzde Batı Virginia) – John Brown'ın meşhur baskınının yapıldığı yer.

Kansas'ın “özgür” Lawrence kentine kölelik yanlıları tarafından yapılan baskından sonra, Brown ve dört oğlu 24 Mayıs 1856'da Pottawatomie Katliamı'nı düzenlediler; köleliğin hüküm sürdüğü Pottawatomie köyüne saldırarak beş erkeği öldürdüler. Brown daha sonra kölelik yanlısı silahlı çetelere karşı bir dizi gerilla eylemi başlattı. Afro-Amerikalılardan oluşan bir savaş gücü toplamak (ki başarısızlıkla sonuçlandı) ve kölelik karşıtı önemli kişilerden para toplamak (biraz daha başarılıydı) umuduyla New England'a geri döndü.

Brown'u destekleyenler Kanada'da yaptıkları bir toplantıda onu Güneyli köle sahiplerinin üstünlüğüne son verecek geçici hükümetin başkomutanı ilan ettiler. Brown bundan sonra Maryland eyaleti Harpers Ferry, Virginia (günümüzde Batı Virginia) yakınlarında gizli bir üs kurdu. Orada, çoğu bir türlü gelemeyen destekçilerinin gelişini bekledi. Brown komutasındaki yaklaşık 20 kişilik beyazlı, siyahlı askeri bir güç, 16 Ekim 1859 günü Harpers Ferry'deki bir federal cephaneliği ele geçirdi ve yörenin ileri gelenlerinden 60 kadar kişiyi rehin aldı. Asıl plan; kaçak köle gruplarını silahlandırmak ve yol boyunca daha fazla köleyi özgürlüğüne kavuşturarak güneye doğru gitmekti. Fakat, Brown yolda çok zaman kaybetti ve çok geçmeden Yarbey E. Lee (İç Savaş'ta Güneyli birliklerin gelecekteki komutanı) komutasındaki deniz piyade bölüğü tarafından etrafı kuşatıldı. Brown teslim olmayı reddetti. Sonrasında çıkan çatışmada yaralı olarak ele geçirildi. Virginia'da yargılanarak ihanet, komplo ve cinayetten hüküm giydi.

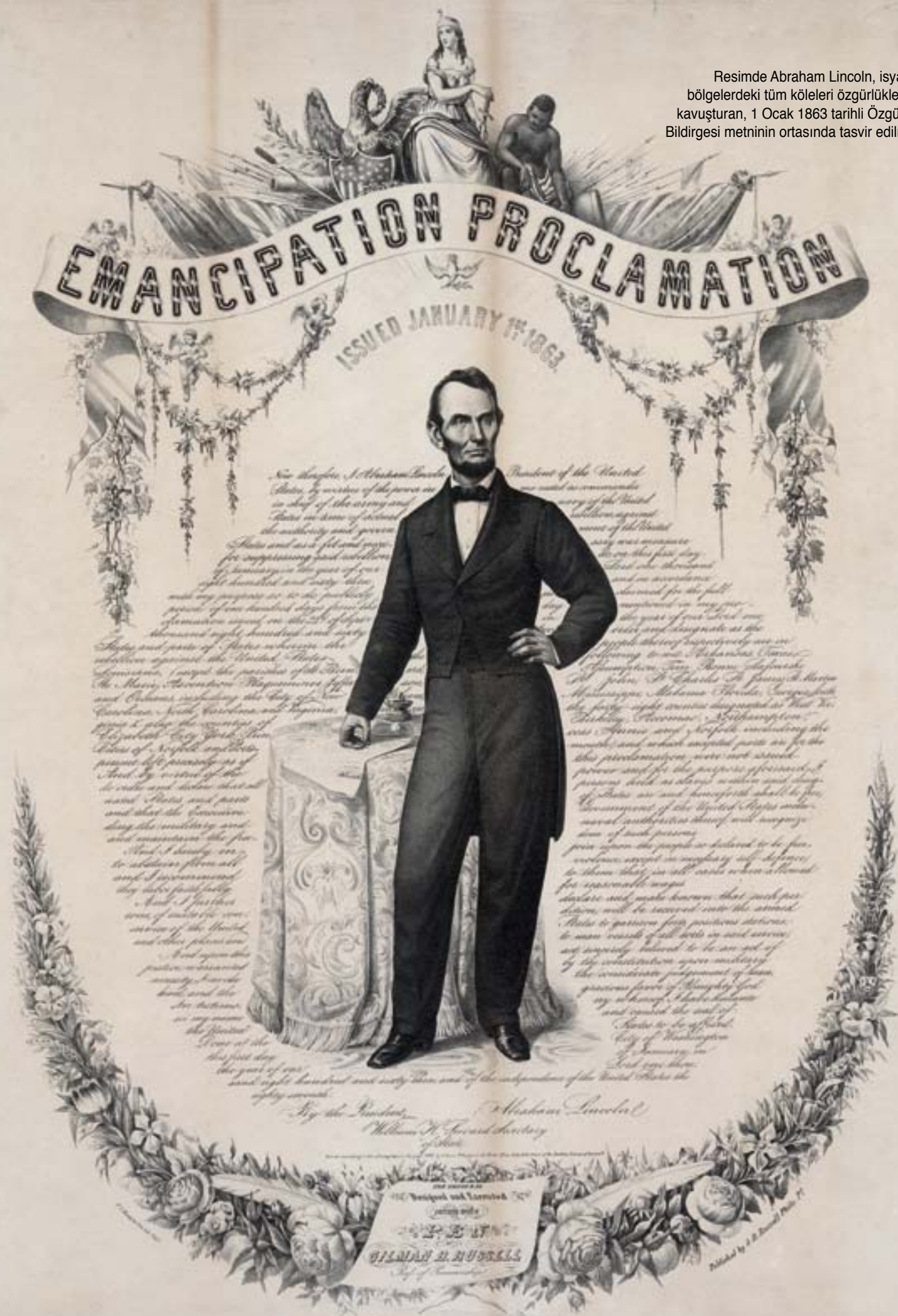
Mahkeme kararının ilanından sonra, Brown jüriye hitaben sunuları söylüyordu:

Ben, Tanrı'nın hor görülen zavallı kulları adına yaptıklarımı her zaman özgürce kabul ettiğim gibi, duruma müdahale etmemin yanlış değil, doğru olduğuna inanıyorum. Şimdi, adaletin ilerlemesi için ceza olarak eğer hayatımı kaybetmem gerekli ise, kendi kanımı çocuklarımla ve bu kölelik ülkesinde kötü, zalim ve adaletsiz kanunlarla hakları hiçe sayılan milyonların kanına katmam gerekli görülyorsa, buna boynum eğiyorum; bırakın öyle olsun!

Brown 2 Aralık 1859'da kölelik karşıtı davanın bir şehidi olarak idam edildi. Bir yıl sonra başlayan İç Savaş'ta, Birlik askerleri yürüyüşleri esnasında “John Brown'in Cesedi” adını verdikleri ezgiyi çeşitli şekillerde söylediler. (Versiyonlardan biri, sözleri daha sonra Julia Ward Howe tarafından kaleme alınan, “Cumhuriyetin Savaş Marşı – *The Battle Hymn of the Republic*” olacaktı). Tipik bir dörtlük şöyleydi:

*İhtiyar John Brown'in cesedi toz içinde çürüyor,
İhtiyar John Brown'in kan lekeleriyle kırmızılaşan tüfeği paslanıyor,
İhtiyar John Brown'in süngüsü son kez, korkusuzca saplanıyor,
Ruhu yürüyerek ilerliyor!*

Resimde Abraham Lincoln, isyancı bölgelerdeki tüm köleleri özgürlüklerine kavuşturan, 1 Ocak 1863 tarihli Özgürlük Bildirgesi metninin ortasında tasvir edilmiş.

*(Old John Brown's body is a-mouldering in the dust,
Old John Brown's rifle is red with blood-spots turned to rust,
Old John Brown's pike has made its last, unflinching thrust,
His soul is marching on!)*

Amerikan İç Savaşı

Amerikan bağımsızlık mücadelesinin ilk günlerinden Abraham Lincoln'ün 1860 yılında başkanlığa seçilmesine kadar, kölelik sorunu ve siyah Amerikalıların durumu Kuzey ve Güney arasındaki ilişkileri erozyona uğratmıştı. Lincoln, "canavarca bir haksızlık" olarak nitelendirdiği kölelik kurumuna karşıydı, ama asıl kaygısı Birliği korumaktı. Bu nedenle, köleliğin batı bölgelerine doğru yayılmasını yasaklarken, zaten hüküm sürdüğü eyaletlerde bu kurumu kabul etmeye razı idi. Fakat, beyaz Güneyliler Lincoln'ün başkan seçilmesini kendi toplumsal düzenleri açısından bir tehdit olarak algıladılar. Aralık 1860'da başlayan bir ortak hareket sonucunda, başta Güney Carolina olmak üzere 11 Güney eyaleti Birlik'ten ayrılarak Amerika Konfedere Devletleri'ni kurdu.

Tarihçi James M. McPherson'ın da yazdığı gibi, Lincoln ve milyonlarca Kuzeyli için Birlik, "aralarından biri ya da birkaçının eylemiyle dağıtılabilecek eyaletlerarası gönüllü bir kuruluş değil, tüm Amerikan halkını birleştiren bir bağ" idi. Başkanın özel yardımcısına açıkladığı gibi: "Özgür bir hükümet altındaki azınlığın, tercih ettiği bir anda hükümet ile bağlarını koparmaya hakkı olup olmadığı sorusunu şimdi çözüme kavuşturmalıyız". İşte bu nedenle, Lincoln'ün savaşın başlangıcında açıkça belirttiği gibi: "Bu mücadelede benim asıl hedefim Birliği kurtarmaktır, kölelik kurumunu korumak ya da kaldırmak değil. Birliği herhangi bir köleyi azat etmeden kurtarabilecek olsaydım öyle yapardım; bütün köleleri azat ederek kurtarabilseydim öyle yapardım; ve bazılarını azat ederken diğerlerini kaderlerine terkederek kurtarabilseydim yine de öyle yapardım".

Ancak bölgeler arasındaki çatışma, kölelik konusundaki konusundaki ayırım üzerinden sürüyordu. Savaş acımasızca sürerken, hiçbir koşulda kölelik yasasına uymak istemeyen Kuzeylilerin sayısı giderek arttı. Güneyli siyahlarla karşı karşıya kalan Kuzeyli askeri birlikler, çoğu kez onların durumunu daha da yakından hissetti. Lincoln ayrıca köleleri azat etmenin Konfederasyon'un ekonomik temelini, ve dolayısıyla savaşı sürdürme yeteneğini, sarsacağını gördü. Ve özgürlüklerine kavuşan eski köleler Birliğin davası uğruna silaha sarılabilecekler, ve böylece özgürlüklerini "hak etmiş olacaktı". İşte bütün bu sebeplerden dolayı, Kuzeylilerin savaş hedefleri arasında, Birliği korumanın yanısıra, siyah köleleri azat etmek de katıldı.

Lincoln'ün Özgürlük Bildirgesi, 1 Ocak 1863 tarihinden geçerli olmak kaydıyla, isyancı eyaletlerdeki tüm köleleri "o tarihten itibaren, ve daima özgür" olarak ilan etti. Lincoln belgeyi imzalar larken şöyle demişti: "Daha önce hiçbir zaman, bu belgeyi imzalar larken hissettiğim kadar yaptığımın doğruluğundan emin olmamıştım". Geleceğin Afro-Amerikalı lideri Booker T. Washington, Özgürlük Bildirgesi kendi yaşadığı çiftlikte okunduğu günlerde henüz yedi yaşlarında idi. 1901 tarihli Kölelikten Kurtuluş (*Up From Slavery*) adlı anı yazısında şunları hatırlıyordu:

Büyük gün yaklaştıkça, köle evlerinde her zamankinden daha çok şarkılar söyleniyordu. Giderek daha çüretkar, daha çok çınlayan, ve gecenin daha geç saatlerine kadar süren şarkıardı bunlar. Bu çiftlik şarkılarında çoğu dörtlükte, özgürlüğe atıflarda bulunuluyordu. ... Yabancı bir adam (Amerikan subayydı sanırım) kısa bir konuşma yaptı ve sonra elindeki kağıttan epey uzun bir yazıyı okudu – Özgürlük Bildirgesi demişti galiba. Okuması bitince, özgür olduğumuzu; ne zaman, nereye istersek gidebileceğimizi söyledi. Yanında duran annem eğildi ve, sevinç gözyaşları yanaklarından süzülürken çocuklarını öptü. Bize bütün bunların ne anlama geldiğini açıkladı; aslında bugün için ne kadar uzun zamandır dua ettiğini, ama görecektik kadar uzun yaşamayacağından nasıl da korktuğunu.

Kongre temsilcilerini yeniden kazanmanın şartı olarak, çekilen eyaletler A.B.D. Anayasasında yapılan Onüçüncü, Ondördüncü ve Onbeşinci Değişiklikleri onaylamak zorunda bırakıldı. "Yeniden Yapılanma Değişiklikleri" ile kölelik kaldırıldı, tüm vatandaşların kanun önünde – tüm eyaletlerde – eşit koruma hakkı güvence altına alındı, ve oy kullanma hakkı açısından "ırk, renk, ya da önceki kölelik durumuna" bakılarak ayrımcılık yapılması yasaklandı. Böylece, İç Savaş sonrasında diğer Amerikalılara tanınan sivil haklardan Afro-Amerikalıların da yararlanmalarını güvence altına alacak yasal dayanak oluşturuldu. Ne var ki, bir kez daha bölgesel uzlaşma siyasetinin adaleti utanç verici şekilde gölgede bırakması yüzünden, neredeyse bir yüzyıl kadar daha bu yasaların açık anlamı gözardı edilecek, Afro-Amerikalılar yine adalet için bekleyecekti.

İÇ SAVAŞ'TA SİYAH ASKERLER

1861 yılında İç Savaş başladığında, Washington, D.C.'de yaşayan özgür bir siyah adam Jacob Dodson, zamanın Savunma Bakanı Simon Cameron'a yazarak, "beyaz olmayan 300 gönüllü özgür vatandaşın askere yazılmak ve kenti savunmak istediğini" bildirdi. Cameron, "Bakanlığın şu anda farklı ırktan askerleri devlet hizmetine çağırarak bir niyeti yok" diyerek yanıt verdi. Köle ya da özgür siyahların sömürge milis kuvvetlerinde ve Bağımsızlık Savaşında iki taraf ordusunda da mücadele etmiş olmasının önemi yoktu. Siyahların erkeklerin çoğu, orduya hizmet etmenin özgürlük ve tam vatandaşlık kazanmanın bir yolu olduğunu düşünüyordu.

Peki, pek çok askeri ve sivil lider siyahları askere almayı neden reddetti? Bazıları siyahların

bulunduğu askeri birliklerin beyazlarla mücadelede korkakça davranacaklarını söyledi, diğerlerine göre siyahlar daha zayıf savaşıtlardı. Bazıları ise beyaz askerlerin aynı orduda siyah askerlerle omuz omuza savaşmayacağını düşündü. Ancak, birkaç askeri liderin bu konuda farklı fikirleri vardı.

31 Mart 1862'de, yani Fort Sumter, Güney Carolina'da İç Savaşın ilk mermileri atıldıktan yaklaşık bir yıl sonra, General David Hunter komutasındaki Birlik (Kuzey) kuvvetleri Kuzey Florida kıyısı açıklarındaki adalar ile Georgia ve Güney Carolina'yı ele geçirdi. Zengin pamuk ve pirinç çiftliklerine sahip yerel beyazlar Konfedere (Güney) eyaletlerin kontrolündeki anakaraya kaçtılar. Onlara ait kölelerin çoğu adalarda kaldı, ve çok geçmeden aralarına, ancak Birlik ordusuna ulaşabil-

dikleri takdirde özgürlüklerine kavuşacaklarına inanarak anakaradan kaçan siyahlar da katıldı. Ancak, hiçbir şey bu kadar basit olmayacaktı.

Hunter, bir taraftan bölgedeki gelgit nehirleri ve adaları inatçı Konfedere gerilla direnişine karşı kontrol altında tutmak için daha fazla askere ihtiyaç duyarken, öte yandan da anakaradan kaçan kölelerin adadaki siyah nüfusu hızla şişirdiğini gözlemledi. Afro-Amerikalıların belki de kendi asker gücü sıkıntısını çözebileceğini düşündü. Ve, radikal bir plan geliştirdi.

Ödün vermez bir kölelik karşıtı olan Hunter, – sadece adalardaki değil, Konfedere (Güney) eyaletlerin kontrolündeki Güney Carolina, Georgia, ve Florida'da da – köleleri azat etme işini üstlendi. Eli silah tutabilen siyah erkeklerin hepsini

Birlik askerleri olarak orduya aldı. Böylece, İç Savaş'ta tamamı siyahlardan oluşan ilk alayı eğitmek için bir adım atmış oldu.

O günlerde haberler pek hızlı yayılmıyordu. Başkan Abraham Lincoln Haziran'a kadar Hunter'ın alayı hakkında birşey duymadı. Lincoln köleliğe karşı olmakla birlikte, savaş halindeki Kuzey eyaletlerdeki – özellikle Birlik tarafını tutan, köleliğin hüküm sürdüğü sınır eyaletlerdeki – kamuoyuna ters düşecek kadar hızlı hareket etmekten korkuyordu. Haberi duyduğunda, "Sorumluluğum altındaki hiçbir komutan, bana danışmadan böyle birşey yapmayacaktır" diyerek bu konuda hiç taviz vermedi. Başkan, generale yazdığı öfkeli bir mektupta, generalin ya da emrindekilerin kimseyi azat etme hakkına sahip olmadıklarını

Frederick Douglass: "Siyah adama bir kez üzerinde pirinçten A.B.D harfleri, düğmesinde kartal simgesi, omuzunda bir tüfek, ve cebinde mermileri taşıma izni verin; artık yeryüzünde vatandaşlık hakkı kazandığını inkar edecek hiçbir güç yoktur".

Özgürlük Bildirgesi ile, Birlik (Kuzey) Ordusu Afro-Amerikalı askerleri de aktif askere almaya başladı.

bildirerek, köleleri azat etme hakkının sadece kendi seçtiği bir anda kendisine ait olduğunu titizlikle belirtti. Hunter'a alayı dağıtması emredildi, ama onun tarafından ekilen tohumlar çok geçmeden filizlenecekti.

Ağustos 1862'de, yani Hunter'ın alayı dağıtmasından iki hafta sonra, Savunma Bakanlığı General Rufus Saxton'ı Birlik ordusunun siyahlardan oluşan ilk resmi alayı, Birinci Güney Carolina Gönüllüleri'nin komutanlığına atadı. Bu alay ve kıyı boyunca organize edilen, siyah askeri alaylar kıyı bölgelerini başarıyla savunarak, savaş süresince kıyı adalarını elde tuttu.

İlk Kansas Siyah Gönüllüleri alayı da yine aynı tarihlerde, ancak Savunma Bakanlığının resmi onayı olmaksızın kuruldu. Bu arada, Başkan Lincoln köleleri özgürleştirmek ve Afrika kökenli erkekleri orduya dahil etmek için gereken zemini özenle hazırlamıştı. Kuzeyli beyazlar Konfederasyon ekonomisi ve savaş mücadelesi için siyah kölelerin kritik önem ta-

sıdığını anladıkça, Lincoln için köleleri azat etmenin bir askeri zorunluluk olduğunu haklı göstermek kolaylaşıyordu.

Abraham Lincoln 1 Ocak 1863 tarihinde Özgürlük Bildirgesi'ni imzaladığında, ordunun kölelere karşı politikası daha da netleşmiş oldu. Birlik kuvvetlerine ulaşabilenler özgürlüklerine kavuşacaklardı. Savunma Bakanlığı ayrıca Birlik ordusunun yeni kurulan alayları – Birleşik Devletler Siyah Askerler Birlikleri (*The United States Colored Troops – USCT*) için siyah askerleri orduya almaya başladı. Ancak, bu alaylardaki subayların tümü beyaz olacaktı.

1864 sonbaharına kadar, pek çok kuzey eyaleti ve Birlik tarafından ele geçirilen Güney eyaletlerinden toplanan siyah askerler ile 140 kadar alay kuruldu. 75.000 Kuzeyli siyah gönüllü de dahil olmak üzere, İç Savaş boyunca 180.000 civarında Afro-Amerikalı orduda görev aldı.

Siyahlardan oluşan alaylar beyaz askerlerden ayrı tutulmasına rağmen, aynı cephelerde çarpıştılar. Siyah askeri birlikler hem düşman Konfedere ordusu hem de Birlik ordusundaki bazı meslekdaşlarının şüpheli tutumlarına rağmen, cesurca ve başarıyla görev yaptılar.

Orduya ilk alındıklarında, siyahların görevi çoğu kez garnizon ve kışla hizmeti ile sınırlıydı. Ünlü Massachusetts 54. Alayından Albay Robert Gould Shaw üstlerine bir dilekçe yazdı, ve savaşa katılıp kendile-

rini asker olarak kanıtlamaları için emrindeki siyah askerlere bir şans tanınmasını istedi. Adamlarının neler yapabileceğini bilen diğer bazı subaylar da aynı şeyi yaptılar. Siyah askerler beyazlarla aynı maaşı almak için savaşmak zorundaydı. Bazı alaylar düşük maaşları almayı reddetti. Bu durum, Kongre'nin siyah askerlere eşit ücret vermesini öngören bir yasa çıkarıldığı ve savaşın da sona erdiği 1865 yılına kadar sürdü.

Bu kısıtlamalara rağmen, Birleşik Devletler Siyah Asker Birlikleri – 39'u önemli cephelerde olmak üzere – 449 askeri çatışmaya başarıyla katıldı. Güney Carolina, Louisiana, Florida, Virginia, Tennessee, Alabama, ve diğer eyaletlerdeki cephelerde savaştılar. Düşman tarafından ele geçirilirlerse, beyaz savaş esirlerine tanınan haklarının kendilerine verilmeyeceğini ve köle olarak satılacaklarını bilseler bile, kalelere saldırıp cesurca top ateşine göğüs gerdiler. Siyah askeri birlikler, onurlu ve yiğit bir askerin tüm görevlerini yerine getirdiler.

Sadece beyazları subay olarak kabul eden ordu politikasına rağmen, sonunda yaklaşık 100 kadar siyah asker subaylığa terfi ettirildi. Sekiz siyahi cerrah da Birleşik Devletler Siyah Asker Birlikleri (*The United States Colored Troops – USCT*)'nde görev aldı. Bir düzineden fazla USCT askeri de cesaretlerinden dolayı Kongre Şeref Madalyası ile ödüllendirildi.

Başkan Harry S. Truman 1948 yılında orduda ırk ayrımcılığına son verilmesini emretti. Ordu, sosyal ve ekonomik fırsatlar açısından siyah Amerikalılar için bir itici güç olmayı günümüzde de sürdürüyor. Afro-Amerikalıların A.B.D. ordusuna tam anlamıyla kabul edilmesi için yolu açan, İç Savaş döneminde çarpışan siyah askerlerin fedakarlıkları olmuştur. Daha da önemlisi, onların bu çabaları Afro-Amerikalıların özgürlük ve onurları uğruna verdikleri mücadelenin önemli bir parçasını oluşturdu.

Joyce Hansen tarafından yazılmıştır.
Coretta Scott King Kitap Onur Ödülü'nü dört kez kazanan Joyce Hansen'in, genç okuyucular için kısa öyküleri, 15 çağdaş ve tarihi romanı ile diğer yazın türlerinde çeşitli eserleri yayımlandı. Bunlar arasında, *Between Two Fires: Black Soldiers in the Civil War (İki Ateş Arasında: İç Savaş'ta Siyah Askerler)* de bulunmaktadır.

“AYRI AMA EŞİT”

AFRO-AMERİKALILAR YENİDEN YAPILANMANIN BAŞARISIZLIĞINA TEPKİ GÖSTERİYOR

İç Savaş'ta 600.000'den fazla Amerikalı yaşamını yitirdi. Onların fedakarlıkları sayesinde ulusun en inatçı çatışma alanları çözüme kavuştu. Nihayet kölelik yasaklandı, ve hiçbir eyaletin Birlik'ten ayrılamayacağı ilkesi kabul edildi. Ancak, Amerikan toplumunun arasında birbiriyle çatışan görüşler etkisini sürdürdü, ve bu durum Afro-Amerikalılar açısından son derece ciddi sonuçlar doğuracaktı.

19. yüzyıl boyunca ve 20. yüzyıl başlarında Demokratik Parti ile özdeşleşen görüşün etkisiyle, Amerikan bireyciliği ve büyük devlet şüphesi ile, federal güç yerine eyalet bazında yerel otoriteyi tercih eden bakış açısı ve – en azından Güney'de – beyazların üstünlüğüne dair köklü inanç iyice harmanlanmış oldu. 1850'lerde kurulan Cumhuriyetçi Parti, ekonomik kalkınmayı desteklemek için daha çok federal güç kullanılması konusunda istekliydi. Bu görüşün özündeki inanç ise sıklıkla “serbest işgücü” olarak dile getiriliyordu. Milyonlarca Kuzeyli için serbest işgücünün anlamı şuydu: Bir erkek – bu kavram o devirlerde genelde sadece erkekler için geçerliydi – dilediği yerde ve dilediği şekilde çalışabilir,

Yeniden Yapılanma dönemine ait bu tabloda bir Freedman Bürosu temsilcisinin silahlı beyaz ve siyah Amerikalılar arasında duruşu tasvir ediliyor. Yeniden Yapılanma döneminin başarısızlıkla sonuçlanması Güney'e ırk ayrımcı “Jim Crow” yasalarını getirecekti.

kendi adına mal edinebilir, ve en önemlisi, yetenek ve becerilerinin elverdiği ölçüde yükselmekte serbesttir.

Abraham Lincoln böyle kendini yetiştirmiş bir adam modeliydi. Başkan olarak, şunu söylemekten gurur duyuyordu: “25 yıl önce tren raylarını döven ya da teknelerde çalışan bir işçi olduğumu itiraf etmektan utanmıyorum. ...” Pek çok Cumhuriyetçi köleliği ahlaka aykırı bulup kınarken bile, ekonomik büyüme ve sosyal hareketlilik açısından Güney'in geri kalmış olduğunu düşünüyorlardı. Tarihçi Antonia Etheart'ın yazdığı gibi, Cumhuriyetçiler Güney'i “köle sahibi aristokrasinin egemenliği altındaki değişmez bir hiyerarşi” olarak görüyorlardı.

Kuzey'in askeri zaferiyle köleliğin kaldırılmasının ardından, serbest işgücü ideolojisi özgürlüğe kavuşturulan herkesin sivil

haklara sahip olmasını gerektiriyordu. Sivil Savaş sonrasında, Kuzeyli Cumhuriyetçiler önce Güney'i serbest işgücü ilkeleri doğrultusunda, “yeniden yapılandırma” için kararlıydı. Beyaz Güneylilerin çoğu karşı çıksa da, Kuzey ordusu siyahların oy kullanma, eğitim gibi genelde diğer Amerikalılara tanınan tüm anayasal ayrıcalıklardan yararlanma hakkını güvence altına aldı. Fakat Kuzeylilerin Güney ile barışma isteği derinleştiçe, siyahların davasını destekleme konusundaki kararlılıkları giderek azaldı. 19. yüzyılın sonunda, Güneyli seçkin sınıfı siyahların kazandığı hakların çoğunu tersine çevirerek yasal segregasyona (ırk ayrımı-na) dayalı baskıcı bir sistem uygulamaya başladı.

Kongre'de Yeniden Yapılanma

Nisan 1865'de Abraham Lincoln'e yapılan suikastten sonra Başkan Yardımcısı Andrew Johnson başkanlığa yükseldi. İlimlilik ve savaş sonrası uzlaşma isteğinin sinyalini vermek amacıyla, Johnson, 1864'de seçimlerine Lincoln ile birlikte katılmıştı. Tennessee'li Demokrat Johnson, eski Konfedere eyaletlerin Birlik'e tam üyeliklerinin tekrar kabulü için hızla harekete geçti. Güney eyaletleri köleliği yasaklayan Onüçüncü Anayasa Değişikliği'ni onaylamak zorunda bırakıldı. Fakat, Afro-Amerikan nüfuslarının eşitlik ve sivil haklarını korumak zorunda değillerdi. Beyazların egemenliğindeki Güneyli yerel hükümetler Johnson'un bu esas ilkeleri doğrultusunda örgütlendiler, ve hızla Black Codes denilen – sözde “özgür” Afro-Amerikalıların davranışlarını düzenleyen – cezai yasalar çıkardılar. Bu yasalar ile sokağa çıkma yasağı getirildi, ateşli silahlara sahip olmak yasaklandı, ve hatta yaşadıkları çiftliklerden izinsiz ayrılıp başıboş gezen eski köleler hapse atıldı. Johnson, ayrıca Güney'de savaşta terk edilmiş çiftliklerin restorasyon işini de kölelerin eski efendisi olan asıl mal sahiplerine bırakılması emrini verdi.

Bu gelişmeler Kuzeylilerin çoğunu çileden çıkardı. Irkçı Güney aristokrasini yeniden güçlendirmek için savaşıp ölme-

diklerini savunuyorlardı. Siyahlara daha fazla sivil haklar sağlanması, ve daha genel anlamda Güney'in devlet baskısıyla Kuzey ilkelerine göre yeniden yapılandırılması için çok sayıda “Radikal Cumhuriyetçi” 1866 Kongre seçimlerinde oldukça kararlıydı. 40. Kongre, Johnson'un yetki verdiği güneyli yerel hükümetler tarafından seçilmiş üyeleri bünyesine almayı reddetti. Daha sonra, sivil haklar ile ilgili birçok önemli yasa çıkarılması teklifini veto eden Johnson'un bu hükmünü geçersiz kıldı.

İşte yine böyle bir yasa ile Freedman Bürosu'nun operasyonları genişletildi. Lincoln'nün vefatından önce kurulan bu federal ajans, azat edilmiş kölelerin özgürlüğe geçişlerini kolaylaştırmak için yardımcı oldu. Tıbbi bakım sağladı, siyah çocukları eğitmek için yüzlerce okul inşa etti, azat edilmiş kölelerin eski sahipleri ve diğer işverenlerle sözleşme pazarlığına yardım etti.

1866 yılında çıkarılan ikinci bir yasayla, yani Sivil Haklar Yasası ile, Birleşik Devletler'de doğan herkes – ırk, renk, ya da önceki durumuna bakılmaksızın – vatandaş olarak ilan edildi. Afro-Amerikalılar böylece sözleşme yapma ve uygulama, dava açma ve davalı olma, ve mülk edinme haklarına sahip oldular.

Johnson, bu ve diğer uygulamalara karşı çıktığı ve hatta kanıtlanabilir bir şekilde bozmaya çalıştığı için, Temsilciler Meclisi tarafından suçlanarak 1868 yılında mahkemeye çıkarıldı. Böylece, anayasa tarafından yasaklandığı halde, bir başkanı görevinden almak için bir yöntem başlatılmış oldu. Senato'da tek oy farkla beraat eden Johnson, geri kalan görev süresince Kongre'nin yeniden yapılanma programına karşı çıkmaktan kaçındı.

Hepsinden önemlisi, önerilen Ondördüncü Anayasa Değişiklik maddesini onaylamadıkları takdirde, Kongre eski isyancı eyaletlerin kongre temsilciliklerini geri kazanmalarına izin vermeyeceğini açıkça duyurdu. Bu değişiklik ile, ırkların eşitliği için modern çağdaki sivil haklar hareketinin hak iddia edeceği yasal zemin sağlanmış oldu. Tamamı Haklar Bildirgesi (*Bill of Rights*) olarak bilinen ilk 10 anayasal değişiklik maddesi, Amerikalıları federal hükümet tarafından haklarına

tecavüz edilmesine karşı korumuştur. Ancak, yerel hükümetlerin çıkardığı ırkçı yasalara karşı Afro-Amerikalılara çok az koruma sağlamış ya da savunmasız bırakmıştı. 1868 yılı Temmuz ayında onaylanan Ondördüncü Değişiklik sorunu çözümlendi. Bu değişiklik maddesine göre; “Hiçbir eyalet hukuk kuralları gereğince kimseyi yaşam, özgürlük, ya da mülkiyet haklarından mahrum edemez; ya da kendi yetki alanındaki kimsenin yasalar önünde eşit korunmadan yararlanma hakkını inkar edemez.” Kısa bir süre sonra onaylanan On Beşinci Anayasa Değişiklik maddesi ise, “Birleşik Devletler vatandaşlarının oy kullanma hakkı, yine Birleşik Devletler ya da herhangi bir eyalet tarafından ırk, renk, ya da önceki kölelik durumuna bakılarak inkar edilmeyecek ya da kısıtlanmayacaktır” ilkesini ilan etti.

Geçici Kazanımlar ... ve Tersine Gidiş

Kuzeyli askeri birliklerin çoğu Güney eyaletinde Yeniden Yapılanma yasalarını uygulaması sayesinde, Afro-Amerikalılar önemli kazançlar elde ettiler. Köle sisteminin araçları – köle barınakları, işçi çeteleri vb. – dağıtıldı. Siyahlar giderek daha fazla sayıda kendi kiliselerini kurdular.

Abraham Lincoln'a düzenlenen suikastten sonra başkanlığa Güneyli Andrew Johnson getirildi. Bu tabloda Johnson, Birlik ordusuna silah çeken beyaz isyancılar için özel af belgesi imzalıyor.

Siyah din adamları önderliğindeki bu kazanımlar, sonraki yıllarda Martin Luther King Jr. ve diğerlerinin yürüteceği, modern sivil haklar hareketinin temelindeki örgütsel kuvveti sağlayacaktı.

Siyah seçmenler Güney eyaletlerinin çoğunda Cumhuriyetçi hükümetleri seçmek için az sayıda Güneyli beyaz ile birlik oluşturdular. Devlet dairelerinde pek çok siyah memur eyalet ve ilçe bazında önemli makamlarda bulundu. İki Afro-Amerikalı A.B.D. Senatosu'na, ve 14'ü de Temsilciler Meclisi'ne seçildi. Alabama'dan seçilen ilk siyah kongre üyesi Benjamin Sterling Turner ise bu durumun tipik bir örneği idi. Köle olarak doğan Turner, Lincoln'un Özgürlük Bildirgesi sayesinde özgürlüğüne kavuşmuştu. Kendini hızla bir işadami olarak yetiştirdi, sonra vergi tahsildarı oldu, ve 20. yüzyıl sivil haklar mücadelesinde önemli yeri olan Selma kentinde belediye meclisi üyesi seçildi. 1870 yılında Kongre'ye seçilen Turner, siyah İç Savaş gazileri için emekli maaşı uygulamasını güvence altına aldı ve bölgesindeki harcamalar için federal bütçeden daha fazla pay verilmesi konusunda çaba harcadı.

A.B.D. Temsilciler Meclisi üyesi Benjamin Sterling Turner Yeniden Yapılanma döneminde Alabama'dan Kongre'ye seçildi. Yeniden Yapılanma döneminin bitişi ve Birlik askerlerinin Güney'den geri çekilmeleriyle, bölgedeki siyah Amerikalılar sistematik olarak siyasi haklardan mahrum edildiler.

Yeniden Yapılanma döneminde Cumhuriyetçilerin başkanlığındaki Güneyli yerel hükümetler genelde vergileri arttırarak sosyal hizmetleri geliştirdiler. Eyalet destekli eğitim sistemleri ve ekonomik büyümeyi sübvans eden tedbirler de getirdikleri yenilikler arasındaydı. Bu yeniliklerden faydalanan en geniş halk kesimi Afro-Amerikalılar idi. Bir süre için onların vatandaşlık hakları sanki tamamen güvence altına alınmış gibi görünüyordu.

A.B.D. Temsilciler Meclisi üyesi Benjamin Sterling Turner Yeniden Yapılanma döneminde Alabama'dan Kongre'ye seçildi. Yeniden Yapılanma döneminin bitişi ve Birlik askerlerinin Güney'den geri çekilmeleriyle, bölgedeki siyah Amerikalılar sistematik olarak siyasi haklardan mahrum edildiler.

Ancak, Güneyli beyazların çoğunluğu siyahların eşitliğine karşı direnmeye kararlıydı. Büyürken kendilerine öğretilen, siyahlardan üstün oldukları gibi kalıplaşmış, katı fikirleri unutamıyorlardı. Pek çok Güneyli beyaz oldukça fakirdi, ve kimliklerini ırksal anlamda algılanan bir üstünlük fikrine dayandırıyorlardı. Güneyli seçkin sınıf ise bu ırksal bölünmenin sonuçta kendi ortak ekonomik çıkarlarını geliştirecek ırklararası siyasi çabalara engel olabileceğini anlamışlardı. Siyasi iktidarı tekrar elde etmek için genelde beyazların ırkçı kinini bir araç olarak kullandılar.

Bu dönemde Demokratik Parti ile özdeşleşen beyaz Güneyliler, Cumhuriyetçi beyaz Güneylilere karşı yoğun bir siyasi saldırı başlatmışlardı. Yerel Güneylileri, "cılız veya değersiz hayvan" anlamındaki sözcükten türetilmiş aşağılayıcı bir terim olan "hergeleler" (*scalawags*) diye adlandırıyorlardı. Savaş sonrasında Güney'de kendi servetlerini edinmek derdine düşen Kuzeyliler ise "carpetbagger" olarak adlandırılıyorlardı (*Çevirmenin notu: Yeniden Yapılanma döneminde sırtlarındaki bez çantalarla Güney'e gelen Kuzeyli beyaz gezginler için kullanılan aşağılayıcı terim*). Söylentilere göre, Güney'e gelen Kuzeyli beyazlar özel eşyalarını halıdan yapılmış çantalarda taşıyorlardı.

Yeni palazlanmaya başlayan Afro-Amerikalılara karşı toplumun tepkisi hala oldukça sertti. Adını Güney'deki beyaz çiçek açan fundalıklardan alan ve beyaz ırkın saflığını sembolize etmek amacıyla kullanılan Beyaz Kamelya Şövalyeleri (*Knights of the White Camellia*) ve Ku Klux Klan (KKK) gibi gizli terör örgütleri siyah seçmenleri sindirerek seçim sandıklarından uzak tutmak için şiddet eylemlerine başladılar. Başkan Ulysses S. Grant 1874 yılında New Orleans'da adil bir seçim yapılması için bölgeye üç piyade alayı ve gambotlardan oluşan bir küçük filo gönderdi. Grant Klan'ı ezmek için federal birlikleri kullanmıştı, ama militan beyazların kurdukları gayri resmi "sosyal kulüpler" ile şiddet eylemleri etkisini sürdürdü. Tarihçi James M. McPherson bu sosyal kulüpleri şöyle tanımlıyordu: "Demokrat Parti'nin Güney'i 'siyahların ve tenleri güneşten *Zenci* gibi kararmış *Carpetbag*'lerin yönetiminden kurtarmak gayretinde silahlı yardımcı işlevini gören paramiliter örgütler".

Kuzeyli beyazların bazıları Grant'ın fazla ileriye gittiğinden korkuyorlardı, ve açıkçası mücadele etmekten de bezmişlerdi. McPherson şunları yazıyordu:

Beyaz Birlikler (White Leagues) ve "Zenciler ile Halı Çantalı Gezginler" (Negro-Carpetbag) den oluşan eyalet hükümetlerine karşı çok sayıda Kuzeyli 'her ikisini de lanetleyen' bir tavır içindeydi. Federal birlikleri geri çekin, ve Güney halkını – beyazların üstünlüğündeki Demokratik Parti ile katı bir Güney anlamına gelse bile – kendi sorunlarını halletmek için kendi hallerine bırakın' diyorlardı.

Sonuçta öyle de oldu. Seçimlere gölge düşüren dolandırıcılık, yıldırma, ve şiddet sayesinde, Demokratlar Güney eyalet hükümetlerinin kontrolünü yeniden ele geçirdiler. 1877 yılında, Cumhuriyetçi Rutherford B. Hayes siyasi bir pazarlık sonucunda epey çekişmeli geçen 1876 başkanlık seçiminin galibi ilan edildi. Hayes, bunun karşılığında son federal askeri birliği de Güney'den geri çekti. Ezici bir çoğunluğu o dönemde eski Konfederasyon eyaletlerinde yaşayan siyahî Amerikalılar ise, böylece tekrar ırkçı eyalet yasalarının insafına kalmış oldular.

“Jim Crow” Yasaları

Sonraki yıllarda ve özellikle 1890'dan sonra, Güney'deki eyalet hükümetleri günlük yaşamın neredeyse her alanında ırkların ayrı tutulmasını zorunlu kılan segregasyon yasalarını kabul ettiler. Bu yasalar ile; ırkların ayrı tutulduğu devlet okulları, tren vagonları, halk kütüphaneleri, çeşmeler, restoranlar ve oteller öngörülüyordu. Bu sistem gayri resmi olarak, genelde yüzlerini siyaha boyayan beyaz oyuncuların cahil, değersiz siyahları canlandırdıkları 1828 tarihli halk oyunu şarkısı "Atla Jim Crow" (*Jump Jim Crow*)'a atıfla, "Jim Crow" adıyla bilinmeye başlandı.

Federal mahkemeler, anayasa koruması altındaki ilgili maddeleri kapsamlı bir şekilde yorumlamış olsalardı, Jim Crow yasaları ortaya çıkmazdı. Fakat, yargı organı böyle yapmak yerine teknik ayrıntı ve yasal boşluklar üzerinde durarak, segregasyon yasalarını devirmekten kaçınmaya çalıştı. 1875 yılında, Kongre yaklaşık bir yüzyıl boyunca yürürlükte kalacak son sivil haklar yasasını çıkardı. 1875 Sivil Haklar Yasası; farklı ırktan ya da farklı ten rengine sahip vatandaşların otel, tiyatro, eğlence yeri, ve toplu taşıma araçlarında eşit muamale görme hakkının "hiç kimse" tarafından kısıtlanamayacağına dair yasak getiriyordu. Yüksek Mahkeme 1883 yılında, Ondördüncü Anayasa Değişikliği ile – bireyler tarafından değil – eyaletler tarafından ırk ayrımcılığı yapılmasının yasaklandığı gerekçesiyle, bu yasayı anayasaya aykırı olarak ilan etti. Kongre buna göre bireysel ayrımcılık eylemlerini yasaklayamazdı.

Aynı konuda belki de en önemli yargı kararı 1896 yılında geldi. Altı yıl önce, Louisiana eyaleti beyazlar, siyahlar ve karışık soydan gelen "melezler" in ayrı tren vagonlarında yolculuk etmesini öngören bir yasayı kabul etmişti. Yasaya karşı çıkan farklı ırklardan bir grup vatandaş, yasayı denemek için halk eğitimi savunucusu Homer Plessy'yi ikna etti. Plessy'nin kendisi beyaz tenliydi ama büyük büyükannesi siyahtı. Plessy, "sadece beyazlar için" ayrılmış tren vagonuna binmek üzere bilet satın aldı. Yerine oturduktan sonra, kondüktöre ataları ile ilgili gerçeği açıkladı. Sonra tutuklandı ve hakkında dava açıldı.

1896 yılında, bu dava A.B.D. Yüksek Mahkemesi'ne çıktı. Yüksek Mahkeme, yediye karşı bir oyla, Louisiana yasasını haklı bularak onayladı. Oy çoğunluğu ile alınan bu yargı kararı ile, "İki ırkın zorunlu olarak ayrılması farklı ırklara alçaltıcı bir damga vurmaz" sonucuna varılmıştı. Siyah Amerikalılar aynı fikirde olmadıkları takdirde bu ilgili yasanın değil, onların kendi yorumudur deniliyordu. Böylece, Yüksek Mahkeme de prestij kaybederek "ayrı ama eşit" ilkesiyle bilinen segregasyonu (ayrımcılığı) onaylamış oldu.

Sivil haklar savunucularının sonraki yıllarda bıkmadan, usanmadan belgeleyecekleri gibi, *Plessy Davası*'nın (resmi adıyla *Pless-Ferguson Davası*) yarattığı sorunlardan biri şuydu: "ayrı", gerçekte asla "eşit" değildi. Siyahlar için ayrılan devlet okulları ve diğer tesisler neredeyse her zaman diğerlerine kıyasla kalitesizdi. Hatta, genelde şok edici derecede kalitesizdi. Ancak daha da önemlisi, Anayasa adil bir adil bir yaklaşımla okunduğu takdirde, Amerikalıların ırk esasına dayandırılarak ayrı tutulmasının haklı bulunup bulunamayacağı sorusu idi. Plessy Davasında mahkemenin diğer üyelerinin verdiği çoğunluk kararına karşı olan hakim John Marshall Harlan, durumu yankıları bugüne kadar uzanan şu sözcüklerle ifade ediyordu:

Anayasa önünde, hukukun gözünde, bu ülkede hiçbir üstün, baskın, ya da egemen bir vatandaş sınıfı yoktur. Burada kast sistemi yok. Bizim Anayasamız farklı renkler karşısında kördür, ve vatandaşlar arasında sınıflaşmayı ne tanır ne de göz yumar. Sivil haklar açısından, tüm vatandaşlar yasalar önünde eşittir

Hakim Harlan'ın bu görüşü ancak 1954 yılında kabul göreyak yayılmaya başladı. Aynı yıl, Yüksek Mahkeme *Brown-Eğitim Kurulu Davası*'nda oybirliği ile aldığı kararla *Plessy Davası* ile ilgili yargı kararını geçersiz kılmıştı. Ancak, Afro-Amerikalıların sivil haklarına sahip çıkmaları için Jim Crow yasalarıyla tırmanışa geçen ayrımcılığa karşı yeni tepkiler, stratejiler geliştirmeleri gerekiyordu.

Booker T. Washington: Ekonomik Bağımsızlık Arayışı

Yeniden Yapılanma döneminin başarısızlığı ve yasal segregasyonun tırmanışı Afro-Amerikalıları zor seçimler yapmaya itti. Afro-Amerikalıların ezici bir çoğunluğu hala Güney'de yaşıyordu, ve sivil eşitlik konusunda sert, hatta şiddet dolu bir direnişle karşılaşılıyordu. Bazıları, sivil hakları savunmak için doğrudan siyasi çabaların boşuna olacağı sonucuna varmıştı. Booker T. Washington (1856-1915) önderliğinde, doğrudan siyasi çabalar yerine siyahların ekonomik kalkınması üzerinde odaklanmayı savunmaya başladılar. Önemli akademisyen ve entelektüel William Edward Burghardt (WEB) Du Bois da dahil olmak üzere, diğer bir grup ise Anayasa ve savaş sonrası Anayasa Değişiklikleri ile vaadedilen oy kullanma ve diğer sivil haklar için uzlaşmaz bir tavırla çaba göstermek konusunda ısrarcıydılar.

Köle olarak doğan Booker T. Washington, kölelik kaldırıldığında 9 yaşlarındaydı. Güneydoğu Virginia'da geçmişte siyah-

Booker T. Washington, Afro-Amerikalıların gelecekteki siyasi kazanımları için bir araç olarak gördüğü ekonomik güçlenmeyi savunuyordu.

ların devam ettiği bir tarım enstitüsü olan Normal (*Çevirmenin notu: Buradaki normal terimi; eğitim standartları veya normları kurmak amacını güden – dolayısıyla adında normal terimi geçen – ve lise mezunlarını öğretmen olarak yetiştirmek üzere kurulan okullar*) and Agricultural Institute'ne – bugünün Hampton Üniversitesi – gitti, ve eğitim yıllarında gösterdiği üstün başarı sayesinde daha sonra aynı okulda öğretmen kadrosunda işe başladı. 1881 yılında kendisine Macon County, Alabama'da Afro-Amerikalılar için yeni kurulan bir okulun müdürlüğü teklif edildi.

Washington, siyahların ilerlemesi için kilit önem taşıyan faktörlerin pratik beceri ve ekonomik bağımsızlık olduğu sonucuna varmıştı. Adını Tuskegee Normal and Industrial Institute olarak değiştirdiği – bugünün Tuskegee Üniversitesi – yeni okulunun temelini endüstriyel eğitime dayandırmaya karar verdi. Erkek öğrencilere marangozluk ve nalbantlık gibi beceriler kazandırılırken, kadın öğrenciler genelde hemşirelik veya terzi eğitimini aldılar. Tuskegee ayrıca Güney'deki okullarda görev alacak Afro-Amerikalı öğretmenlere de eğitim verdi. Bu yaklaşım, ülkeyi doğrudan sivil haklar sorunu ile yüzleşmek zorunda bırakmadan, ekonomik anlamda üretken siyah vatandaşlar yetiştirmek adına umut vaadediyordu. Petrol kralı John D. Rockefeller; çelik üreticisi Andrew Carnegie; ve Sears, Roebuck mağazaların yöneticisi Julius Rosenwald gibi önde gelen bir grup hayırsever Tuskegee için finansman sağladı. Okulun büyüklüğü, saygınlığı ve prestiji giderek arttı.

Eylül 1895'de çoğunluğu beyazlardan oluşan bir kalabalığa hitap eden Washington, ünlü Atlanta Uzlaşması konuşmasını yaptı. Afro-Amerikalıların karşılaştığı en büyük tehlike hakkında sunuları söyledi:

(En büyük tehlike) kölelikten özgürlüğe büyük sıçrayış esnasında çoğumuzun ellerimizle üreterek yaşayacağımız gerçeğini gözden kaçırabilmemiz; vasıfsız sıradan emeği yüceltmeyi öğrendikçe zenginleşeceğimizi aklımızda tutamayışımız; ve vasıfsız işçilik gerektiren meslekleri uygularken bile içine akıl ve beceri katmamız gerektiğidir. Hayata en alttan başlamalıyız, en üstten değil. Yakındığımız mağduriyetlerin önümüzdeki fırsatları gölgelemesine izin vermemeliyiz.

Beyazların çoğu, beklendiği üzere siyahların siyasi makam yerine gayrimenkul ya da endüstriyel beceri edinmeye odaklanmalarını rahatlatıcı bir görüş olarak buldu – Jim Crow sistemini görünüşte kabul eden bir görüş. Washingtonın Atlanta konuşmasında şöyle demişti: “Şu anda fabrikada bir dolar kazanma fırsatı, opera binasında bir dolar harcama fırsatından daha değerli”.

Ancak Washington'ın konuşması yakından incelendiği takdirde, aslında kalıcı eşitsizliği kabullenmeyi kastemediği görülüyor. Bunun yerine, zaman içinde sosyal sermaye biriktirmeleri için Afro-Amerikalılara çağrıda bulunuyordu – “o anda” iş sahibi olmak operaya gitme hakkına sahip olmaktan daha değerliydi. Ya da, daha açıkça şunu belirtiyordu: “Dünya pazarlarına katkıda bulunan hiçbir ırk, uzun süre toplum dışına itilemez”.

Zamanla Siyahlar onun görüşlerine sırt çevirseler de, Washington, uzun yıllar boyunca ülkenin önde gelen Afro-Amerikalı şahsiyeti olarak kabul edildi. Savaş sonrasında

Güney'in zaten fakir bir bölge oluşu; modernleşme ve ekonomik kalkınma açısından Kuzey eyaletlerinden geride kalması sorunlardan biriydi. Siyah ya da beyaz, Güneyliler için Booker T. Washington'ın düşündüğü gibi elde edilecek fazla fırsat zaten yoktu. Onun yavaş değişimden yana duruşu (gradualism, yani siyasi ya da toplumsal değişikliklerin zaman içinde aşamalı olarak uygulanması), tam ve eşit sivil haklara kavuşmayı gelecekte belirsiz bir tarihe ertelemek konusunda isteksiz olan siyahlar için kabul edilemezdi.

W.E.B. Du Bois: Siyasi Ajitasyon Baskısı

Siyahların çoğu, liderlik için tarihçi ve sosyal bilimci W.E.B. Du Bois (1868-1963)'a yöneldi. Nashville, Tennessee'de siyahların eğitim kurumu olarak tanınan Fisk Üniversitesi'nden mezun olan Du Bois, tarih alanında doktora derecesini Harvard Üniversitesi'nden aldı. Ardından Freedman Bürosu yardımıyla kurulan ve öğretmen, kütüphaneci, ya da diğer mesleklerden siyahların eğitimi konusunda uzmanlaşmış Atlanta Üniversitesi'nde profesörlük yaptı. Du Bois, ayrıca siyahların Amerika'daki yaşamını anlatan çok sayıda bilimsel eserin de yazarlığını ve editörlüğünü yürüttü. Sosyal bilimlerin ırklararası ilişkileri düzeltmek açısından kilit önem taşıdığına inanıyordu.

Fakat, genelde linç eylemleri (“zanlıların” mahkemeye çıkarılmadan ve çoğunlukla yetersiz delillere dayanılarak, yani hukuka aykırı bir şekilde ve sıklıkla çetelerin kışkırtmasıyla yakalanıp öldürülmesi) ile uygulanan yasal segregasyon Güney'i etkisi altına almaya devam ettikçe Du Bois zaman içinde, ancak doğrudan siyasi ajitasyon ve protesto yoluyla, Afro-Amerikalıların sivil haklar konusunda ilerleme kaydedebileceği sonucuna vardı. Du Bois sonunda kaçınılmaz olarak Booker T. Washington ile anlaşmazlığa düştü. Çünkü hala Amerikalı siyahlar için ekonomik kalkınmayı öncelik olarak kabul etse de, Washington bir ölçüde siyasi patronaj sağlamak için sessizce ulusal Cumhuriyetçiler ile siyasi ilişkiler içine girmişti.

20. yüzyılda A.B.D.'nin önde gelen şahsiyetlerinden biri olan W.E.B. Du Bois, 1945 yılında Kongre huzurunda ifade veriyor.

1903 yılında, Du Bois Siyah Halkın Ruhları (*Black Folk Souls*) adlı eserini yayınladı. Akademisyen Shelby tarafından “uyum ve tevazu yoluyla uzlaşmayı öngören siyah ırk ideolojisine karşı ateşli bir tepki” olarak tanımlanan *Black Folk Souls*, “20. yüzyılın problemi renk çizgisidir” diye açıkça ortaya koyuyordu. Booker T. Washington'a hitaben, Du Bois sunuları söylüyordu:

Onun doktrini, Kuzey ve Güney'de yaşayan beyazların, Zenci sorununu yine Zencilerin omuzlarına yüklemelerini, ve böylece eleştirel, oldukça kötümser seyirciler olarak bir kenarda durmalarını sağlamak eğilimine sahipti; aslında bu yük tüm ülkeye aittir ve enerjimizi bu büyük yanlışları düzeltmeye yönlendirmesek hiçbirimizin elleri temiz kalmaz.

Du Bois, ayrıca Washington'ın özellikle esnaf ve sanatkar becerileri vurgulamasına da karşıydı. 1903 yılında yazdığı makalede, “Zenci ırkı, diğer tüm ırklar gibi, ender bulunan yeteneklere sahip liderleri tarafından kurtarılacaktır” iddiasında bulunuyordu. Ona göre; “Talented Tenth” (*Çevirmenin Notu: “Yetenekli Onuncu” terimi Du Bois tarafından her on siyah erkeğin birinin kendi ırkına liderlik etme olasılığını tanımlamak için kullanılmıştı*), yani böyle olağandışı “yetenekli onuncu” Afro-Amerikalı, “kendi halkı için düşünce lideri ve kültür misyoneri yapılmalıydı” idi. Tuskegee Enstitüsü'nde Booker T. Washington tarafından sunulan uygulamalı eğitim böyle bir görev için yeterli olmayacaktı:

Eğer parayı eğitimin amacı yaparsak, para kazanan ama özünde adam olmayan bireyler yetiştirmiş olacağız; teknik beceriyi eğitimin amacı yaparsak esnaf ve sanatkar yetiştirebiliriz, ama yine özünde adam olmayabilir. Ancak insanlığı öğretmeyi okulların işi olarak görürsek, özünde adam olan bireyler yetiştirmiş olacağız – zeki, merhamet duygusu gelişmiş, dünyayı geçmiş ve şu haliyle tanıyan, ve insanın dünya ile ilişkisine dair bilgisi olan. ... İşte bu temel üzerine, bir çocuk ya yetişkinin yaşam araçları ile yaşam amacını birbirine karıştırmamasından asla korkmadan, ekmeğini kazanan bir el becerisi ve hızlı çalışan bir beyin inşa edebiliriz.

İki yıl sonra, Du Bois ile bir grup önemli siyah aydın Niagara Hareketi'ni kurdular. Bu hareket, Washington'un yavaş değişimci yaklaşımına ve uzlaşma politikalarına açıkça karşı çıkan bir sivil haklar örgütü idi. Du Bois, “Biz tüm yetişkin erkekler için tam oy hakkı istiyoruz ve bu hakkı da şimdi istiyoruz!” diye ilan ediyordu (Du Bois oy kullanma hakkını kadınlar için de savunuyordu). Niagara grubu 1906 yılında John Brown isyanının gerçekleştiği Harpers Ferry, Virginia'da bir toplantı düzenledi; Jim Crow yasalarına karşı lobi faaliyetleri yürüttü; broşür ve el ilanları dağıttı; genelde sivil haklar ve farklı ırklara karşı adalet konuları üzerinde durdu. Ancak, bu hareket organizasyon ve finansal destek açısından zayıftı. 1910 yılında, yeni ve daha güçlü bir örgütlenme, dağılan bu hareketin yerine geçmeye hazırды.

Ağustos 1908'de Springfield, Illinois'de siyah bir erkeğin beyaz bir kadına tecavüze yeltelendiğine dair düzmece bir dava siyah karşıtı bir ayaklanmaya yol açtı. Yedi kişinin öldüğü bu ayaklanma sonucunda, binlerce Afro-Amerikalı kentten kaçmak zorunda kaldı. Süfrajat (*Çevirmenin notu: Kadınların seçme ve seçilme hakkını savunan kişi*) Mary White Ovington, reformcuları bir örgütlenme toplantısına çağırarak için öncülük etti. Daha sonraları, “Köleliğin kaldırılması savunanların ruhunu canlandırmak gerek” diye yazıyordu. Grup, çok geçmeden genişleyerek Du Bois ve diğer Afro-Amerikalı eylemciler ile bağlantıya geçti. 1910 yılında, hep birlikte Siyahları Geliştirme Ulusal Derneği'ni (*National Association for the Advancement of Colored People – NAACP*) kurdular. Yeni örgütün liderlik kadrosunda çoğu Yahudi olan beyaz Amerikalıların yanı sıra, NAACP'nin etkili dergisi *Kriz (The Crisis)*'in editörü Du Bois da bulunuyordu.

Güneyli Başkan Woodrow Wilson'ın 1913 yılında federal devlet hizmetinde segregasyona izin vermesinden sonra, NAACP mahkemelere başvurarak Jim Crow sistemini devirmek için yıllarca sürecek yasal çabayı başlattı. Du Bois'nın önderliğindeki *The Crisis*, güncel olaylar ile 1920-1930'larda – aralarında Langston Hughes ve Countee Cullen'in da bulunduğu – *Harlem Rönesansı* akımının büyük yazarlarının nitelikli eserlerini analiz etti. Bazı tahminlere göre, toplam tirajı 100.000'i aşmıştı.

Yüzyılın önemli Amerikan düşünürlerinden biri olarak ününü iyice pekiştiren Du Bois, bu arada yazmaya devam ediyordu. Sömürgecilik karşıtı ve Afrika tarihi üzerine önde gelen uzmanlardan biri olarak da ön plana çıktı. Pan-Afrikanizmi (*Çevirmenin notu: Tüm Afrikalıların bütünleşmesini destekleyen görüş*) savunan milliyetçiliği, ve giderek daha çok Marksist ve sosyalist eğilimler taşıyan düşünceleri yüzünden, Du Bois 1934 yılında ırkların bütünleşmesini destekleyen NAACP ile yollarını ayırdı. Du Bois 90'lı yaşlarında bir Ghana vatandaşı ve tutkulu bir komünist olarak hayata veda etti.

Ancak, kurulmasına yardımcı olduğu NAACP örgütü, modern çağda sivil haklar mücadelesini başlatacaktı.

MARCUS GARVEY: BAŞKA BİR YOL

Marcus Garvey (1887-1940) 20. yüzyılın başlarının önemli bir siyah milliyetçisiydi. Jamaika'da doğan Garvey, başarılarla dolu yaşamının büyük kısmını A.B.D.'de geçirdi. Coşkulu bir kapitalist olarak, Afro-Amerikalılar ile dünyadaki diğer siyahların güç ve serve-

ti ele geçirmek için birleşip ortak çaba göstermeleri gerektiğine inanıyordu. Bu amaç doğrultusunda, diğer örgütlerin yanısıra, Birleşmiş Zencilerin Geliştirilmesi Derneği (*United Negro Improvement Association - UNIA*)'ni kurdu. Booker T. Washington'un *Up From Slavery (Kölelikten Kurtuluş)*

adlı eserini okuduktan sonra, Garvey kendine şunları sormuştu: "Siyah adamın hükümeti nerede? Onun kralı ve krallığı nerede? Nerede onun başkanı, ülkesi, büyükelçileri, ordusu, donanması, ve büyük işler yapan adamları? Onları bulamadım. Ve, karar verdim ki, onların ortaya çıkmasına ben yardımcı olacağım".

St. Ann, Jamaika'da bir kilise mahallesinde doğan Garvey, gençlik yıllarında bir matbaacı olan vaftiz babası Alfred Burrowes'in yanında çıraklık yaptı. Garvey'in babası da Burrowes gibi kitapsever bir adamdı. Böylece, genç Marcus harflerin dünyasına erken yaşta adımını attı. Kingston'a taşındıktan sonra, harf dizgicisi olarak epey yetenekli olduğunu ispatladı ve gazeteciliğe ilgi duymaya başladı.

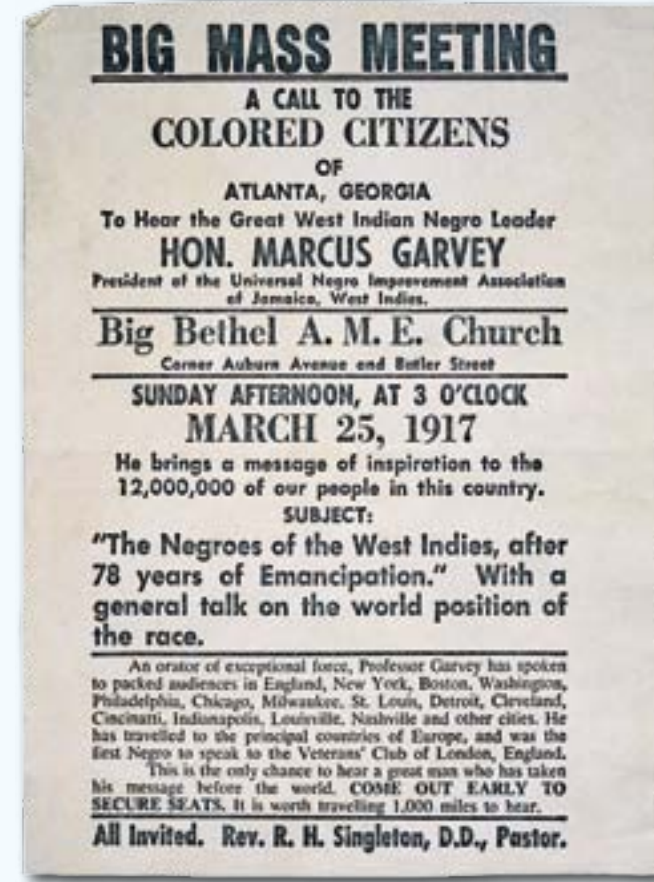
İşçileri örgütleme girişiminden dolayı kara listeye alındıktan sonra, Latin Amerika'yı ziyaret etmek için Jamaika'dan ayrıldı ve İngiltere'de iki yıl geçirdi. O süre içinde, kayıtdışı olarak Londra Üniversitesi'nde derslere girdi, ve *The African Times* ile *Orient Review* gazetelerinin kurucusu Sudan-Mısır kökenli siyah milliyetçi Duse Mohammed Ali'nin yanında çalıştı.

Garvey, siyahları güçlendirme programını A.B.D.'de yaymak konusunda kararlıydı. 1915 yılında bu ülkeye gelen Garvey, Afro-Amerikalıların ancak ekonomik güçlerini sağlamlaştırarak kendilerine

saygı gösterilmesini talep edebileceklerini savunuyordu. Bu amaçla, siyahlara ait bir işletmeler ağı kurmaya uğraştı: Bakkallar, çamaşırhaneler, ve beyazların ekonomisinden bağımsız gelişebilme kapasitesine sahip diğer işletmelerden oluşan bir ağ. Kitleleri örgütlemek için yapılan bu ve benzeri ilk girişimler çok başarılı olmasa da Garvey'in azmi giderek ona ün kazandırdı. Birinci Dünya Savaşının sonunda, siyah Amerikalılar arasında artık yaygın olarak tanınıyordu.

Garvey, medyayı beceriyle kullanarak dramatik kamu olaylarını sahneleme konusunda oldukça ustaydı. A.B.D. genelinde ve bazı Latin Amerika ülkelerinde yaygın olarak dağıtılan kendi gazetesi *Negro World*'ü kurdu. New York kentinde her yıl erkek ve kadınların kırmızı, siyah, ve yeşil bir bayrak altında yürüdüğü coşkulu toplantılar düzenledi. Üç renkli diğer bayrakların yanısıra, bu bayrak da günümüze kadar Afro-Amerikalılar arasındaki popüleritesini sürdürdü. Garvey yanlıları tarafından bazen takılan çarpıcı askeri rütbe sembolleri, savunduğu siyah milliyetçi hareketin milliyetçi ve militarist görüntüsünü yansıtıyordu.

Bir efsaneye göre, bir zamanlar uzak bir Afrika köyünde yaşayan Kongolu bir lidere A.B.D. hakkında bir şey bilip bilmediği sorulmuştu. Liderin, "Marcus Garvey adını biliyorum" diye yanıt verdiği söyleniyordu.

Marcus Garvey'in 1917 yılındaki bir konuşmasını duyuran el ilanı.

UNIA, *Black Star Line* adıyla siyahların ticari faaliyetlerini dünyaya açmak için başarısız bir girişimde bulundu. Bu girişime katılan şirketler, genelde sıradan çalışan insanlara tek tek az sayıda, ama toplamda stoklarından oldukça fazla miktarlarda mal sattılar. Toplanan parayla – ne yazık ki harap durumda olan – birkaç buharlı gemi satın alındı.

Irkların ayrılığı ilkesine inanan Garvey, ırkçı beyaz örgütlerin – özellikle Ku Klux Klan'ın – liderleriyle işbirliği yapmaya istekliydi. Klan liderleriyle yaptığı bir toplantı sonrasında, çoktan düşmanlığını kazandığı

pek çok siyah liderin şiddetli tepkisini çekti. Genelde siyah işçilerden oluşan Amerika'nın eski sendikası Brotherhood of Sleeping Car Porters (*Yataklı Vagon Hamalları Kardeşliği*)'nin kurucusu ve lideri A. Philip Randolph, ona karşı özellikle düşmanca bir tutum içindeydi.

Randolph, Garvey'i Amerikalı siyahları Afrika'ya geri göndermeyi hedefleyen gizli bir planı gerçekleştirmek üzere beyaz ırkçılar ile işbirliği yapmakla suçladı. Garvey tüm bunları yalanladı, ama yeni ticari girişimleri başlatmak umuduyla Liberya Cumhuriyeti'ne temsilciler gönderdi. Bu da, genç Afrikalı aydınların onun

düşüncelerine önemli ölçüde sempati duymasını sağladı.

Garvey, posta yoluyla dolandırıcılık federal suçundan, 1925 yılında hapse atıldı. Garvey iddiaları reddetti, hatta kendisini eleştirenlerden bazıları bile bu suçlamayı haksız buldu. Başkan Calvin Coolidge 1927 yılında Garvey'i affetti, fakat A.B.D. vatandaşı olmayan bir suçlu olduğu gerekçesiyle hemen sınırdışı edilerek memleketi Jamaika'ya gönderildi. Garvey'i şiddetle eleştirenlerden biri olmasına rağmen, W.E.B Du Bois ona iyi dileklerini ileterek kendi ülkesinde çabalarını sürdürmesi için cesaret verdi.

İngiltere'ye gidip Londra'ya yerleşen Garvey, *Siyah Adam (The Black Man)* adıyla önemli siyah Amerikalı şahsiyetleri eleştiren yeni bir dergi çıkarmaya başladı. Ağır siklet boks şampiyonu Joe Louis, sahne sanatçısı ve siyasi eylemci Paul Robeson, ve tartışmalı manevi lider Father Divine da, kendi ırkına etkin liderlik sağlayamadıkları için eleştirilen bu önemli şahsiyetler arasındaydı. Ancak, Garvey orada örgütünü tekrar kurup eski üye sayısına ulaşmayı başaramadı. A.B.D.'deki popüleritesini bir ölçüde koruyarak, önceki eylemlerinde üs olarak kullandığı Detroit, Michigan'da nehrin öte yanındaki Windsor, Ontario'da düzenlenen bir toplantı için ilgili bir izleyici topluluğu çekmeyi başardı. Son eylemlerini yürüttüğü Londra, İngiltere'de 1940 yılında vefat etti.

Wilson Jeremiah Moses tarafından yazılmıştır. Pennsylvania Eyalet Üniversitesi'nde tarih profesörü olarak görev yapan Moses, aynı zamanda "Marcus Garvey: A Reappraisal" (*Marcus Garvey: Yeniden Değerlendirme*) başlıklı bilimsel makalenin de yazarıdır. Kitapları arasında *The Golden Age of Black Nationalism, 1850-1925 (Siyah Milliyetçiliğin Altın Yılları, 1850-1925)* de bulunmaktadır.

Siyah milliyetçi Marcus Garvey, Afro-Amerikan düşüncesinin sadece küçük bir kısmını temsil ediyordu. Siyahların çoğu, eşitlik ile A.B.D.'nin siyasi ve ekonomik yaşamına tam katılım için mücadele etmeyi seçecekti.

CHARLES HAMILTON HOUSTON VE THURGOOD MARSHALL

IRK AYRIMINA KARŞI HUKUKİ MÜCADELEYİ BAŞLATIYORLAR

Kasım 1956'da, Montgomery, Alabama'da segregasyon uygulanan otobüs sistemine karşı siyahların kıskırtmasıyla başlayan boykot 12. ayına girmişti. Bir yıl önce, Rosa Parks adında siyah bir kadın, belediye otobüsünde ön koltuktaki yerini beyaz bir adama vermeyi cesurca reddetmişti. Böylece başlayan siyasi hareket, Amerikalılara gözü pek ve dinamik bir lideri – din adamı Dr. Martin Luther King Jr.'i – tanıttı. Ancak Afro-Amerikalıların otobüsün arka koltuklarına sürülmesi mahkemelerce yasalandıktan sonra, Montgomery kenti bu karara boyun eğdi ve boykot da başarıyla sonuçlanmış oldu. Tarihçi Kevin Mumford şunları yazıyordu: "Anayasaya uygunluk ve mahkemelerce korunma taahhüdü bulunmadığı takdirde, yerel siyah protestocular merkezi idare ve eyalet görevlileri tarafından ezilecekti, böylece segregasyon yanlısı beyazlar rahatça üstünlüklerini koruyabileceklerdi".

Amerikalılar sık sık King ve diğerlerinin liderliğinde yürütülen 20. yüzyıl sosyal adalet kampanyalarını sivil haklar hareketi olarak adlandırır. Ancak görüldüğü üzere, Afro-Amerikalılar

ve destekçileri, A.B.D. Anayasası ve İç Savaş sonrası Anayasa Değişiklikleri tarafından kendilerine vaadedilen hakları elde etmek için uzun bir mücadele vermişlerdir. Ayrıca, modern anlamda sivil haklar hareketinin dayandığı iki temel unsur olduğunu anlamak önemlidir. Bunlardan ilki, şiddet karşıtı cesur protestocular idi. Amerikalı diğer yurtdaşlarını sonunda siyah Amerikalıların maruz kaldığı utanılacak muamele ile açıkça yüzleşmeye zorlamışlardı. İkinci unsur ise, bu protestocuların A.B.D.'nin en etkili gücünü – yani, ülkenin hukukunu – kendi taraflarına çekmelerini sağlayan avukat Charles Hamilton Houston ve onun büyük öğrencisi Thurgood Marshall gibi kişilerden oluşuyordu.

1956 yılında Montgomery'li siyahları savunan avukat Marshall, emsal oluşturması bakımından daha önce başarıyla sonuçlandığı diğer hukuk davalarındaki yargı kararlarına güveniyordu. *Brown-Eğitim Kurulu* Davası bunlar arasında en ünlüsüydü. Fakat, *Brown*'dan önce bile, Houston ve Marshall'ın ortak çabasıyla Amerika'nın Güney eyaletlerinde segregasyona dayalı Jim Crow sisteminin yasal temeli büyük ölçüde yürürlükten kaldırılmıştı.

Charles Hamilton Houston: Jim Crow'yu Yıkan Adam

Charles Hamilton Houston 1895 yılında Washington, D.C.'de doğdu. Parlak bir öğrenci olan Houston, 19 yaşında Amherst College'i birincilikle bitirdi ve mezuniyet töreninde veda konuşmasını yaptı. Birinci Dünya Savaşı sırasında ırkların ayrı tutulduğu A.B.D. ordusu birliklerinde görev yaptı. Irkçı tutumla ilk kez orduda karşılaşan Houston, sonraki yaşamını sivil haklar mücadelesine adamaya karar verdi. Eve döndükten sonra, Harvard Üniversitesi'nde hukuk eğitimine başladı. Aynı üniversitenin saygın hukuk dergisinde ilk Afro-Amerikalı editör olarak görev aldı. Harvard'da yargı bilimi alanında yüksek lisans yapan Houston, doktorasını İspanya'daki Madrid Üniversitesi'nde sivil hukuk alanında tamamladı.

Houston'a göre, bir avukatın görevi adaletin düzgün sağlanması için hukuku bir araç olarak kullanmak idi. "Bir avukat, ya bir sosyal mühendis ya da o toplumdaki yaşayan bir parazit" görüşünü savunuyordu. Houston, 1924 yılında Washington, DC'deki Howard Üniversitesi Hukuk Okulu'nda yarı zamanlı öğretimlik yapmaya başladı. Söylenenlere göre, avukatlık mesleğine atılan Afro-Amerikalıların tam dörtte üçü bu kurumda eğitim alıyordu. Houston, 1929 yılında hukuk okulu başkanlığına getirildi.

Houston, sadece altı yıllık bir süre içinde, Afro-Amerikalı hukuk öğrencilerinin eğitimini radikal biçimde geliştirdi, okul için tam akreditasyon kazandı, ve sivil haklar alanında eğitim görmüş bir grup avukatı mezun etti. George R. Metcalf, *Black Profiles (Siyah Profiller)* adlı eserinde, Houston'ın bu işi "Howard'ı

siyah liderliğin West Point (A.B.D. Askeri Akademisi'nin halk arasındaki popüler ismi)'i haline getirmek, ve böylece mahkemelerdeki segregasyon ile savaşabilmek" amacıyla kabul ettiğini yazıyordu.

Bu arada NAACP ekibi, 1896 *Plessy Davası*'nda Yüksek Mahkeme tarafından onaylanan ayrı-ama-eşit doktrinine karşı yasal mücadele başlatmak için zemin hazırlıyordu. Örgüt, Houston'ın tavsiyesi üzerine, ayrı-ama-eşit doktrininin uygulamadaki işleyişini araştırmak üzere eski avukat Nathan Ross Margold'ı görevlendirdi. Margold, 218 sayfadan oluşan raporunu 1931 yılında tamamladı. Rapor, devlet harcamaları açısından beyaz ve siyah ırklara göre ayrılmış okullar arasındaki üzücü eşitsizliği belgeliyordu.

Houston 1934 yılında NAACP'in özel avukatlığını kabul etti. James Nabrit, Spottswood Robinson III, A. Leon Higginbotham, Robert Carter, William Hastie, George E.C. Hayes, Jack Greenberg, ve Oliver Hill gibi çoğu Howard eğitimli bir grup genç avukat etrafını sarıverdi. Himayesi altına aldığı öğrencisi Thurgood Marshall'ı da sıklıkla yanına alarak, elinde kamera ve portatif daktilo ile Güney turuna başladı. Houston'ın arabasında birlikte çıktıkları yolculuğu Marshall şöyle hatırlıyordu: "Yemek yiyecek ya da uyuyacak bir yer yoktu. Biz de arabanın içinde uyuduk ve meyve yedik". Yaptıkları tehlikeli bir işti belki, ama Houston'ın derlediği görsel kayıtlar ve Margold'un topladığı veriler yeni bir yasal strateji için temel oluşturacaktı: Houston'a göre, siyahlar ve beyazlar için ayrılmış tesisler eşit durumda değilse, segregasyon yanlısı eyaletler *Plessy* standartlarını bile karşılamıyor demektir. Ayrı-ama-eşit ilkesi mantıksal olarak bu eyaletlerin epey pahalı bir yatırımla siyahlara ayrılmış tesisleri büyük ölçüde düzeltmelerini ya da entegre etmelerini gerektiriyordu.

1935 yılında Houston ve Marshall'ın Maryland eyaletinde kazandıkları *Murray-Pearson* davası ile, eşitleme stratejisi ilk meyvelerini verdi. Afro-Amerikalı davacı, ırklara göre ayrılmış Maryland Üniversitesi Hukuk Okulu tarafından başvurusunun reddedilmesine itiraz ederek dava açmıştı. Üniversite avukatları, aranan niteliklere uygun olan siyahlara eyalet dışındaki hukuk okullarına kaydolmaları için burs vererek, okulun ayrı-ama-eşit ilkesinin gereklerini karşıladığını savundular. Eyalet mahkemeleri bu savunmayı reddetti. Henüz ırklara göre ayrılmış devlet okullarına karşı açılan davalara bakmaya hazır değillerdi ama, yine de Maryland'in eyalet dışından gelen öğrenciler için sunduğu bu eyalet dışı seçeneğinin eşit fırsat olmadığı kararına vardılar. Maryland Hukuk Fakültesi'nin aranan niteliklere uygun Afro-Amerikalı öğrencileri kabul etmesi için mahkeme emri çıkarıldı. Geçmişte, aranan niteliklere uygun olmasına rağmen okulun reddetmiş olduğu siyahlar arasında kendisini de sayan Marshall için, bu pek keyifli bir zaferdi.

1940 yılında sağlık durumu nedeniyle NAACP'den ayrılan Houston, 1950 yılında vefat etti. Marshall sonradan, "Herşeyi Charlie'ye borçluyuz" demişti. Her ne kadar ırk ayrımcılığına karşı son yasal saldırıyı yönetecek olan Houston'ın bu parlak öğrencisi olsa da, stratejiyi yaratarak yolu aydınlatan hocası idi.

Thurgood Marshall: Bay Sivil Haklar

Meslekdaşı Yüksek Mahkeme Yargıç Lewis Powell onun için, "Başka hiçbir Amerikalı ülkemizi segregasyon vahşetinden çekip çıkarmak için Marshall Thurgood'dan daha çok çaba göstermemiştir" diyordu. 1908 yılında Baltimore, Maryland'de doğan Marshall, ortaokulu yine aynı şehirde siyahlar için ayrılmış bir okulda okudu. Daha sonra, "Afrika kökenli gençlere sanat ve

Yetenekli bir dava vekili ve yasal eğitimci olan Charles Hamilton Houston, "Jim Crow" yasalarına karşı yasal saldırı başlattı.

Thurgood Marshall (solda) ve Charles Hamilton Houston, aranan niteliklere uygun siyah öğrencileri kabul etmeyen Maryland Üniversitesi Hukuk Okulu politikasına darbe vuran davacı Donald Gaines Murray'in yanında iki koldan saldırıyor.

Thurgood Marshall, 1962 yılında A.B.D. Temyiz Mahkemesi'ne atanması senato tarafından onaylandıktan sonra görülüyor. 1967 yılında Başkan Lyndon B. Johnson, Marshall'ı ilk Afro-Amerikalı Yüksek Mahkeme Yargıçı olarak atadı.

bilim dallarında yüksek öğretim vermek için kurulan dünyadaki ilk eğitim kurumu", Lincoln Üniversitesi'ne devam etti. Marshall, sadece beyazlara eğitim olanağı tanıyan Maryland Üniversitesi Hukuk Okulu tarafından reddedileceğini bilerek, ve Baltimore ile Washington, D.C. arasındaki uzak yolu gidip gelmeyi göze alarak, Howard Hukuk Okulu'na yazıldı. Annesi, okul masraflarını karşılamak için düğün ve nişan yüzüklerini rehin bıraktı. Derslerinde üstün başarı gösteren Marshall, 1933 yılında sınıf birincisi ünvanıyla mezun oldu ve Charles Hamilton Houston'in da takdirini kazandı.

Houston ile birlikte çalışan Marshall, yukarıda adı geçen *Murray-Pearson Davası*'ni kazandı, sonrasında NAACP'in avukat kadrosunda görev almayı kabul etti. 1938 yılında, Houston'ın ardından örgütün hukuk komitesi başkanı oldu. 1940 yılında ise, NAACP'nin Yasal Savunma Fonu'nun ilk yöneticisi oldu.

Bu, akıllıca bir seçimdi. Marshall eşsiz becerilere sahip biriydi. Daha sonra United Press International ondan şöyle söz ediyordu:

... detaylara olağanüstü dikkat gösteren üstün bir taktisyen, hedefe odaklanmayı bilen kuvvetli bir yetenek — ve genelde odadaki herkesten yüksek çıktığı söylenen derin bir ses. Ayrıca, öylesine olağanüstü bir cazibesi vardı ki, segregasyon yanlısı en uzlaşmaz Güneyli şerif bile onun öyküleri ve esprilerine karşı koyamazdı.

Cana yakınlık ve becerinin güçlü karışımı sayesinde, Thurgood Marshall 1946 yılında tamamı Güneyli beyazlardan oluşan bir jüriyi, ayaklanma girişimiyle suçlanan 25 siyah için beraat kararı almaya ikna etti. Jim Crow yasalarının yürürlükte olduğu Güney'de hakkını savunan her Afro-Afrikalı gibi, zaman zaman tehlikeye atılarak kılıpayı ile dayaktan — ya da daha kötü-sünden — kurtuldu.

Houston'ın geliştirdiği yavaş değişimci (*gradualist*) yasal strateji, Marshall'ın önderliği altında nihayet başarıya ulaştı. Marshall ve NAACP avukatları kazandıkları her davayla ırk ayrımcılığını ayakta tutan yasal dayanakları tek tek çöktürtiler. Marshall, şaşırtıcı şekilde Yüksek Mahkeme huzurunda savunduğu toplam 32 davadan 29'unu kazandı. Yasal zaferleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- **Smith-Allwright Davası (1944):** Siyasi partilerin genel seçimdeki adaylarını seçtikleri, sadece beyazlara açık ön seçimleri yasaklayan Yüksek Mahkeme kararı. Biyografisini yazan Juan Williams'a göre, Marshall bu davayı en önemli zaferi olarak görüyordu: "Segregasyon yanlıları, [partileri tarafından aday gösterilmek için] adayların ayrımcılığı desteklemesini arzu ederdi, ancak zamanla siyahlar, İspanyollar ve ... bazen kadınlar bile genel seçimlerde oy kullanınca sadece bir ırkçı ya da diğerine oy verir hale geldiler; başka seçenekleri de yoktu".
- **Morgan-Virginia Davası (1946):** Bu davada Marshall, eyaletler arası otobüs taşımacılığında segregasyonu yasaklayan bir Yüksek Mahkemesi kararı aldırdı. Daha sonraki *Boynton-Virginia Davası*'nda (1960) ise, mahkemeyi eyaletler arası seyahat eden yolcuların kullandığı otobüs terminallerinde ve diğer tesislerde segregasyonu yasaklayan bir emir çıkarmaya ikna etti. Bu davalar 1960'lı yıllarda Özgürlük Gezileri (*Freedom Ride*) olarak bilinen hareketin doğmasına yol açtı.

- **Patton-Mississippi Davası (1947):** Yüksek Mahkeme Marshall'ın savunduğu, Afro-Amerikalı sanıkların Afro-Amerikalıların sistematik olarak dışlandığı jüriler tarafından mahkum edilemeyeceğine dair tezini kabul etti.
- **Shelley-Kraemer Davası (1948):** Marshall, anayasaya göre taşınmaz bir malın siyahlara satılmasına — sözkonusu mal ırksal anlamda kısıtlayıcı bir sözleşme hükmüne bağlı olsa bile — eyalet mahkemeleri tarafından engel olunamayacağı konusunda Yüksek Mahkeme'yi ikna etti. Bu tür kısıtlayıcı sözleşmeler; ev sahiplerinin mallarını siyahlar, Yahudiler, ya da diğer azınlıklara satmalarını engellemek için yaygın olarak kullanılan yasal bir taktikti.

NAACP ekibinin zaferleri sayesinde, ayrı-ama-eşit ilkesine göre düzenlenmiş ama aslında eşit durumda olmayan tesislerdeki uygulamaların mahkemelerce kaldırılması için zemin hazırlanmış oldu. Bu gerçek bir başarıydı. Fakat, özellikle eğitim açısından geniş çaplı değişim etkisini yaratabilecek en iyi araç değildi. Güney'deki yüzlerce okul bölgesinin herbirinde, siyah ve beyazların ayrı tutulduğu okullar arasındaki eşitsizliklere karşı yoksul Afro-Amerikalıların tek tek dava açmaları beklenemezdi. Bu eşitsizlikler, ancak ırk ayrımcılığına yönelik doğrudan mahkeme kararı ile tek hamlede ortadan kaldırabilirdi. Bu tür eşitsizliklere örnek olarak; 1949-1950 yılları arasında Clarendon County, Güney Carolina'da öğrenci başına yapılan harcamanın beyaz öğrenciler için ortalama \$179, siyah öğrenciler için ise sadece \$43 oluşu gösterilebilir. Marshall, bu konuda doğrudan mahkeme kararı çıkarmayı "yüzyılın davası" denilen *Brown-Eğitim Kurulu Davası* ile başaracaktı.

Brown Kararı

Marshall doğru davacıyı — Topeka, Kansas'lı bir ilkokul öğrencisi olan Linda Brown'ın babası din adamı Oliver Brown'ı — bulduğunda, *Brown Davası* da yavaş yavaş şekillenmeye baş-

Federal yasalar Afro-Amerikalılara daha fazla koruma sağladı, ancak bu durum sadece "eyaletler arası" bağlamda geçerliydi. Rosa Parks'dan yıllar önce, Irene Morgan da bir eyalet sınırından diğerine geçen otobüs hattı seferinde oturduğu koltuktan vazgeçmeyi reddetmişti. Avukatlığını yapan Thurgood Marshall sayesinde Morgan davayı kazandı, ve eyaletler arası otobüs güzergahlarında segregasyon yasaklandı.

Saat yönünde yukarıdan: Başkan Dwight D. Eisenhower, segregasyona dayalı eğitim sistemine sahip Little Rock [Arkansas] Merkez Lisesi'ne ilk siyah öğrencilerin güven içinde kaydolmaları için federal birlikleri kullanacaktı. Din adamları Martin Luther King Jr., Fred Shuttlesworth, ve Ralph Abernathy bir görüşme anında. İlerlemenin göstergesi: Greensboro, Kuzey Carolina'da bir otobüsten segregasyon yanlısı Jim Crow ilanının kaldırılışı, 1956. (Çevirmenin notu: Kaldırılan tabelada "beyaz müşterilerin önden, siyah müşterilerin ise arkadan itibaren oturmaları" isteniyor.)

ladı. Evinden sadece yedi blok ötede beyazların gittiği bir okul olmasına rağmen, Linda 21 blok uzakta siyahlara ayrılan bir okula devam etmek zorunda bırakılmıştı. Kansas eyalet mahkemeleri, siyah ve beyazların ayrı olarak okuduğu okulların eğitim kalitesi açısından birbirleri ile kıyaslanabilir olduğu gerekçesiyle, Brown'ın dava talebini reddetmişti. Bu durum, segregasyon uygulanan tesislerin — tanım gereği ve hukuksal olarak — aslında eşit durumda olmadıkları ve dolayısıyla anayasaya da aykırı olduklarına dair Yüksek Mahkeme tarafından verilecek yargı kararında ısrarcı davranması için Marshall'a bir fırsat verdi.

Marshall'ın yasal stratejisi sosyo-bilimsel kanıtlara dayanıyordu. Tarih, ekonomi, siyaset bilimi, ve psikoloji alanlarındaki çeşitli uzmanlardan oluşan bir ekip NAACP Yasal Savunma

Fonu tarafından biraraya getirildi. Özellikle Kenneth ve Mamie Clark adlı psikologlar tarafından yapılan bir araştırma dikkat çekiciydi. Bu araştırma, Afro-Amerikalıların öz saygı ve zihinsel sağlıkları üzerinde ayrımcılığın etkilerini inceliyordu. İncelemenin üzücü bulgularından biri de şuydu: 3-7 yaş grubundaki siyah çocuklar, — deri renkleri hariç — birbiriyle tamamen aynı iki oyuncak bebek arasında beyaz olanı siyaha tercih ediyorlardı.

17 Mayıs 1954'de, Yüksek Mahkeme oybirliğiyle Marshall'ın stratejisini haklı buldu. Davacı tarafından mahkemeye sunulan Clark araştırması ve benzerlerini gerekçe göstererek, Yüksek Mahkeme sonuçta aldığı kesin yargı kararını şöyle ifade ediyordu:

RALPH JOHNSON BUNCHE: AKADEMİSYEN VE DEVLET ADAMI

... halk eğitiminde “ayrı ama eşit” doktrinine yer yoktur. Irkların ayrı tutulduğu eğitim kurumlarının doğasında eşitsizlik vardır. Bu nedenle, davacı ve benzer durumdaki diğer kişilerin ... şikayet konusu olan segregasyon nedeniyle, Ondördüncü Anayasa Değişikliği tarafından güvence altına alınan yasalar önünde eşit korunma hakkından yoksun bırakıldıklarına inanıyoruz.

Eğitim konularında deneyimli avukat ve ayrıca Oxford Üniversitesi Eğitim Politikası Kurulu üyesi olan Deryl W. Wynn, Brown Davası'nın önemine dair şunları söylemişti:

İşte, ülkenin en yüksek mahkemesi aslında siyah Amerikalıların gördükleri muamelede birşeylerin yanlış olduğunu söylüyordu. O günlerde genç bir delikanlı olan babamın, bu kararın kendisini önemli biri gibi hissettirdiğini söylediğini hatırlıyorum ... Kişisel düzeyde Brown Davası'nın gerçek mirası, her çocuğa, her birimize önemli biri olduğumuzu daima hatırlatmasıdır.

Mahkeme, okullarda segregasyona son vermek için belli bir zaman dilimi belirtmemişti. Ancak ertesi yıl, topluca “Brown II” olarak bilinen bir dizi dava sayesinde, Marshall ve arkadaşları Yüksek Mahkeme tarafından segregasyona “temkinli bir hızla” son verileceğine dair bir karar çıkarılmasını garantiledi.

Bütün bunlara rağmen, Güney'deki bazı bölgelerde direniş devam etti. Eylül 1957'de, siyah öğrenciler Little Rock, Arkansas Merkez Lisesi'nden yaka paça kovulunca Marshall derhal kente giderek federal mahkemede dava açtı. Davayı zaferle sonuçlandırması ise, Başkan Dwight Eisenhower tarafından 24 Eylül'de çıkarılan başkanlık emrine zemin hazırladı: “Little Rock, Arkansas'da federal yasanın uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla, federal yetkiye sahip askeri birliklerin kullanılması için bugün bir Başkanlık Emri çıkarıyorum ... Çete kurallarının mahkeme kararlarından önde gelmesine izin verilemez”.

Brown, Little Rock ve NAACP ekibinin diğer hukuk zafherleri, “yasal” sivil haklar hareketinin hem güçlü hem de zayıf yanlarını gösterdi. Tamamı beyazlardan oluşan sınıflara siyah öğrencilerin federal yetkililer eşliğinde girişi (Little Rock'da, 1962'de Mississippi Üniversitesi'nde, ve 1963'de Alabama Üniversitesi'nde), yıllardır ırklara göre ayrılmış, ikinci kalite eğitim veren okullarda okuyan Siyah Amerikalılar için pek de hayal edilebilecek bir görüntü değildi. Ancak hukuk süreci her olay için tek tek açılan davalarla ve ağır ağır ilerliyordu.

Bu arada, yasal segregasyon sadece okullarda değil, yüzme havuzlarından otobüslere, sinema salonlarından mağaza restoranlarına kadar Güney'deki her türlü kamu tesisinde hala geçerliydi. Ve segregasyon yanlıları, çoğu durumda Afro-Amerikalıları en temel anayasal haklarından mahrum etmeyi başarıyorlardı. Adaletsiz formaliteler, düpedüz dolandırıcılık ve hilekarlık, en sonunda da şiddet tehditinin birlikte kullanılmasıyla, On Beşinci Anayasa Değişiklik maddesinin net ifadesi bozuluyor, Siyahlar Güney'de oy kullanamıyorlardı.

Sivil haklarla ilgili yeni yasaların gerektiği apaçık ortadaydı. Bu yasaların çıkartılması için ise, tutucu Güneyli temsilcilerin Kongre'de üstesinden gelecek kadar güçlü bir siyasi uzlaşma gerekecekti. Thurgood Marshall, 1961-1965 yılları arasında A.B.D. Temyiz Mahkemesi (ülkenin ikinci büyük federal mahkemesi) yargıcı olarak, ve 1967-1991 yılları arasındaki çeyrek yüzyılda da ülkenin ilk Afro-Amerikalı Yüksek Mahkeme yargıcı olarak görev yaptı. Onun önderliğinde segregasyona karşı yasal mücadele devam etti.

Bu arada, siyasi anlamda bütünleşen yeni bir sivil haklar hareketi ortaya çıkıyordu. Cesur Afro-Amerikalılar, her ırk ve inanca saygı duyan müttefiklerinin de katılımıyla, birer Amerikalı olarak hakettikleri sivil hakların tamamını elde etmek için barışçıl ama azimli bir şekilde diretmeye başladılar. Kendi yurtdışlarını segregasyon ve ırklara karşı baskı uygulanması gibi vicdana aykırı gerçekler ile açıkça yüzleşmeye zorladıkça, ortak ulusal hassasiyetlerin – ve siyasi güçlerin – dengesi de giderek değişti. Herşey, Aralık 1955'de Montgomery, Alabama'da uzun bir günün bitiminde yorgun düşmüş 42 yaşındaki bir kadın terzinin, ırkların ayrı koltuklarda oturtulduğu bir otobüste yerini vermeyi reddetmesi ile başladı.

Afro-Amerikalılar sivil hakları için mücadele ederken, bireysel anlamda başarıları da davalarında haklı olduklarını gösterdi. Nobel ödüllü siyaset bilimci ve diplomat Ralph Bunche'in başarıları, Amerikan topluma siyah Amerikalıların tam anlamıyla katkıda bulunabileceklerini tarafsız olan herkese ispatladı.

Ralph Bunche 7 Ağustos 1903'de Detroit, Michigan'da doğdu. Babası seyyar berber, annesi ise ev hanımı ve amatör piyanist idi. Babası ailesini terkedip gitti, annesi de Bunche 14 yaşındayken vefat etti. O tarihten sonra, bilgelik ve karakter gücünden büyük ölçüde etkilendiği anneannesi ile birlikte Los Angeles, California'da yaşadı. Los Angeles'daki California Üniversitesi'nden onur listesine girerek üstün başarıyla mezun oldu ve Harvard Üniversitesi'nde burslu yüksek lisans öğrencisi olarak eğitime devam etti.

Erken yaşlardan itibaren ırk ayrımcılığının ciddi anlamda bilincindeydi ve ırkçılıkla mücadele etmek konusunda kararlıydı. Sömürge döneminin Afrika'sı üzerine yaptığı araştırmalar sayesinde, sömürgecilik ile A.B.D.'deki ırk ayrımcılığı arasında oldukça benzerlik bulunduğu inanmıştı. Her ikisine de son vermek için yardım etmeye kararlıydı.

Bunche, geçmişte siyahların gittiği bir eğitim kurumu

Dr. Ralph J. Bunche, barış arabulucusu ve A.B.D.'li diplomat, 1950 Nobel Barış Ödülü'nü alıyor.

olan Washington, DC'deki Howard Üniversitesi'nde Siyaset Bilimi Bölümü'nü kurdu. Irk ayrımcılığı üzerine yazdığı pek çok makale, sonraki yıllarda A.B.D.'de sivil haklar hareketi edebiyatının temel eserleri haline geldi. Bunche ayrıca Birleşmiş Devletler'de sömürgecilik konusundaki çalışmalara da öncülük etti. İsveçli sosyökonomet Gunnar Myrdal ile çalışarak ortak yazarlık yaptı.

A.B.D.'de farklı ırklar arasındaki ilişkileri incelediği 1944 tarihli *Bir Amerikan İkilemi (An American Dilemma)* adlı araştırması, Myrdal için dönüm bir dönüm noktası idi. Yüksek Mahkeme, onaylayıcı bir dille alıntı yaparak, bu eseri *Brown-Eğitim Kurulu Davası*'nda kullandı.

Bunche, İkinci Dünya Savaşı başlamak üzereyken, A.B.D. hükümeti tarafından Afrika ile ilgili danışmanlık

yapmak üzere işe alındı. Daha sonra geleceğin Birleşmiş Milletler kurucu sözleşmesi üzerinde çalışmak üzere Dışişleri Bakanlığına geçti. Bunche, Dışişleri Bakanlığında resmi olarak çalışan ilk siyah yetkili idi. 1945'deki San Francisco Konferansı'nda, BM kurucu sözleşmesinin – biri özerk olmayan bölgeler (koloniler) ve diğeri de vesayet sistemi üzerine – iki bölümünün met-

JACKIE ROBINSON: RENK ENGELİNİ YIKIYOR

nini hazırladı. Bu bölümler, savaş sonrasında sömürge düzeninden kurtuluşun hızlandırılması açısından bir temel oluşturdu. Bunche, sömürge düzeninden kurtuluş hayalini gerçeğe dönüştürmek için yapılabilecek herşeyi yaptı.

Bunche, yeni kurulan Birleşmiş Milletler’de vesalet sistemini yerleştirdi. BM Sekreteryaya üyesi olarak olağanüstü başarılar elde etti. BM Özel Filistin Komisyonu Sekreteri olarak, 1947 yılında komisyonun federal devlet azınlık raporunun yanısıra, çoğunluk bölünmesi raporunu da kaleme aldı. Çoğunluk bölünmesi ile ilgili raporu BM Genel Kurulu tarafından kabul edildi ve Orta Doğu’da hala barış arabulucularının temel amacı olmayı sürdürmektedir.

İngilizler Mayıs 1948’de Filistin’den çekildi. BM Genel Kurulunun manda altındaki Filistin’de önceden belirlediği bir bölgede Yahudi devleti kuruldu, ve ardından beş Arap devleti yeni kurulan İsrail’i işgal etti. BM Güvenlik Konseyi, Bunche’in baş danışmanlığını yaptığı, Kont Folke Bernadotte’u arabulucu olarak atadı. Onların çabaları sayesinde Filistin’de ateşkes ilan edildi. Bunche bu bölgede BM barışı koruma operasyonlarının ilk adımını attı, ve ateşkes uygulamasını denetleyecek olan BM askeri gözlemciler grubunu örgütledi. Eylül 1948’de Stern Çetesi (Bunche ve Siyonistler ara-

sındaki anaakım tarafından kınanan hizipçi bir silahlı, yeraltı Siyonist örgütü) tarafından Bernadotte’a Kudüs’te bir suikast düzenlendi. Onun yerine arabulucu olarak atanan Bunche, Ocak 1949’da Mısır ve İsrail ile ateşkes görüşmelerine başlayarak bu konuda öncülük etti. Bu görüşmeler sonunda, İsrail ve dört Arap komşusu arasında yapılan ateşkes anlaşmaları imzalandı ve böylece düşmanlıkların sonlandırılması için bir resmi temel sağlanmış oldu. Bu başarıları sayesinde Bunche, 1950 yılında Nobel Barış Ödülü’nü kazandı.

İsveçli Dag Hammarskjöld 1953 yılında BM Genel Sekreteri oldu. Bunche, Genel Sekreter Başyardımcısı olarak, Hammarskjöld’un en yakın siyasi danışmanı haline geldi. 1956 yılında – Mısır’ın Süveyş Kanalı’nı kamulaştırmamasından sonra – İngiltere, Fransa ve İsrail tüm dünyayı şoka uğratacak mantıksız bir maceraya atılarak Mısır’ı işgal etti. İşgalcileri Mısır’dan çıkarmak için BM himayesinde – Kanadalı diplomat Lester Pearson tarafından “barış ve güvenlik gücü” olarak adlandırılan – yepyeni bir güç gerekiyordu. Hammarskjöld Bunche’dan zaman yitirmeden bu gücün örgütlenilip bölgede konuşlandırılmasını istedi. Sovyetler’in kaygı verici müdahale tehditleri de durumun aciliyetini arttırıyordu. Zamana karşı yarışan Bunche, A.B.D. ve

daha pek çok ülkenin coşkulu desteği ile, Genel Kurul’un talebinden sadece sekiz gün sonra Birleşmiş Milletler Acil Müdahale Kuvveti’ni oluşturdu ve Mısır’da konuşlandırdı.

Uluslararası barışı koruma adına gösterdiği yoğun çaba, Bunche’in kendisinin de en çok gurur duyduğu başarısı idi. 1960 yılında Kongo’ya gönderilen 20.000 kadar etkili BM barış operasyonunun kurucusu ve yöneticisi oldu. 1964 yılında Kıbrıs’ta benzer bir kuvvetin oluşturulmasına da liderlik etti. Hammarskjöld’un Afrika’da bir uçak kazasında yaşamını yitirmesinin ardından, Bunche onun yerine getirilen Burmalı U Thant için de vazgeçilmez bir danışman oldu – öyle vazgeçilmezdi ki, U Thant’ın ısrarlı ricası yüzünden Bunche’in BM’den emekliye ayrılıp tüm zamanını sivil haklar hareketine adanmasını engellendi. Bunche, aşırı iş yükü ve şeker hastalığının etkileri nedeniyle, 9 Aralık 1971 tarihinde vefat etti.

Ralph Bunche sorunların halledilmesini tutkuyla önemsiyordu, ama başarılarından kendine pay çıkarıp kişisel saygınlığını arttırmaya aldırdığı yoktu (hatta Barış Nobel Ödülü’nü reddetmeye bile kalktı). Büyük diplomatik başarıları daima hatırlanmıştır, ama bu başarılı sonuçların elde edilmesinde onun rolü nadiren hatırlandı. Özellikle sömürgeci eski dünya düzeninden kurtulan milyonlarca

Afro-Amerikalı, ve bir örgüt olarak Birleşmiş Milletler kendisine daima borçlu kalacaktır. O, 20. yüzyılın en büyük kamu görevlilerinden biri idi.

Brian Urquhart tarafından yazılmıştır. Birleşmiş Milletler eski Genel Sekreter Başyardımcısı olan Urquhart, aynı zamanda Hammarskjöld: A Life in Peace and War (Hammarskjöld: Barış ve Savaşta Bir Yaşam); Ralph Bunche: An American Odyssey (Ralph Bunche: Bir Amerikan Destanı), ve diğer pek çok tarihi eserin yazarıdır.

Brooklyn Dodgers beyzbol takımı, Philadelphia, Pennsylvania’daki Shibe Park Stadyumu’na geldiğinde, şimşekleri üzerine çekecek birini de beraberinde getirdi – Jackie Robinson adlı siyah beyzbol oyuncusu. Kalabalıktan sahaya doğru hoşgörüsüzlük sembolleri havada uçtu, ev sahibi takımın sıraları da adeta öfke kustu. Brooklyn takımının atıcısı Ralph Branca, “Philadelphia en kötüsüydü” demişti. “Sahaya siyah kedi atılar, karpuz atılar. Philadelphia yöneticisi Ben Chapman ise lafını hiç sakınmadan Jackie’yi azarlıyordu”.

1947 yılında A.B.D.’de pek çok kişi için ülke hala iki renkten oluşuyordu – siyah ve beyaz. Bazılarının kalbi – özellikle de Güney’de –, sırf derisinin rengi farklı diye siyahlara karşı uzun süredir nefret doluydu. Onların bakış açısına göre, siyahlar beyazlarla eşit şekilde sivil haklardan yararlanmayı hak etmiyorlardı. Bu resmi olmayan, ama herkes tarafından gayet iyi anlaşılabilir düşünce tarzı, 20. yüzyılın başından beri sadece beyaz oyuncularını birinci lig maçlarında oynatan beyzbol yetkilileri ve kulüp sahipleri arasında da yaygındı. Siyahlar sadece kendilerine açık Zenci liglerinde oynayabiliirdi.

Derken, 15 Nisan 1947’de farklı ırkların birlikte yaşadığı New York kentinin Brooklyn

ilçesindeki bir beyzbol takımına savunma oyuncusu olarak alınan Robinson, bir bomba etkisi yaratarak renk engelini yıktı. Robinson, sporu da aşan bir öncü sembol haline gelerek, eşitlik kavramına doğru ilk büyük adımı attı. Takım arkadaşı Branca, Robinson’un başarılarının beyzbol sahası dışına nasıl taşıdığını şöyle açıklıyordu:

Bu durumun beyzbolu değiştirdiğini sık sık söyledim, ama ülkeyi ve sonunda dünyayı da değiştirdi Jackie, Rosa Parks’ın işini kolaylaştırdı. Martin Luther King Jr.’in işini kolaylaştırdı. Ve, ırkların eşitliği uğruna mücadele edecek her siyah liderin işini

Üstte: 1952 yılı Dünya Serisi (World Series) ilk maçında Brooklyn’in New York Yankees takımını yenmesinden sonra, Jackie Robinson (ön sağda) bu zaferi takım arkadaşları Joe Black (sol arkada), Duke Snyder (ön solda), ve Pee Wee Reese (arka sağda) ile birlikte kutluyor. Ortada ise takım yöneticisi Chuck Dressen görülüyor.

Altta: Jackie Robinson (sağda) ve eski ağırsiklet boks şampiyonu Floyd Patterson (solda), 1963 yılında Birmingham, Alabama’da sivil haklar hareketi liderleri Ralph D. Abernathy ve Martin Luther King Jr. ile buluşuyor.

“BİR EYLEMİMİZ VAR”

kolaylaştırdı. Aslında tüm ülkenin siyahlara bakış açısını değiştirdi.

Bu değişim etkisini takım üzerinde de gösterdi. Siyahları hor gören örf ve adetlere göre yetiştirilmiş Güneyli çocuklar vardı takımda. Onlar [Afro-Amerikalılar], otobüsün arka koltuklarında yolculuk etmek zorundaydılar. Aynı çeşmelerden su içemezlerdi, aynı yere [banyolara] gidemezlerdi. Sonunda onlar [beyaz oyuncular] fikirlerini değiştirdiler.

31 Ocak 1919'da Cairo, Georgia'da doğan Robinson, çocukluğunu Pasadena, California'da geçirdi. Los Angeles'daki California Üniversitesi'nde okurken dört spor dalında üstün başarı gösterdi – beyzbol, futbol, basketbol ve atletizm. A.B.D. ordusu 1942 yılında onu askere çağırırdı. Orduda hala segregasyon uygulanıyordu (Başkan Harry S. Truman segregasyonu kaldıran başkanlık emrini 1948'de çıkaracaktı); mağrur Robinson otobüsün arkasında yolculuk etmeyi reddettiğinde, askeri emre itaatsizlik ile suçlandı. Ancak beraat etti ve şerefli terhis hükmü gereğince ordudaki görevine son verildi. Dul eşi Rachel Robinson, “O bir eylem adamıydı,” diyordu. “İçinde bulunduğumuz duruma karşı kayıtsız kalmak istemedi.”

Bu arada, Brooklyn Dodgers'ın genel müdürü Branch Rickey, artık ulusal spor/meşgale haline gelen

beyzbola, siyah oyuncuları entegre etmek zamanının geldiğine karar verdi. Bu kararında Afro-Amerikalı oyuncuların kulübüne rekabet avantajı yaratacağına dair inancı da şüphesiz önemli bir rol oynuyordu. Rickey, takıma alacağı siyah oyuncunun diğer oyuncularından ve hayranlardan gelmesi kaçınılmaz ırkçı satışmalara – hatta daha da kötüsüne – dayanacak kadar metanetli ve güçlü bir karaktere sahip olması gerektiğini anlamıştı. Robinson'ı 1945 yılında Zenci liglerinde Kansas City takımında oynarken keşfetti. Ve, aradığı oyuncuyu – adamı – bulduğuna karar verdi.

Robinson sonraki sezonu Dodgers'ın ikinci lig takımı ile Montreal'de geçirdi, 1947 sezonu için de Dodgers takımına terfi etti. Öncü olmak hiç de kolay değildi. Rickey, üç yıl içinde lig maçları esnasında taraftarlardan ve rakip takımlardan gelen hakaretlere yanıt vermeyeceğine dair Robinson'dan söz aldı. Daha önce ve o günden bu yana hiçbir oyuncunun karşılaştığı baskılara katlanan Robinson, sahada olağanüstü bir başarı gösterdi.

İlk birinci lig sezonunda, 28 yaşındaki Robinson birinci kale oyuncusu olarak oynadı ve .297'lik bir vuruş ortalaması elde etti. Ulusal Lig'in önemli maçlarında koştuğu 29 sayı kalesini kaparak dinamik bir stil sergiledi, ligin “Yılın Acemi Oyuncusu”

(Rookie of the Year) ödülünü kazandı, ve takımının Dünya Serisi hedefine ulaşmasına yardımcı oldu. Bu da, Robinson'ın Dodgers'a gerçek bir üstünlük sağladığının diğer takımlar tarafından da farkedilmesine yardım etti. Onlar da siyah oyuncularla sözleşme imzalayarak kadrolarına katmaya başladılar. Robinson'ın en iyi sezonu 1949 yılı oldu: İkinci kale oyuncusu olarak oynadı, ve sayı kalesine 16 koşu ile .342 vuruş ortalaması, 124 sayı turu ve 37 kale kapma ile, ligin “En Değerli Oyuncu” (*The Most Valuable Player*) ödülünü kazandı.

Robinson, Dodgers ile toplam 10 sezon geçirdi. Brooklyn'in 1955 yılındaki tek şampiyonluğu da dahil olmak üzere, altı kez Dünya Serisi maçlarında oynadı. Bir sonraki sezonda, altı kez All-Star maçına çıkan yıldız oyuncu, takas yoluyla rakip New York Giants takımına transfer olmaksızın emekli olmayı tercih etti. 1962 yılında Beyzbol Onur Listesi (*Baseball Hall of Fame*)'e kabul edildi, ve bu şekilde onurlandırılan ilk siyah oyuncu ünvanını kazandı.

Oyunculuk kariyeri sona erdikten sonra da, Robinson ırkların eşitliği mücadelesine destek vermeye sürdürdü. Bu amaçla, sivil haklar hareketi ile önde gelen liderleri ve kuruluşları lehinde konuşmalar yaptı. Bu çabalarına NAACP Yönetim Kurulu'nda görev alması da dahildir.

1972 yılında kalp krizi geçiren Jackie Robinson, 53 yaşında vefat etti. Yaşadığı 53 yıl içinde milyonlarca insanın yaşamını etkiledi. Yobazları utandırdı, Afro-Amerikalılar için ilham kaynağı oldu, ve sonu gelmez bir esneklik ve haysiyet örneği oluşu her ırktan Amerikalıyı etkileyerek Afro-Amerikalılara sivil haklarını vermeye sonunda razı olmalarını sağladı.

“Bir insanın yaşamı önemli değildir,” diyordu Robinson, “diğer insanların yaşamları üzerinde etkisi olmadığı takdirde”.

Brian Heyman tarafından yazılmıştır.
30'u aşkın gazetecilik ödülü sahibi Brian Heyman, halen White Plains, New York'daki The Journal-News'da spor yazarı olarak çalışmaktadır.

1 Aralık 1955'de Alabama, Montgomery'de Rosa Parks'ın tutuklanmasıyla başlayan ırkların ayrı oturtulduğu otobüslerin başarıyla boykot edilmesi, sivil haklar davasını kitlesel bir siyasi harekete dönüştürdü. Bu hareket, Afro-Amerikalıların birleşip disiplinli bir siyasi eyleme kalkışabileceklerini kanıtlamış oldu. Ve milyonlara esin kaynağı olan; onları şiddetten uzak direniş gibi yüksek bir ahlak standardıyla tanıştıran; her ırk, mezhep ve renkten Amerikalı arasında köprüler kuran vazgeçilmez lider Martin Luther King Jr.'in ortaya çıkmasını da sağladı. 1960'ların sivil haklar devrimine pek çok cesur eylemcinin katkısı olmuştur; ancak King'in milyonlarca beyaz Amerikalının doğrudan Jim Crow gerçeği ile yüzleşmesine ve bir dönüm noktası olan 1964 Sivil Haklar Yasası ile 1965 Oy Kullanma Hakkı Yasasının çıkarılması için gereken siyasi gerçekliği şekillendirilmesine katkısı, herkesten fazlaydı.

“Boyun Eğmekten Yoruldum”: Montgomery Otobüs Boykotu

Rosa Parks, hayatını değiştiren o gün hakkında daha sonra şunları söyleyecekti: “Artık boyun eğmekten yorulmuştum.” Parks, siyahların Güney'de diploma almasının çok zor olduğu zamanlarda orta okuldan mezun olmayı başarmıştı. Yerel

Yukarıda: Dr. King Montgomery, Alabama, otobüs boykotu için stratejileri sıralıyor. Danışmanları arasında, önde soldan ikinci sırada oturan Rosa Parks da var. Solda: Rosa Parks otobüste koltuğundan vazgeçmeyi reddettikten sonra tutuklandı, sabıka kaydı açıldı ve hapsedildi. Çekilen sabıka fotoğrafı yaklaşık yarım yüzyıl sonra, şerifin ofisinde yapılan temizlik esnasında bulundu.

NAACP'de aktif olarak rol alan Parks, ayrıca kayıtlı bir seçmen (ancak birkaç Güneyli siyahın sahip olduğu ayrıcalıklardan biri) ve Alabama, Montgomery'de saygı duyulan biriydi. 1955 yazında, işçi örgütleyicileri ve segregasyon karşıtlarının eğitildiği bir Tennessee enstitüsü olan Highlander Halk Okulu'nda ırklar arası liderlik konulu bir konferansa katıldı. Dolayısıyla, Parks Afro-Amerikalının daha iyi konuma gelmesi için gösterilen çabaların farkındaydı ve şartlar uygun olduğu takdirde kendisinin de bunu denemek için biçilmiş kaftan olduğunun bilincindeydi.

Parks, 1 Aralık 1955'de yerel bir mağazada terzi olarak çalışıyordu. O gün öğleden sonra işten eve dönerken, “beyaz” ve “siyah” ırkların ayrı oturtulduğu otobüste “siyahlara ayrılmış bölüm”ün

ilk sırasına oturdu. Beyazların koltukları dolmuştu; otobüse beyaz biri binince, otobüs şoförü Parks'a yerinden kalkmasını söyledi. Parks söyleneni yapmadı. Tutuklanıp hapse atıldı ve sonunda 10 dolar para cezasına çarptırıldı; mahkeme masrafları için de ayrıca 4 dolar daha ödeyecekti. 42 yaşında olan Parks, bu direnişi ile doğrudan siyasi eyleme doğru çizgiyi geçmiş oldu.

Son derece öfkeli bir siyah topluluk kent otobüs sistemini boykot etmek için Montgomery Geliştirme Birliği'ni (*Montgomery Improvement Association – MIA*) kurdu. Biraz da yerel topluluk liderleri arasındaki rekabeti engellemek adına, Montgomery'ye yeni gelen din adamı Martin Luther King Jr.'a başvurdular. Dexter Caddesi Baptist Kilisesi'nin yeni papazı King, henüz 26 yaşındaydı ama bir lider olarak doğmuştu. Atlanta'daki Ebenezer Baptist Kilisesi'nin baş papazı olan babası Martin Luther King Sr., NAACP'nin Georgia'daki şubesinde aktif olarak görev yapıyordu, ve 1920'lerden beri Atlanta'da segregasyon uygulayan otobüslere binmeyi reddediyordu.

Genç King, MIA'ya yaptığı ilk konuşmasında, gruba şöyle seslendi:

Bu durumu protesto etmekten başka seçeneğimiz yok. Yıllarca şaşırtıcı bir sabır örneği sergiledik. Zaman zaman beyaz kardeşlerimizin zihninde bize yapılan bu muameleden memnun olduğumuz izlenimini uyandırdık. Fakat, bu akşam burada bizleri özgürlük ve adaletten daha azına razı olacak kadar sabırlı yapan işte bu sabırdan kurtulmak için toplandık.

Boykotçular King'in önderliğinde aynı yöne giden birkaç kişinin birlikte yolculuk ettiği araç paylaşımı eylemleri düzenlediler; siyah taksi şoförleri ise boykotçulardan hizmet karşılığında otobüs fiyatı, yani 10 sent aldılar. Boykotçuların otobüs yerine otomobil, at ve fayton kullanarak, hatta yürüyerek gidecekleri yere ulaşmaları ve boykot sırasında benimsedikleri şiddet içermeyen siyasi eylem, kenti ırkçı yöntemleri nedeniyle ağır bir ekonomik bedel ödemeye zorladı.

Bu boykot ayrıca King'i ülke çapında tanınan bir şahsiyet olarak öne çıkardı. King, güçlü varlığı ve üstün hitap yeteneği sayesinde, halkın dikkatini bu eylemlere çekmeyi başardı ve özellikle harekete sıcak bakan Kuzey'deki beyazların desteğini kazandı. *Time* dergisinin sonradan yazdığı gibi, King, "sıfırdan yola çıkarak ülkenin en önemli liderlerinden biri olmuştu."

King, evine düzenlenen saldırıdan ve 100 boykotçuyla birlikte "bir otobüsün önünü kapattıkları" gerekçesi ile tutuklandıktan sonra bile, şiddet karşıtı yöntemlerinden vazgeçmeden nezaketle davranarak hareketin saygınlığını arttırırken, Montgomery ırkçılarının da halkın gözünden düşmesine neden oldu. İçerde karısı ve bebeklik çağındaki kızı olduğu halde, King'in evine yapılan bombalı saldırıdan sonra bir isyanın çıkması kaçınılmazdı. Ancak King kalabalığa şöyle seslenerek onları yatıştırdı:

Düşmanlarımızı sevmek, onlarla iyi geçinmek istiyoruz. Böyle yaşamalıyız; nefrete sevgiyle karşılık vermeliyiz. Bize ne yaparlarsa yapsınlar, beyaz kardeşlerimizi sevmeliyiz.

Daha sonra beyaz bir Montgomery polisi bir gazeteciye şunları söylemişti: "Dürüst olmak gerekirse, çok korktum. Bu... Vaize (King) hayatımı borçluyum; orada bulunan bütün beyazlar da öyle."

Sonunda, Montgomery otobüslerinde segregasyonun kalkması için sadece Rosa Parks'ın cesur şahsi girişimi ve King'in siyasi liderliği değil, NAACP tarzı yasal bir çaba da gerekiyordu. Boykotçular segregasyon yanlısı muhalefete cesaretle meydan okurken, segregasyon karşıtı savcılar da mahkemelerde Montgomery otobüs kararını savunmak için *Brown – Eğitim Kurulu Davası*'ni örnek gösterdiler. Kasım 1956'da A.B.D. Yüksek Mahkemesi kent son temyizini reddetti ve Montgomery otobüslerinde uygulanan ırk ayrımcılığı böylece sona ermiş oldu. Bu sayede güç kazanan sivil haklar hareketi de yeni savaflara doğru yoluna devam etti.

Oturma Eylemleri

Başarılı Montgomery otobüs boykotundan kısa bir süre sonra, Martin Luther King ile aralarında Ralph Abernathy, T.J. Jemison, Joseph Lowery, Fred Shuttlesworth, C.K. Steele gibi din adamları ve Ella Baker, Bayard Rustin gibi eylemcilerin bulunduğu hareketin saygın isimlerinden oluşan bir grup, Güney Hristiyan Liderlik Konferansı'nı (*Southern Christian Leadership Conference – SCLC*) kurdular. Bu yeni sivil haklar örgütü, hukuk alanında mücadeleyi sürdüren NAACP'den daha agresif bir yaklaşım benimsedi. SCLC bir seçmen kayıt girişimi olan "Kutsal Vatandaşlık Mücadelesi" (*Crusade for Citizenship*)'ni başlattı.

Bu sırada, daha genç yaştaki eylemcilerin King'in yavaş değişimden yana taktikleri karşısında giderek sabırları tükeniyordu. 1960 yılında, aralarında Howard Üniversitesi öğrencisi Stokely Carmichael'in de bulunduğu 200 genç eylemci Şiddet Karşıtı Öğrenci Koordinasyonu Komitesi (*Student Nonviolent Coordinating Committee – SNCC*)'ni kurdular. Greensboro, Kuzey Carolina'da, tamamı siyah öğrencilerden oluşan Kuzey Carolina Tarım ve Teknik Koleji'ndeki dört birinci sınıf öğrencisi konuya kendilerince el attılar.

Montgomery, Alabama'da bir oturma eylemi, 1961. Sivil haklar savunucuları segregasyon uygulanan mağaza restoranlarında sadece sessizce oturarak, kendilerini tutuklanma... ve çok daha kötü olasılıklara karşı riske attılar.

İşçi lideri A. Philip Randolph (sağda), Brotherhood of Sleeping Car Porters (*Yataklı Vagon Hamalları Kardeşliği*)'i kurdu ve çoğu Afro-Amerikalının nadiren ulaşılabilirdiği orta sınıf istihdamı yolunda önderlik etti. Randolph'un 1941 yılında Washington'a yürüyüş tehdidi, Başkan Franklin D. Roosevelt'i savunma müteahhitleri tarafından segregasyon uygulanmasını yasaklamaya zorladı. Bu da, ünlü 1963 yılı yürüyüşü için bir model oluşturdu.

1 Şubat 1960 günü saat 16:30'da, Ezell Blair Jr. (şimdiki adıyla Jibreel Khazan), Franklin Eugene McCain, Joseph Alfred McNeil ve David Leinail adlı bu dört öğrenci, yerel Woolworth mağazasının restoranında, sadece beyazların oturabildiği koltuklara oturdular. Yemek siparişleri red edildi; ancak öğrenciler mağaza kapanıncaya dek sessizce oturmayı sürdürdüler.

Ertesi gün, 20 siyah öğrenci üç veya dört kişilik gruplar halinde mağaza restoranlarına oturdular. *Greensboro Record* gazetesi olayı şöyle anlattı: "Etrafa hiçbir rahatsızlık verilmedi. Mekanda gruplar halindeki öğrencilerden başka konuşan kimse yok gibiydi.. Kimi öğrenciler kitaplarını çıkarmış, ders çalışıyordu." Blair gazeteyle, siyah yetişkinlerin "ilgisiz ve korkmuş" görüldüklerini söyledi. ... "Birinin insanları uyandırıp bu durumu değiştirmesinin zamanı gelmişti ... Biz de buradan başlamaya karar verdik."

Halka açık yerlerin şiddet kullanılmaksızın işgal edilmesi veya oturma eylemlerinin geçmişi, Hindistan'ın İngiltere egemenliğinden kurtulması için Mahatma Gandhi tarafından yapılan kampanyalara kadar dayanmakta idi. A.B.D.'de işçi sendikaları ile Kuzey merkezli Irkların Eşitliği Kongresi (*Congress of Racial Equality – CORE*) de oturma eylemleri yapmıştı. Greensboro'da

yaşanan olaylar dikkat çekmeye başlayınca, SNCC hızla bu sivil haklar taktiklerini benimsedi; iki ay sonra 50'den fazla şehirde oturma eylemleri yapılıyordu.

Asıl çarpıcı olaylar, King yanlısı Nashville Hristiyan Liderlik Konseyi'nin bu hareket için hazırlık yaptığı Tennessee eyaleti Nashville kentinde gerçekleşti. King 1955 yılında bir sivil haklar eylemcisi Papaz James Lawson ile bağlantıya geçti. Papaz Lawson, Hindistan'da misyonerlik yaptığı yıllarda, Gandhi'nin "*satyagraha*" (şiddet içermeyen direniş) yöntemini yakından incelemişti. King ısrarla Lawson'ı Güney'e taşınmaya davet ediyordu. "Hemen gelin," dedi King. "Burada sizin gibi birine ihtiyacımız var."

King'in Güney Hristiyan Liderlik Konferansı ile birlikte çalışan Lawson, 1958 yılında şiddet karşıtı yeni nesil eylemcileri eğitmeye başladı. Öğrencileri arasında Diane Nash, James Bevel, ve bugün Georgia eyaleti A.B.D. Temsilcisi John Lewis de vardı. Çok geçmeden hepsi de sivil haklar hareketinde ön plana çıkacaklardı. Bu eğitim seminerleri esnasında mağaza restoranlarında bir dizi oturma eylemi yapmaya karar verdiler. Siyahların bu mağazalarda para harcamalarına izin verilmişti; ancak mağazaların restoranlarında yemek yemeye hakları yoktu.

Nashville eylemcileri dikkatle örgütlenip bilinçli bir şekilde hareket ettiler. Greensboro oturma eylemi ülke çapında dikkat çekmeye başladığında, onlar da artık harekete geçmeye hazırdılar. Şubat 1960'ta yüzlerce eylemci oturma eylemine başladı. Ellerindeki öğrenci notu gibi yazılmış talimat kılavuzları, eylemcilerin kişisel disiplinleri ile dünyaya sunacakları şiddet içermeyen hareketlerine karşı vakur bağlılıklarını yansıtıyordu:

Sizi taciz ederlerse karşılık vermeyin ve küfretmeyin. ... Mağaza girişleri ve koridorlarını kapatmayın.

Daima sıcak ve nazik davranın.

Dik oturun ve yüzünüz daima tezgaha dönük olsun. ...

Yüce İsa, Mohandas K. Gandhi ve Martin Luther King'in öğretilerini hatırlayın.

Sevgiyi ve şiddetsizliği hatırlayın, Tanrı hepinizi korusun.

Genelde bir oturma eylemi başladıktan sonra, mağaza restoranları kapanırdı; ancak ilk birkaç olaydan sonra polis protestocuları tutuklamaya başladı ve ardından başlayan duruşmalara büyük kalabalıklar akın etti. Eylemciler toplum düzenini bozan eylemler yapmaktan suçlu bulununca, para cezası ödemek yerine hapis yatmayı tercih ettiler.

Nashville, alenen açığa vurulduğunda, Jim Crow yasalarının ayakta kalamayacağı ilk örneğiydi. Efsanevi gazeteci David Halberstam kariyerinin henüz başlangıcındaydı; *Nashville Tennessean*'da yaptığı haberlerle ülke çapında medyanın dikkatini çekmeyi başardı.. Oturma eylemleri tüm ülkeye yayıldı, çok geçmeden ülkenin dört bir yanındaki Amerikalılar 28 Şubat 1960'ta *New York Times*'ta çıkan fotoğraf gibi fotoğraflarla şaş-

kına döndüler. Resmin altındaki yazı şöyleydi: “Beyaz bir erkek, Montgomery’de siyah bir kadına 18 inç uzunluğunda (46 santimetre) bir sopayla vurdu. Kadın bu darbeyle yaralandı. Saldırı dün, kadının başka bir beyaz erkeğe hafifçe çarpmasından sonra gerçekleşti. Olayı seyreden polis hiç kimseyi tutuklamadı.”

Aynı yıl 19 Nisan’da, Nashville’deki öğrencilerin yasal danışmanının evinde bir bomba patladı. Yaklaşık 2000 Afro-Amerikalı hemen Belediye binasına yürüyüş düzenleyip belediye başkanıyla konuştular. Diane Nash, belediye başkanına mağaza restoranlarında uygulanan segregasyonun sona ermesinden yana olup olmadığını sordu. Başkan “Destekliyorum,” diye yanıtladı; ama “Kimseye işletmesini nasıl çalıştıracağını söyleyemem. Onun da kendi hakları var.”

Mücadelenin özünde işte bu ayrımcılık yapma “hakkı” yatıyordu. Bu arada, şiddet karşıtı, vakur siyah öğrenciler ile işletmelerdeki silahlı ve “oldukça” şiddet yanlısı muhalifleri arasındaki çarpıcı zıtlık, Nashville’deki iş adamlarının imajını halkın gözünde olumsuz yönde etkiliyordu. Gizli pazarlıklar başladı. 10 Mayıs 1960’ta, sessizce ve fazla tantana çıkarılmaksızın, kent merkezindeki çok sayıda mağaza restoranında siyahlara yemek servisi yapılmaya başlandı. Başka olay yaşanmadı, ve kısa bir süre sonra Nashville halka açık yerlerde segregasyona son vermek için başarıyla adım atan ilk Güney kenti oldu.

Özgürlük Gezileri

Nashville oturma eylemine katılan genç liderlerden bazıları, 1961’de “Özgürlük Gezileri”nin başlamasına destek olan Şiddet Karşıtı Öğrenci Koordinasyonu Komitesi’ne katıldı. 1946 yılında Thurgood Marshall’ın NAACP avukatları, eyaletler arası otobüs yolculuklarında ırk ayrımcılığını yasaklayan bir Yüksek Mahkeme kararı çıkarılmasını sağlamışlardı. (A.B.D. federal yönetim sisteminde, merkezi hükümetin eyalet sınırlarını geçen ticaret uygulamalarını düzenlemesi daha kolaydır.) 1960 yılındaki

Boynton – Virginia Davası sonucunda, Yüksek Mahkeme önceki kararının kapsamını otobüs terminelleri ve eyaletler arası seyahatle ilgili diğer tesisleri de dahil edecek şekilde genişletti. Ne var ki, bir hakka sahip olmakla o hakkı kullanmak çok farklı şeylerdi.

Anasayının kendisine tanıdığı bu hakları kullanan, yani eyaletler arası seyahat eden bir otobüsün ön sırasında oturan ya da Güney’deki bir otobüs terminalinde önceden yalnızca beyazlara açık bir tesisten yararlanan bir siyahın, şiddetli bir tepkiyle karşılaşacağı artık herkesce anlaşılmıştı. Bu gerçeği anlayan, aralarında CORE Ülke Direktörü James Farmer’in de bulunduğu, karışık ırklardan oluşan 13 kişilik bir grup Washington DC’den otobüsle yola çıktı. Farmer ve arkadaşları New Orleans’a giderken yol üzerinde birkaç yerde mola vermeyi planlıyordu. Farmer arkadaşlarına “Bir tutuklama olursa, bu tutuklamayı kabul edeceğiz,” dedi. “Şiddetle karşılaşırsak, hiçbir şekilde karşılık vermeden bu şiddeti kabul edeceğiz.”

Farmer şiddetle karşılaşmayı beklemek konusunda haklı çıktı. Alabama eyaleti Anniston kentinde yaşanan belki de bu şiddet olaylarının en kötüsüyüdü. Atlanta’dan yola çıkan Özgürlük Yolcuları (*Freedom Riders*) iki gruba ayrılmıştı; ilk grup Greyhound otobüsüne, diğer grup da Trailways otobüsüne bindi. Greyhound otobüsü Anniston’a vardığında, kaldırımlarda alışılmadık bir şekilde insanlar dizilmişti. Bunun nedeni çok geçmeden anlaşıldı. Terminal park alanına vardığı anda, otobüsün üstüne bir kalabalık çullandı; ellerindeki taş ve muştalarla camları kırmaya çalıştılar. Otobüste Özgürlük Yolcularını gizlice gözlemek için görevlendirilen iki beyaz devriye polisi de bulunuyordu, hemen kapıyı kapatıp Ku Klux Klan’ın yönlendirdiği kalabalığın otobüse girmesini engellediler.

Nihayet olay yerine gelen yerel polis memurları kalabalıkla şakalaşmaya başladılar; hiç kimseyi tutuklamadılar, ve şehir sınırları dışına çıkana dek otobüse eşlik ettiler. Yaklaşık 200 kişiden oluşan bir kalabalık, kendi araba ve kamyonetleriyle otobüsü hemen arkasından takip ettiler. Anniston’ın yaklaşık 10 kilometre

Montgomery, Alabama’dan Jackson, Mississippi’ye giden Özgürlük Yolcuları’na Ulusal Muhafızlar süngü tüfeklerle eşlik ediyor. Muhafızların arkasında 20’yi aşkın Özgürlük Yolcusu var.

dışında lastiklerinin havası inen otobüs durdu. Beyaz erkeklerden oluşan bir grup otobüse binmeye çalıştı; gruptan bir kişi otobüs camından içeriye yangın bombası attı. Tarihçi Raymond Arsenault bu olayı şöyle anlatır: “Bir benzin deposu patlayıp da, kalabalık tüm otobüsün havaya uçabileceğine ikna oluncaya dek, Özgürlük Yolcuları neredeyse ölümle yüz yüze gelmişti.” Otobüs alevler içinde kaldı; Associated Press, kurtulmayı başaran Özgürlük Yolcuları için şu ifadeyi kullandı: “Kısa ama kanlı bir dövüşe maruz kaldılar.”

İkinci gruptaki Özgürlük Yolcuları, Trailways otobüsünü Atlanta’dan binen bir grup Ku Klux – Klan üyesi ile paylaşıyorlardı. Siyah Özgürlük Yolcuları otobüsün arkasında oturmayı reddince, daha fazla şiddet yaşandı. Aralarında 61 yaşındaki eğitimci Walter Bergman’ın da bulunduğu beyaz Özgürlük Yolcuları’na daha da vahşice saldırıldı. Özgürlük Yolcuları, Gandhi öğretisine bağlı kalarak, şiddete şiddetle karşılık vermediler. Otobüs nihayet Birmingham’a vardığında, işler daha da kötüye gitti. CBS haber yorumcusu Howard K. Smith bir görgü tanığı olarak şunları anlatıyordu: “Otobüs gelince kabadayılar yolcuları zorla arakaklara ve geçitlere çektiler; hortum, anahtarlık, ve yumruklarla onları dövdüler.” Segregasyon uygulanan otobüs terminalinde Özgürlük Yolcuları bir an duraksayıp, ardından yalnızca beyazlara açık bekleme salonuna girdiler. Bazıları kendinden geçinceye dek dövdü; Birmingham polis şefi Eugene “Bull” (Boğa) Connor ise Klan üyeleri ile yandaşlarını engellemeyi reddetti.

Özgürlük Yolcuları bütün bunlara rağmen yola devam etmek konusunda kararlıydılar. Washington’da Başsavcı Robert F. Kennedy, Alabama Valisi John Patterson’dan otobüsün kendi eyaletinden güven içinde geçmesini sağlamasını istedi. Patterson bu isteği geri çevirdi: “Bu eyaletin vatandaşları o kadar öfkeli ki, ortalığı karıştıran bir avuç kışkırtıcıyı korumayı garanti edemem.” Alabama kongre delegasyon üyesi Temsilci George

Huddleston Jr, Özgürlük Yolcuları’nı “kendi kendilerini gaza getiren ırkçı nefreti tacirleri” ilan etti. Bombalı saldırıya uğrayan Greyhound grubu için ise “neyi arandırsa, onu buldular” diye konuştu.

Nashville’de, Diane Nash olayın siyasi sonuçlarından korkuyordu. Nash daha sonra şunları söylemişti: “Özgürlük Gezisi şiddet nedeniyle durdurulsa, hareketin kesinlikle bir geleceği olmazdı; çünkü ne zaman böyle bir hareket başlasa, tek yapılması gerekenin kitlesel şiddete başvurmak olduğu ve siyahların da eylemi durduracağı gibi bir izlenim yaratılmış olacaktı.” Şiddet Karşıtı Öğrenci Koordinasyonu Komitesi ve ilk Özgürlük Yolcuları’na katılan siyah ve beyaz eylemcilerin desteğiyle yeni bir girişim başlatıldı.

20 Mayıs’ta, bir grup Özgürlük Yolcusu

Alabama kentinde Birmingham’dan Montgomery’ye giden Greyhound otobüsüne bindiler. Associated Press haberine göre, otobüs “bir anda” istasyonu dolduran yaklaşık 1000 kişilik bir grup tarafından karşılandı. Yaralananlar arasında Başsavcı Kennedy’nin yardımcısı John Seigenthaler da bulunuyordu. Kennedy asayişin temini için Montgomery’ye 400 federal polis memuru gönderdi; Irkların Eşitliği Kongresi ise, önce Jackson, Mississippi ve daha sonra New Orleans’a geçerek Özgürlük Gezileri’ne devam edeceklerini duyurdu. James Farmer, *New York Times* gazetesine yaptığı açıklamada, “Çok sayıda öğrenci, gerektiğinde görev almak üzere diğer kentlerde hazır bekliyor,” demişti. Farmer ve diğerleri “barışı bozdukları” gerekçesiyle para cezası ödemeyi reddettiklerinde, yaklaşık 450 Amerikalı öne atılıp otobüslere bindiler, ve ardından özellikle Jackson’da, hapis-haneleri doldurdular

29 Mayıs günü Başsavcı Kennedy, eyaletler arası ulaşımında ırkların entegrasyonu konusunda Eyaletler Arası Ticaret Komisyonu tarafından sıkı yönetmeliklerin benimsenmesi için talimat verdi. Komisyon bu talimatı yerine getirdi. Federal destek sayesinde, Jim Crow yasaları otobüs terminalleri, ve – en azından eyalet sınırlarını geçen – otobüsler ve trenlerde etkisini yitirmiş oldu.

Özgürlük Yolcuları’nın zaferi, sonraki geniş çaplı sivil haklar kampanyaları açısından gidişatı belirledi. Özgürlük arayışının doruğa çıktığı o yıllarda özgür basın, Amerikalıları kimbilir kaçınıcı kez ırkçı zulüm gerçeğine soğuk, sert bir gözle bakmaya zorladı. Birmingham izdihamında yerel bir gazete olan *Post-Herald*’ın fotoğrafçısı Tommy Langston da dövdü ve kamerası kırıldı. Ancak olayın faileri makineden filmi almayı unutmuşlardı; bu sayede olayı seyreden bir siyahın vahşice dövdüğünü gösteren resim hemen ardından gazetenin ilk sayfasında yer aldı. Her tutuklama ve dövülme olayı basının daha fazla dikkatini çekti ve basında daha da çok yer aldı. Her ne kadar basında çıkan anlatımların bir kısmı hala “Zenci militanları” sorumlu gösterse de, fanatik beyazlar ile soğukkanlı, vakur, karışık ırklardan oluşan Özgürlük Yolcuları arasındaki fark Amerikalıları şu konuda karar vermeye – ya da en azından karar vermek için ilk adımı

Sağda: Haziran, 1961’de Washington, DC’den Florida’ya Özgürlük Gezisi için otobüse binmeye hazırlanan Brentwood, Maryland’den din adamı Perry A. Smith III ve New York kentinden Robert Stone görülüyor. Solda: Özgürlük Yolcuları, Trailways otobüsü içinde Jackson, Mississippi’deki otobüs terminaline yaklaşıyor.

atmaya – zorladı: Amerikan değerlerini en iyi şekilde temsil eden kimdi?

Özgürlük Yolcularının cesaretini ve davalarının haklılığını hararetle övenler arasında beyaz dini liderler dikkati çekiyordu. Papaz Billy Graham, Özgürlük Yolcularına saldıranların mahkemeye çıkarılması çağrısında bulundu ve “bir toplumda belli kişilere ikinci sınıf insan muamelesi yapılmasının elim bir durum” olduğunu söyledi. Haham Bernard J. Bamberger, beyazların uyguladığı ırk ayrımcı şiddetin “ahlaki ve hukuki açıdan kesinlikle savunulur bir yanının olmadığını” söyleyerek, sivil haklar eylemcilerine “ağırdan al” diyen beyazları eleştirdi. Ve tabii ki adaleti savunan erdemli insanlar daima vardı: Raymond Arsenault, Greyhound otobüsü Anniston dışında yanarken, “12 yaşındaki Janie Miller isimli küçük bir kızın dumandan tıkanmış kurbanlara su verdiğini, Klan üyelerinin hakaret ve alaylarına cesurca karşı koyarken beş galonluk (19 litre) bir kovayı defalarca doldurduğunu” yazar.

Albany Hareketi

1962 ve 1963 yıllarındaki geniş çaplı iki sivil haklar hareketi, şiddetsiz direniş stratejisinin hem sınırlarını ve hem olasılıklarını gösterecekti. Georgia'nın segregasyon yanlısı Albany kentinde yaşayan Afro-Amerikalılar, Jim Crow yasalarının hüküm sürdüğü Güney'de öteden beri şartlar elverdiğince siyasi eylemlere katılmışlardı. 1961 yılında, SNCC gönüllüleri devam eden bir seçmen kayıt girişimini güçlendirmek üzere kente geldiler. Oturma eylemi, boykot ve diğer protesto kampanyaları için merkez ofis olarak hizmet veren bir seçmen-kayıt merkezi kurdular. Kasım 1961'de, genç osteopat William G. Anderson'ın önderliğinde, siyahlar arasındaki çeşitli yerel örgütler Albany Hareketi'ni oluşturdular. Protestolar hız kazandı; Aralık ayının ortasına gelindiğinde 500 gösterici hapis cezası almıştı. Anderson, hem Martin Luther King Jr. hem de King'in meslektaşı Papaz Ralph Abernathy ile tanıştı. Abernathy, Montgomery'deki İlk Baptist Kilisesi'nde görev yapıyordu ve Güney Hristiyan Liderlik Konferansı'nda King'in baş yardımcısıydı. Anderson, hem Albany Hareketi'nin kazandığı ivmeyi korumak hem de davasının ülke çapında dikkat çekmesini sağlamak için King'in yardımını istemeye karar verdi.

Albany Polis Şefi Laurie Pritchett, King ve diğer eylemciler için çetin bir rakipti. Pritchett, segregasyon yanlılarının, vakur ve barışçıl sivil haklar eylemcilerine karşı uyguladıkları şiddet konusunda basında çıkan haberlerin, çok sayıda Amerikalıyı Jim Crow yasaları aleyhine çevirdiğini fark etmişti. Pritchett, Albany Hareketi'nin de bu tür “medya anlarından” faydalanmasını engellemek için elinden geleni yaptı. Albany polis memurları, özellikle etrafta basın mensupları varken, protestoculara karşı şiddet uygulamamaları için uyarıldılar. Daha önceki protestocuların başarıyla “hapishaneleri doldurmalarına” karşın, Pritchett onları civar ilçelerdeki hapishanelere dağıttı. Yeni Georgia Ansiklopedisine

Montgomery, Alabama: Farklı inanç ve mezhepten yaklaşık 70 din adamı Ağustos, 1962'de belediye binası önünde segregasyona karşı gerçekleştirdikleri dua nöbetinden sonra tutuklanıyor.

(New Georgia Encyclopedia) göre “Sonuçta Pritchett'in elindeki hapishaneler tükenmeden önce, King'in elindeki gönüllü yürüyüşçüler tükendi.”

Pritchett, ayrıca King'in bir medya yıldızı olduğunu ve peşinden gidilecek bir King “yemi” olmadığı zaman medyada hareketle ilgili haberlerin azalacağını da anlamıştı. King birkaç kez Albany'ye geri döndü ve birkaç kez barışı bozduğu gerekçesiyle tutuklanıp hüküm giydi. Mahkeme tarafından King ve Abernathy'ye hapis yatmak ile para cezası ödemek arasında bir seçim yapmaları söylendiğinde, iki hükümlü medyanın dikkatini çekmek için hapis cezasını seçiyorlardı. Ancak her defasında “kimliği bilinmeyen bir hayırseverin” – bu kişi Pritchett'in görevlendirdiği bir ırkçıydı – para cezalarını ödediğini öğrendiler.

Medyanın dikkatini çekecek o an nihayet geldi; ama King'in umduğundan farklıydı. 24 Temmuz 1962'e gelindiğinde, Albany'li siyah Amerikalılar hiçbir ilerleme kaydedilmemesinden dolayı düş kırıklığına uğramışlardı. O akşam, 2000 kişilik bir grup siyah, ellerine geçirdikleri tuğla, şişe ve taşlarla Albany polisi ve Georgia otoban devriyesine saldırdılar. Bir memur iki dişini kaybetti. Ancak, Laurie Pritchett'in dersini iyi bellemiş memurları saldırıya karşılık vermediler. Polis şefi de bu fırsatı kaçırmadı: “Gördünüz mü şiddet karşısı o taşları?” diyordu.

King hareketin daha fazla yara almasını engellemek için hızla harekete geçti. Önceden planlanmış bir toplu gösteriyi iptal ederek, pişmanlık günü ilan etti. Fakat, Albany'de başka gösterilerin yapılmaması için çıkarılan federal hükümet emri, zorluklara bir yenisini daha ekledi: Yasalar o güne kadar sivil haklar davasının yanında yer almıştı. Albany'de yapılacak yeni bir eylem, rkçuların King ve yandaşlarını yasaları çiğneyen insanlar olarak göstermelerine yol açacaktı.

King, Albany'deki varlığının daha geniş çaplı bir hareket için artık bir faydasının olmayacağını anlamıştı. SNCC, NAACP, CORE ve diğer yerel eylemciler Albany'deki mücadelelerine devam ettiler ve sonunda kentte yaşayan Afro-Amerikalılar için gerçek kazanımlara ulaştılar. King ve SCLC ekibi için Albany deneyimi iyi bir ders olmuştu. King otobiyografisinde bu konuda şunları söylüyordu:

Aylar sonra Birmingham'da uygulayacağımız stratejiyi planlarken, saatlerce Albany'yi değerlendirip, oradaki hatalarımızdan dersler çıkarmaya çalıştık. Değerlendirmelerimiz yalnızca sonraki taktiklerimizin daha etkili olmasını sağlamakla kalmadı, aynı zamanda Albany'nin mutlak bir başarısızlıktan çok daha öte bir anlam taşıdığını ortaya çıkardı.

Birmingham'da Tutuklanma

Albany Polis Şefi Laurie Pritchett'in sahip olduğu politik sağduyu, ve barışçıl davranışa aynı şekilde karşılık verebilmesini sağlayan duygusal tarafsızlığı, Alabama'nın Birmingham şehrindeki meslektaşı Bull Connor'da yoktu. King ile hareketin diğer liderleri, Connor'ın bu zayıflığına dair tahminlerinde haklı çıktılar. King'in biyografisini yazan Marshall Frady, Connor'ı “... barut gibi öfkesiyle ünlü eski kafalı, özür dilemesini bilmeyen ve ağzına geleni söyleyen blöfçü bir ırkçı; hasırdan fötr şapka giyen bodur, kibirli ve orta yaşlı bir adam” şeklinde tasvir ediyordu. Connor, Birmingham'daki tüm beyazların görüşlerini temsil etmiyordu; yakın zamanda yapılan belediye seçimi reformcu adaylara kazançlar sağlamıştı. Fakat, polisin kontrolü Connor'un elindeydi. Ve Özgürlük Yolcularına Birmingham'da yapılan “hoş geldiniz” töreni, eylemcilere orada nelerle karşılaşabileceklerini fazlasıyla anlatıyordu.

Albany deneyimi, King ve SCLC ekibine genel anlamda ırk ayrımcılığına son vermek yerine belirli hedeflere odaklanmayı öğretmişti. King daha sonra bu konuda şöyle yazmıştı:

Albany, Georgia: Afro-Amerikalı göstericiler Aralık 1961'de orada tutuklandıklarını duydukları Özgürlük Yolcuları için, diz çökerek dua ediyorlar.

Uzlaşması zor topluluklar karşısında, segregasyonun kötü ve karmaşık sisteminin tek bir yönüne odaklanıldığı takdirde, daha etkili bir mücadele verilebileceği sonucuna varmıştık. Bu nedenle, Birmingham mücadelesini iş dünyası merkezine oturtmaya karar verdik; çünkü Siyah nüfusun yeterli alım gücüne sahip olduğunu ve onların piyasadan çekilmesinin pek çok işletmenin kâr ya da zarar etmesine sebep olacağını biliyorduk.

3 Nisan 1963'de eylemciler büyük bir mağaza restoranında oturma eylemi başlattılar. Ardından 6 Nisan'da Birmingham Belediye Binasına yapılan yürüyüş geldi. Afro-Amerikalılar şehir merkezindeki işletmeleri boykot etmeye başladılar; bu King'in “şaşırtıcı derecede etkili” olarak değerlendirdiği bir taktikti. Birçok dükkan çok geçmeden “sadece beyazlar için” levhasını kaldırdı; Bull Connor onları işletme ruhsatlarını iptal etmekle tehdit etti. Gönüllülerin sayısı arttıkça, Birmingham hareketi çalışmalarını yerel kilise binalarında “diz çökerek dua etme” ve kütüphanelerde oturma eylemleri doğrultusunda genişletti. Tutuklananların sayısı arttı, hapishaneler doldu taşı.

Bu noktaya kadar polis olaylara tepkisiz kalmıştı. New York Times yaşanan olayların tipik bir örneğini şöyle haber yapmıştı:

Sekiz Zenci segregasyon uygulanan bir kütüphaneye girdi. Dört katlı binanın üç katında gezinip masalara oturdular; dergi ve kitap okudular. Polis oradaydı; ancak Zencilere kütüphaneyi terk etmelerini söylemedi. Yarım saat sonra kendi rızalarıyla kütüphaneden ayrıldılar.

Zenciler kütüphaneye girdiğinde içeride yaklaşık 25 beyaz vardı. Beyazların bazıları “Buranın havası bozuldu” gibi aşağılayıcı şeyler söylediler. Diğerleri de Zencilere: “Neden evinize gitmiyorsunuz?” diye sordular. Ancak herhangi bir olay çıkmadı.

Pritchett'in örneğini izleyen Connor, 10 Nisan'da King, Fred Shuttlesworth ve diğer 134 liderin boykot, oturma eylemi, grev ve diğer protesto eylemlerinde yer almasını yasaklayan bir mahkeme emri çıkardı. Emrin ihlali mahkemeye saygısızlık olacaktı; dolayısıyla sadece barışı bozmaktan daha fazla hapis cezasıyla sonuçlanırdı.

King bir seçim yapmak zorundaydı. Abernathy ile birlikte mahkeme emrini çiğnemeye karar verdiler. King kısa bir bildiri yayınladı:

Yasal sürecin böylesine haksız, demokrasiye ve anayasaya aykırı biçimde istismar edilmesiyle alınan bir emre uymaya vicdanımız elvermemektedir.

Bunu hukuka saygı duymadığımız için değil, aksine hukuka çok büyük saygı duyduğumuz için yapıyoruz. Bu davranışımızla hukuku yıpratıp meydan okumayı, veya kaotik bir anarşi ortamı yaratmayı amaçlamıyoruz. Sadece ve sadece vicdanımız gereği adil olmayan yasalara uymuyoruz, ve mahkemelerin adil olmayan biçimde kullanılmasına saygı gösteremiyoruz.

Biz, adalet ve ahlak temelleri üzerine kurulu bir hukuk sistemine inanıyoruz. Amerika Birleşik Devletleri Anayasası'na olan büyük sevgimiz ve Alabama eyaletinin yargı sistemini arındırma isteğimiz nedeniyle, olası sonuçlarının bilincinde olarak bu kritik adımı atma riskini göze alıyoruz.

12 Nisan 1963'te, Kutsal Cuma günü Martin Luther King Birmingham merkezine doğru bir protesto yürüyüşü başlattı. Beşinci Blok civarında King, Abernathy ve aralarında protestoya katılan beyaz bir rahibin de bulunduğu yaklaşık 60 kişi tutuklandı. King gözaltına alınırken, Connor şu yorumu yapmıştı: “Kente bunun için geldi; tutuklanmak için. İstedğini de aldı işte.”

Birmingham Hapishanesi’nden Mektup

King hapishane hücrelerinde cezasını çekerken, Amerikan düşünce tarihinin en olağanüstü belgelerinden birini yazdı. King’in uzun vadeli hedeflerine sıcak bakan bazı yerel beyaz rahipler, onun kısa vadeli taktiklerine katılmıyorlardı. King’in önderliğindeki bu tarz gösterilerin “mantıksız ve zamansız” olduğunu, ve “teknik anlamda ne denli barış yanlısı olursa olsun” King’in sivil itaatsizliğine karşı çıktıklarını belirten bir bildiri yayınladılar.

King’in onlara yanıtı *Birmingham Hapishanesinden Mektup* oldu. Yazı yazacak kağıt bulamayan King, mektubunu bir gazete sayfasının boş kenarlarına yazdı. Mektubu hapishaneden dışarıya çıkaran yardımcının anımsadığı kadarıyla, King’in elyazısı sözcüklerinin etrafı, haşereyle mücadele reklamları ve bahçe klübü haberleriyle doluydu. Yine de, sayfa kenarlarında yazılmış bu sözcükler adaletsizliğin yüzüne vurulan güçlü bir tokat gibiydi, ve Amerika’da özgürlük davasının mutlaka kazanılacağına dair olağanüstü bir inancı gösteriyordu.

King, beyaz vaizlerin suçlamalarına zamanı aşan, evrensel gerçekle karşılık verdi. Birmingham’da gerilimi yükselten bir yabancı olmakla suçlanan King, zulmün bulunduğu yerde yabancı diye bir kavramın olmayacağını söyledi. “Bir yerde yaşanan adaletsizlik, her yerde adaleti tehdit eder. Kaçınılmaz bir birlik-telik ağına yakalanmış, kaderin tek bir elbisesi ile bağlanmışız. Birini doğrudan etkileyen şey, dolaylı olarak herkesi etkiler.” King gerilimle ilgili olarak şunu belirtti: “Burada büyüme için gerekli olan yapıcı, şiddet içermeyen bir gerilim var.” King, kendileri ırk ayrımcılığı eziyetine muhatap olmayanlar için, tüm açık eylemlerin zamansız olduğunu sözlerine ekledi: “‘Bekle’ sözü hemen her zaman ‘Asla’ anlamına gelmiştir. Hiç kimse başkalarının özgürlüğünün zamanlamasını ayarlayamaz.”

King, mektubunda kendisi ve yandaşlarının gerçekten de mahkeme emrini ihlal ettiklerini kabul ederek, Saint Augustine’in adil ve adaletsiz yasalar arasındaki farka dair sözlerinden alıntı yaptı. İçinde yaşadığı toplumun vicdanını uyandırmak için haksız bir yasayı ihlal eden birinin “dürüstçe, sevgiyle hareket ettiği ve cezasını kabul etmeye razı olduğu sürece, aslında hukuka karşı en fazla saygıyı gösterdiğini” ifade etti. Hücrelerinden yazan King, tam da mektubunda anlattıklarına örnek teşkil edecek şekilde liderlik görevini yerine getiriyordu.

O hücredeyken de King, Amerika Birleşik Devletleri’nde özgürlüğün eninde sonunda üstün geleceğine – gelmesi gerektiğine – inanıyordu. “Mücadelemizin sonucuna dair hiçbir korkum yok. ... Özgürlük hedefimize ulaşacağız ... çünkü Amerika’nın hedefi özgürlüktür. ... Bizim kaderimiz Amerika’nın kaderine bağlanmış durumdadır... Ülkemizin kutsal mirası ile Tanrı’nın sonsuz iradesi yankılanan isteklerimizde vücut bulmuştur. ... Güney gerçek kahramanlarının kimler olduğunu bir gün anlayacaktır.”

“Bir Eylemimiz Var”

Birmingham kampanyası sürecinde liderliklerine gerek duyduğu için, Martin Luther King ve Ralph Abernathy hapishanede geçirdikleri sekiz günden sonra kefaletlerini ödeyerek serbest kaldılar. Kampanya için, King tarafından Güney Hristiyan Liderlik Konferansı doğrudan eylem ve şiddetsizlik eğitimi direktörü olarak görevlendirilen, ve eski bir Nashville oturma eylemcisi ve Özgürlük Yolcusu olan Papaz James Bevel’in bir fikrinden faydalandılar. Aile reisi hapisteyken çok az sayıda siyah ailenin geçinebileceği gerçeğinin farkında olan Bevel, bu nedenle kentin genç Afro-Amerikalılarını örgütlemeye başladı. Üniversite, ortaöğretim ve hatta ilkokul öğrencilerine bile şiddetsizliğin prensipleri öğretildi. Şehir merkezine yürüyüp sadece beyazların oturabildiği mağaza restoranlarında oturmaya, beyazların kullandığı çeşmelerden su içmeye, beyazlara açık kütüphanelerde ders çalışmaya ve beyazlara ait kiliselerde dua etmeye hazırlandılar. En azından bazı mezheplerin kiliseleri, bu genç siyahları hoş karşıladı.

Çocukları kullanma kararı tartışma yaratan bir fikirdi. SCLC’nin yönetici direktörü Papaz Wyatt Tee Walker kararı şöyle savundu: “*Zenci* çocuklar hapiste beş gün geçirdikleri takdirde, segregasyon uygulanan bir okulda 5 ay boyunca alacakları eğitimden daha iyi eğitilmiş olacaklar.” King, “Otobiyografi” (*Autobiography*)’sinde babasının itirazlarına rağmen yürüyüşe katılmaya karar veren siyah bir ergen hakkında şunları yazmıştı:

“Babacığım,” der çocuk, “Sana karşı gelmek istemem; ama söz verdim. Eğer beni evde tutmaya çalışırsan, kaçarım. Bunun için cezalandırılmayı hak ettiğimi düşünürsen, ben de cezamı çekerim. Çünkü görüyorsun ki, bunu yalnızca kendi özgürlüğüm için yapmıyorum. Senin ve annemin özgürlüğü için de yapıyorum, bu özgürlüğün sizler ölmeden önce gelmesini istiyorum.”

Baba tekrar düşünür ve oğluna hakkını helal eder.

2 Mayıs 1963’de ellerinde telsizlerle haberleşen yüzlerce genç Afro-Amerikalı, “We Shall Overcome” (*Galip Geleceğiz*) şarkısını söyleyerek yürüyüşe başladı. Yüzlercesi tutuklandı, Birmingham hapishanesi kapasitesinin ötesinde doldu taşı. Belki de en önemli-si, eylemcilerin Bull Connor’ın tepesini iyice attırmış olmalarıydı. 3 Mayıs’ta Connor gösterileri zorla durdurmaya karar verdi. Tam basınçlı yangın hortumlarından – bir ağacın kabuğunu sökmeye yetecek kadar güçlü – fışkıran su ile ayakları yerden kesilen protestocular, asfalt yollarda sürüklenip durdular. Polis şefinin emriyle, kalabalıkları dağıtmak için polis köpekleri kullanıldı, pek çok göstericiyi de köpek ısırdı.

Şiddet Karşıtı Öğrenci Koordinasyonu Komitesi eylemcisi James Foreman, haber ulaştığında SCLC merkezindeydi. Foreman, o esnada merkezde bulunan liderlerin “Tekrar tekrar, ‘Bir eylemimiz var. Bir eylemimiz var. Polis bize sert davrandı’ diye hoplayıp zıplayarak coştuklarını” anlatır. Foreman, bu tepkinin “son derece soğuk, zalim ve sinsice” olduğunu düşünmüştü. Ancak, tarihçi C. Vann Woodward’ın da belirttiği gibi, “Tecrübeli kampanyacılar fotoğraf fırsatlarının bedelini ve değerini öğrenecek kadar olgunlaşmışlardı.”

Genç göstericiler o hafta her gün yeniden toplanıp yürüdüler, yangın hortumları ile köpekler de onları takip etti. Sonuçta elde edilen fotoğraf, video, ve yazılı ifadeler, A.B.D.’nin yanısıra dünyanın pek çok ülkesindeki haber bültenlerinde ilk sırada yer aldı. Provokasyonun en büyüğüyle karşılaşan çoğu gösterici şiddet kullanmamayı başardı. James Bevel elinde megafonla sokaklarda kükredi: “Şayet şiddetten uzak bir gösteri yapmayacaksanız, burayı terk edin.” 6 Mayıs’ta, Bull Connor eyaletin fuar yerinde binlerce çocuk mahkumu barındırıyordu.

Bir *New York Times* editörü, sayıları giderek artan Amerikalıların duygularını şöyle ifade etti:

İnsan onuruna saygı duyan eğitimli hiçbir Amerikalı, Alabama polis yetkililerinin sivil haklar için gösteri yapan siyah ve beyaz protestoculara karşı yaptıkları barbarlığı utanç duymadan okuyamaz. Birmingham’deki okul çocuklarını basturmak için polis köpekleri ile yüksek basınçlı yangın hortumlarının kullanılması ulusal utançumuzdur. Çoğu ergenlik çağında bile olmayan yüzlerce gencin doğuştan sahip oldukları özgürlük hakkı uğruna hapishane ve islah evlerine alınması yasal süreci bir komediye çevirmektedir.

Washington, DC’deki son derece önemli bir okur da bu duyguyu paylaşıyordu. King’in biyografisini yazan Marshall Frady şunları söylüyordu:

Birmingham, Alabama, Mayıs 1963: Tam basınçlı yangın hortumları bir ağacın kabuğunu sıyrabilecek güçteydi. Şerif Bull Connor, şiddet karşıtı sivil haklar protestocularına karşı bu hortumların kullanılmasını emretti ve tüm ülke olanları dehşet içinde izledi.

Bir eliyle siyah gencin gömleğinin yakasını kavrayıp diğer eliyle de gencin etrafında dönen köpeğin tasmasını tutarken görüntülenen bir polisin fotoğrafı, Oval Ofis’te başkanın gözüne takılır. Başkan o günkü ziyaretçilerine fotoğrafı kastederek, “Midemi bulandırıyor” der.

7 Mayıs günü Fred Shuttlesworth, yangın hortumundan fışkıran basınçlı su ile kilise duvarına çarparak yaralandı. Birkaç dakika sonra olay yerine ulaşan Bull Connor ise şunları söylüyordu: “Kaçtırdığımı üzüldüm ... Keşke onu buradan cenaze arabası ile taşıyıp götürselerdi.”

9 Mayıs’a gelindiğinde, Birmingham’lı iş dünyası liderlerinin sabrı tükenmişti. King ve Shuttlesworth ile bir anlaşma pazarlığı yaptılar. Birmingham işletmelerindeki restoran masaları, tuvaletler ve çeşmelerde segregasyon uygulaması kaldırılacaktı. İşletme sahipleri siyah çalışanlara iş verecek, terfi etmelerine engel olmayacaklardı. Hapishanedeki protestocular salıverilecek, cezaları düşecekti. Bull Connor o günü “hayatımın en berbat günü” diye niteliyordu.

Birmingham hareketinin zaferi, Afro-Amerikalıların cesaret ve disiplinini yansıtıyordu. Martin Luther King, Ralph Abernathy, Fred Shuttlesworth, James Bevel ve daha niceleri gibi başkalarına esin kaynağı olan, inatçı liderleri anlatıyordu. Bu hareket, Amerikalıları gazete ve televizyonlarda Jim Crow vahşiliğinin gerçekliğiyle yüzleşmeye zorladı. Ve hem kölelik hem de ayrımcılığa rağmen ayakta durmayı başarabilen bir idealizmin, uzun zaman ertelenen vaatler karşısındaki sabırsızlığın da bir yansımasıydı. 8 Mayıs’ta bir Birmingham çocuk suçları mahkemesi yargıcı, 3 Mayıs gösterilerinde tutuklanan 15 yaşındaki bir erkek çocuğunun duruşmasını yönetti:

YARGIÇ: Sık sık Kurucu Babalarımızın şu sözünü düşünürüm: “Yasaklama olmadan özgürlük olmaz.” Şimdi evine ve okuluna dönmeni istiyorum. Bunu yapacak mısın?

ÇOCUK: Bir şey söyleyebilir miyim?

YARGIÇ: İstedğini söyleyebilirsiniz.

ÇOCUK: Böyle söylüyorsunuz; çünkü siz özgürsünüz. Anayasa hepimizin eşit olduğunu söylüyor; ama Zenciler eşit değil.

YARGIÇ: Ama sizler çok büyük kazançlar elde ettiniz. Ayrıca Zenciler de eşit. Biraz zaman alıyor o kadar.

ÇOCUK: 100 yıldan fazla bir süredir bekliyoruz.

Washington’a Yürüyüş

Birmingham’da gerçek bir zafer kazanılmıştı; ama bedeli ağırdı. Afro-Amerikalıların segregasyona son vermek için her şehirde mücadele etmeleri, dayak, köpek saldırıları ve basınçlı suya maruz kalmaları uzun vadeli bir çözüm olamazdı. Sivil haklar hareketi gerçek kazanımlar getirmesine rağmen, ileriye doğru atılan her adım inatçı bir direnişle karşılaşılıyordu. 1962 yılında, Mississippi Üniversitesi’nde okuyan ilk siyah olan James Meredith’in okula girişi için federal askerlere ihtiyaç duyulmuştu.

Bir yıl sonra, göreve başlarken yaptığı ilk konuşmada, “şimdi, yarın ve sonsuza dek segregasyon” vaad eden Alabama Valisi George Wallace, “okul kapısında bir direniş” sergiledi. Afro-Amerikalı Vivian Malone ile James Hood, Alabama Üniversitesi’ne ancak federal polislerin müdahalesiyle girebildiler. Hemen ertesi gün Mississippi NAACP lideri Medgar Evers, Jackson’daki evinin kapısında cinayete kurban gitti. Ve 15 Eylül 1963’de, üç Klan üyesi Birmingham hareketinin gayri resmi merkezi olan Altıncı Cadde Baptist Kilisesi’ne 19 adet dinamit lokumu yerleştirdi. Saldırıda Addie Mae Collins, Carole Robertson, Cynthia Wesley ve Denise McNair adlı dört genç kız yaşamını yitirdi, 22 kişi de yaralandı.

11 Haziran 1963’de, Başkan John F. Kennedy özel tesislerin tümünde segregasyonu yasaklayan bir yasayı Kongre onayına sunacağını ülkeye duyurdu. Söz konusu özel tesisler kapsamında otel, restoran, sinema salonları, mağaza ve benzeri yerler bulunmakta idi. Başkan, “Herşeyden önce ahlaki bir sorunla ile karşı karşıyayız,” dedi. “kutsal kitap kadar eski ve Amerikan Anayasası kadar açık bir sorun bu.” Ancak, etkili sivil haklar yasalarının çıkarılması için hala zorlu engeller vardı.

Siyah liderlerden bazıları, siyasi gerçekliği Kongre üyelerinin sivil haklarla ilgili yasa çıkarmayı düşünecekleri yönde değiştirmek konusunda kararlıydı. A. Philip Randolph da bu liderler arasındaydı. Bugün 70’li yaşlarda olan Randolph, daha önce Yataklı Vagon İşçileri Kardeşliği (Brotherhood of Sleeping Car Porters) birliğini kurarak kırk yıl boyunca önderlik etmişti. Afro-Amerikalılar uzun yıllardır vagonlarda işçilik yapıyordu. Vagon işçiliği ülke genelinde siyahlara verilen en iyi işler arasındaydı. Randolph, vagon işçilerinin lideri olarak, Amerikan işçi hareketinde önemli bir şahsiyet olarak sivrilmmişti.

Başkan Franklin D. Roosevelt, A.B.D.’nin İkinci Dünya Savaşı’na girme olasılığına karşı, 1941 yılında A.B.D.’nin savunma üretimini arttırmak arzusundaydı. Randolph, federal hükümet kurumları ve savunma müteahhitleri tarafından uygulanan segregasyonun kaldırılmasını isteyerek, Roosevelt’e karşı çıktı. Aksi takdirde, Washington, DC’de büyük bir kitlesel protesto yürüyüşü başlatacağını da söyledi. Roosevelt, çok geçmeden savunma endüstrileri ve federal bürolarda segregasyonu yasaklayan ve Adil İstihdam Uygulamaları Komisyonu’nu kuran bir başkanlık emri çıkardı. Randolph’un bu baskısı, savaştan sonra Başkan Harry S Truman tarafından Amerikan ordusunda ırk ayrımcılığını yasaklayan 1948 başkanlık emrinin çıkarılmasına katkıda bulundu.

Randolph ile yetenekli yardımcısı Bayard Rustin, bu kez “sivil haklarla ulusal ekonomik talepleri tek bir harekette birleştirmek” umuduyla bir yürüyüş planlıyorlardı. Olayı organize etmek için sivil haklar liderlerinden “Büyük Altılı” adlı bir grup oluşturuldu. Randolph, King, Roy Wilkins (Siyahları Geliştirme Ulusal Derneği), James Farmer (Irkların Eşitliği Kongresi), John Lewis (Şiddet Karşıtı Öğrenci Koordinasyonu Komitesi) ve Whitney Young Jr. (Kent Birliği) da bu grupta yer alıyorlardı. Yürüyüş tarihini 28 Ağustos 1963 olarak belirlediler; toplanma merkezi olarak da Washington, DC’deki Lincoln Anıtı seçildi.

“İş ve Özgürlük için Washington Yürüyüşü” ülkenin o güne dek tanık olduğu en büyük toplu siyasi gösteri olacaktı. Kiralık otobüs ve trenler ülkenin dört bir yanından gelen yürü-

yüşçüleri taşıdı. Çeyrek milyon – bazı tahminlere göre daha da fazla – Amerikalı o gün biraraya geldi. Aralarında en az 50.000 beyaz da bulunuyordu. Podyumda sivil haklar liderleri, Hristiyan ve Yahudi dini liderler, işçi liderleri ve sanatçılardan oluşan bir yıldızlar topluluğu vardı. Washington Anayasa Sarayında şarkı söylemesi men edildikten sonra, 1939 yılında Lincoln Anıtında sanatını icra eden siyah kontralto Marian Anderson, ulusal marş okudu. Louisiana’daki bir protesto eylemi esnasında tutuklanmış olan Farmer dışında, Büyük Altılı’yı oluşturan üyelerin hepsi o gün kalabalığa hitaben konuşma yaptılar.

Akıllardan hiç çıkmayacak olan, King’in konuşmasını yaptığı andı. King’in “Bir Hayalim Var” başlıklı konuşması çoğu kişiye göre bir Amerikalı tarafından o güne dek yapılan en etkileyici konuşma idi. Konuşmada İncil temaları ile ve Anayasa, Bağımsızlık Bildirgesi ve Abraham Lincoln’un Gettysburg Konuşması gibi ebediyen iz bırakan metinlere gönderme yapıyordu. King, konuşmasını çoğu Pazar günü kilisede verdiği vaazlar tarzında yapılandırarak hazırlamıştı.

Konuşma, sivil haklar davası ile önceden verilen, ama yerine getirilmeyen vaatler arasında bağlantı kurarak başladı. King, Lincoln’un Özgürlük Bildirgesi’nin köleleri “esaretle geçen uzun geceden sonra sevinçle karşılanan şafak” gibi özgür bıraktığını söyledi. Ancak 100 yıl sonra, “Zenciler ... kendilerini kendi topraklarında sürgünde buldular” diyerek sözlerine devam etti. Ülkenin kurucuları Bağımsızlık Bildirgesi ile Anayasa’yı yazdıklarında, “her Amerikalının mirasçısı vaatlere dair bir senet imzalamış oldular. Bu senet; tüm insanların – evet, beyazların yanında siyahların da ‘yaşama, özgürlük ve mutluluk arayışı’ gibi’ vazgeçilmez haklara’ sahip olduğunun bir vaadiydi.”

King’e göre, Amerika bu senedin gereklerini – en azından siyah vatandaşlarına karşı – yerine getirememişti:

Adalet bankasının iflas ettiğine inanmayı reddediyoruz. Bu ülkenin büyük fırsat kasalarında yetersiz fon olduğuna inanmayı reddediyoruz. Ve böylece, bu çeki nakde çevirmeye geldik; ibrazında bize özgürlük ve adalet güvencesi gibi zenginlikler getirecek olan işte bu çeki.

“Büyük Altılı” (“Big Six”) Washington’a yapılacak yürüyüşü planlamak üzere New York’ta buluşuyor. Soldan sağa: John Lewis, Whitney Young, A. Philip Randolph, Martin Luther King Jr., James Farmer ve Roy Wilkins.

“Zenciler yurdaşlık haklarını kazanıncaya dek Amerika’da huzur ve sükunet olmayacaktır” diyerek ikazda bulunan King, aynı zamanda şu noktalara da işaret ediyordu:

Hakkettiğimiz yeri elde etme sürecinde, bizi suçlu kulacak yanlış davranışlardan kaçınmalıyız. Gelin özgürlüğe olan susuzluğumuzu acı ve nefret kupasından içerek dindirmeyelim. Mücadelemizi sonsuza dek onur ve disiplinin yüksek yaylasında sürdürmeliyiz. Yaratıcı protestomuzun fiziksel şiddete dönüşerek yozlaşmasına izin vermemeliyiz.

Kimileri King’in konuşmasının “hayal” kısmını doğaçlama olarak yaptığına inanmaktadır. King’in konuşması esnasında efsanevi gospel şarkıcısı Mahalia Jackson da sahnede idi. King’e dönüp “Onlara hayalinden söz et, Martin” dedi ve King de öyle yaptı.

... Bugün ve yarın güçlüklerle karşılaşacak olsak da, benim yine de bir hayalim var. Köklerini Amerikan Rüyası’ndan alan bir hayal bu.

Bir hayalim var; günün birinde bu ülke uyanacak ve iman dolu şu sözlerin gerçek anlamını sonuna kadar yaşayacaktır: “Biz şu gerçeklerin aşkar olduğu görüşündeyiz: Tüm insanlar eşit yaratılmışlardır.”

“Bugün bir hayalim var!” Martin Luther King ülkenin o güne dek tanık olduğu en geniş çaplı siyasi gösteride halka hitap ediyor. Çoğu kişiye göre, King’in 1963 yılındaki bu konuşması o güne dek bir Amerikalı tarafından yapılan en etkileyici konuşmaydı.

Bir hayalim var; günün birinde, Georgia’nın kızıl tepelerinde eski kölelerin oğullarıyla eski köle sahiplerinin oğulları kardeşlik masasında birlikte oturabilecekler.

Bir hayalim var; günün birinde adaletsizliğin ve zulmün boğucu sığağundan bunalan Mississippi eyaleti bile bir özgürlük ve adalet vahasına dönüşecek.

Bir hayalim var; dört küçük çocuğum günün birinde tenlerinin rengi ile değil, kişilikleri ile değerlendirilecekleri bir ülkede yaşayacaklar.

Bugün bir hayalim var!

O günü yansıtan sözler ve görüntüler ülke ve dünya çapında yayıldıkça, gerçek değişim hareketi ivme kazandı. Ancak mücadele hala sürüyordu; zafer ise her zamankinden daha yakın olsa da, henüz çok uzaklardaydı.

ROSA PARKS: SİVİL HAKLAR HAREKETİNİN ANASI

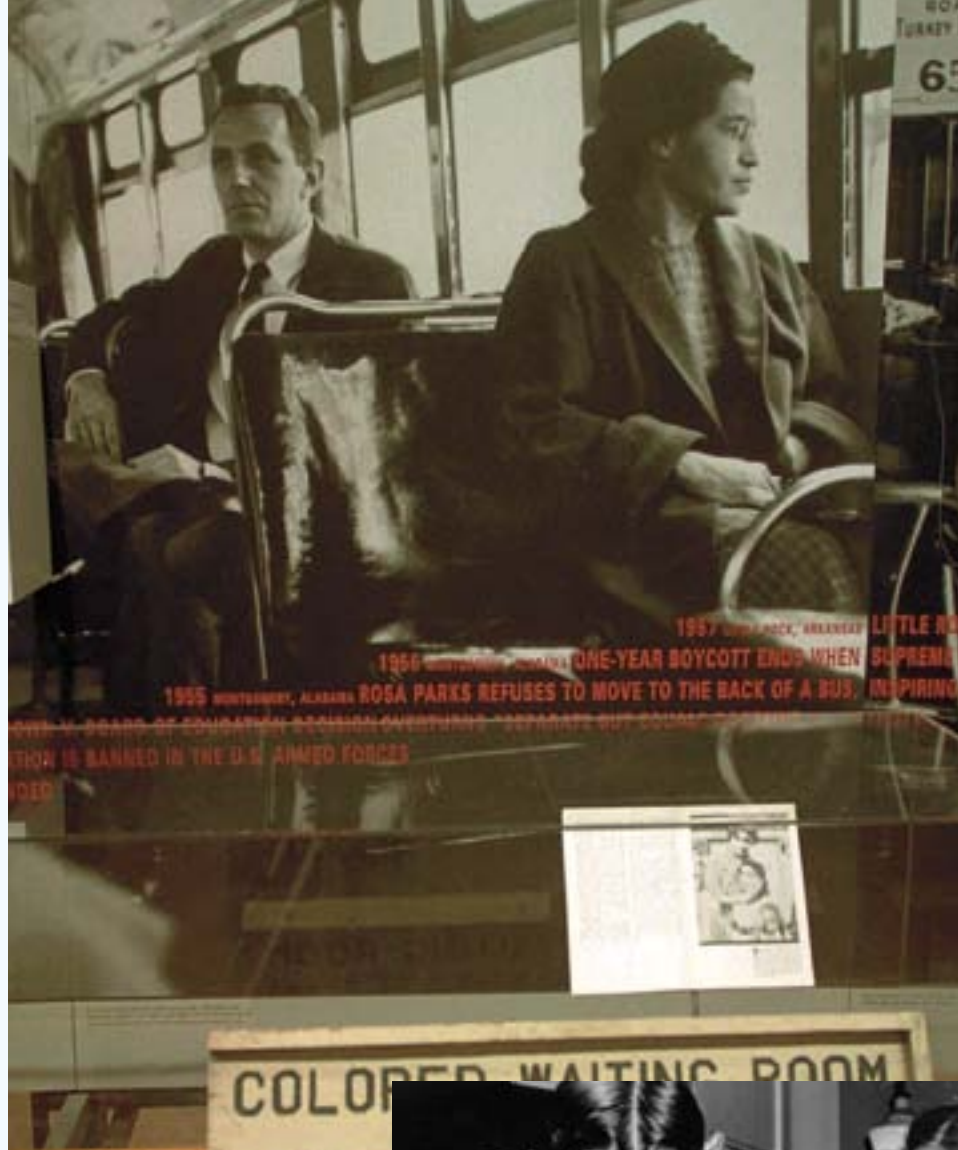
Rosa McCauley Parks günümüzde "sivil haklar hareketinin anası" olarak bilinmektedir, çünkü otobüste oturduğu koltuktan kalkmayı reddetmesi sonucunda tutuklanması, Alabama eyaleti Montgomery kentindeki büyük otobüs boykotu için ilk kıvılcımı yaratmıştı. Terzilik yapan Rosa Parks, 1 Aralık 1955'de akşamüstü işinden çıkıp otobüse bindiğinde, tarih yaratmak niyetiyle yola koyulmamıştı. Yorgundu ve tek istediği evine gitmekti. Yine de, otobüs şoförü bir beyazın oturabilmesi için yerinden kalkıp otobüsün arkasına gitmesini istediğinde, bu isteği yerine getirmeyi kendine yediremedi.

"Tutuklanmak niyetiyle otobüse binmedim," demişti daha sonraları. "Niyetim eve gitmekti."

Bu davranışının 381 günlük bir otobüs boykotunu harekete geçireceğini bilemezdi, ama bildiği tek bir şey vardı. Kendi kişisel otobüs boykotu o gün başlamıştı.

"Kendi hesabıma biliyordum ki, bundan sonra segregasyon uygulanan bir otobüse asla binmeyecektim" diyordu.

Siyah topluluk içinde saygın bir yeri olan Rosa Parks'ın tutuklanıp kısa süreyle hapse atılması ve ardından yapılan boykot eylemi sayesinde, A.B.D. Yüksek Mahkemesi şehirci otobüslerde yasadışı ilan eden bir karar aldı. Bu boykot, ayrıca Martin Luther King Jr. adında gencecik, pek

Üstte: Rosa Parks, Yüksek Mahkeme tarafından Montgomery, Alabama'daki segregasyona dayalı oturma düzeninin anayasaya aykırı bulunmasından sonra, otobüsün ön koltuğunda otururken görülüyor. Parks'ın Aralık 1955'de bir beyaza yer vermek için otobüste oturduğu koltuktan kalkmayı reddetmesi, Montgomery Otobüs Boykotu için ilk kıvılcımı yarattı ve Martin Luther King Jr.'in sivil haklar kariyerini de başlatmış oldu. Sağda: Rosa Parks tutuklandıktan sonra parmak izi alınıyor.

tanınmamış bir din adamını da ülkede herkesin tanıdığı biri konumuna yükseltti. Onun liderliğinde, bu boykot eylemi, şiddet içermeyen, topluluk-tabanlı protesto için bir model oluşturdu ve sivil haklar hareketinde başarılı bir strateji haline geldi.

Rosa Parks'ın yaşamının ilk yıllarında, sessiz eylemciliğinin biçimlenmesinde yardımcı olan çeşitli etkenler vardı. 4 Şubat 1913'de, Alabama eyaleti Tuskegee kentinde Rosa Louise McCauley adıyla doğdu. Çocukluğu amcasının papazlık yaptığı küçük bir kilisenin civarında geçti. Orada hem güçlü bir inanç, hem de ırkına özgü bir gurur duygusu geliştirmişti. Yaşamının sonraki yıllarında, Afrika Methodist Episkopal Kilisesi'nin nesiller boyu siyahların eşitliğinin güçlü bir savunucusu olduğu gerçeğinden gururla söz edecekti.

Ayrıca, büyük ebeveynlerinden – özellikle de dedesinden – güçlü bir şekilde etkilenmişti. Dedesi; şiddet yanlısı, ırkçı bir gizli örgüt olarak bilinen Ku Klux Klan'dan korkan ailesini rahatlatmak için, çift namlulu av tüfeğini dolu olarak elinin altında bulunduruyordu. Klan şiddetine maruz kalmak her an gerçekleşebilecek bir olasılık idi, ama Parks'ın ailesinin başına gelmedi. Ancak dedesinin meydan okuyan tavrı onun düşünce yapısının biçimlenmesine yardımcı oldu.

Rosa 11 yaşında bastığında, Montgomery'de sadece kızların okuduğu bir okula gönderildi. Bu okulda tüm öğrenciler siyahlardan, eğitim kadrosu ise beyazlardan oluşuyordu. Parks, okulda "hayatta istediğimiz her şeyi yapabileceğimize inanmayı" öğrendi. Ayrıca öğretmenleri sayesinde beyazların tümünün ırkçı olmadıklarını da öğrendi.

İşte o okulda Johnnie Carr ile tanıştı, ve iki genç kız arasında ömür boyu sürecek bir dostluk başladı. Carr arkadaşının çocukluk dönemi hakkında şunları söylüyordu: "Ben gürültülü ve konuşkandım, o ise her zaman çok sessizdi. Daima beladan uzak kalmayı bildi. Yaptığı iş ne olursa olsun, kendini yaptığı işe tamamen verirdi. Fakat öylesine sakindi ki, bir gün kendisini tutuklanma noktasına getireceğine asla inanmazdınız."

Parks öğretmen olmak istiyordu, ama sağlığı giderek bozulan annesine bakmak için okulu bırakmak zorunda kaldı (Lise diplomasını sonradan aldı). 18 yaşında berber Raymond Parks'a aşık oldu ve daha sonra evlendiler. İkinci Dünya Savaşı esnasında, farklı ırkların birlikte görev yaptığı Maxwell Field (bugünkü Maxwell Hava Üssü)'de çalıştı. Kendisi, sonraki yıllarda segregasyon uygulanan Montgomery ulaşım sistemine karşı duyduğu öfkeyi, hava üstünde yaşadığı, ırkların birlikte seyahat ettiği, tamamen zıt ulaşım deneyimine bağlıyordu.

84 yaşındaki Rosa Parks, California eyaleti San Francisco kentinde adına ithaf edilen Rosa Parks İlköğretim Okulu'ndaki bir program broşürünü gösteriyor.

Otobüs boykotu 1956 yılında başarıyla sonuçlandıktan sonra, Parks sivil haklar için mücadeleye devam etti. Çabalarına destek vermek için çoğu zaman King'in yanında yer aldı. Ertesi yıl, Senatör John Conyers için çalışmak üzere Detroit, Michigan'a taşındı. Conyers, sık sık kendisini ziyaret etmeye gelenlerden fazla ofis asistanıyla tanışmaya gelenlerin olduğunu anlatarak espri yapıyordu.

Parks, 1993 yılında Kadınlar için Ulusal Onur Listesi'ne (*National Women's Hall of Fame*) kabul edildi. Kendisine Başkan Clinton tarafından 1996 yılında Özgürlük Madalyası Ödülü (*Medal of Freedom Award*) ve 1999 yılında da Kongre Altın Madalyası (*Congressional Gold Medal*) sunuldu. Güneyli Hristiyan Liderlik Konseyi her yıl verilmek üzere Rosa Parks Özgürlük Ödülü dağıtmaya başladı.

24 Ekim 2005'deki vefatından sonra, tabutunun A.B.D. Kongre Binası (*U.S. Capitol*)'nin kubbe biçimin-

deki odalarından birinde saklanmasına izin veren kararname Kongre tarafından onaylandı. Uygulamanın başlatıldığı 1852'den o güne dek böyle onurlandırılması uygun bulunan 31. kişi, ilk kadın, ve sadece ikinci siyahtı.

Rosa Parks sivil haklar hareketindeki rolü konusunda daima alçakgönüllü davrandı, otobüs koltuğundan vazgeçmeme kararını ilahi bir güce bağladı. "Koşulların tam da değişim için olgunlaştığı anda, Tanrı bana ihtiyacım olan gücü bahsettiği için şanslıydım. Bana yerimden kıpırdamama gücünü verdiği için her gün şükrediyorum."

Kenneth M. Hare tarafından yazılmıştır. *The Montgomery* (Alabama) *Advertiser*'da Başyazı Sayfası Direktörü Hare, aynı zamanda *They Walked to Freedom 1955-1956: The Story of the Montgomery Bus Boycott (Özgürlüğe Yürüdüler 1955-1956: Montgomery Otobüs Boykotu'nun Öyküsü)* adlı eserin de yazarıdır.

SİVİL HAKLAR EYLEMCİLERİ: MISSISSİPPİ'DE ÖLÜM

21 Haziran 1964'de sivil hak eylemcileri James Chaney, Andrew Goodman, ve Michael Schwerner'in Mississippi'de polis gücü ile Ku Klux Klan örgütünün birlikte düzenledikleri komplo sonucu öldürülmesi, sivil haklar hareketinin en önemli olaylarından biri idi. Kurbanlardan ikisinin beyaz olması nedeniyle, ve ortadan kaybolmaları 1964 yazı boyunca dedektifleri şaşkına çevirmiş olduğu için, tüm ülkenin ilgisini çeken bir dava haline geldi. Federal Araştırma Bürosu (*Federal Bureau of Investigation - FBI*) ile dünya basının dikkati, genç insanların kaybolduğu Philadelphia, Mississippi'deki bu küçük kasabaya çevrildi.

Mississippi tarihsel olarak beyazların, nüfus çoğunluğunu oluşturan siyahlar üzerinde önemli ölçüde kontrol uyguladığı muhafazakar bir eyaletti. Yıllar boyunca, yabancılara ya da segregasyon ve siyahlara temel hakların tanınmasının reddi anlamına gelen "Güneyli yaşam tarzı"na tehdit oluşturan herkese karşı oldukça şüpheli bir tutum geliştirilmişti. Daha 1961 yılında, baskıcı ortamında çok az siyahın oy kullanmasına izin verilmesi nedeniyle, sivil haklar eylemcileri oy hakları konusundaki çabalarını yoğunlaştırmak için Mississippi'yi hedef almışlardı. Ancak, seçmen kaydı tutarak liste hazırlamak gönüllülerin sık

sık dövülüp tutuklanmaları yüzünden oldukça zor bir işti.

A.B.D.'nin diğer bölgelerinde bu olayların önemini tamamen anlaşılmadığından korkan sivil haklar hareketi, daha sonra Özgürlük Yazı (*Freedom Summer*) olarak bilinen Mississippi Yaz Projesi (*Mississippi Summer Project*)'ni geliştirdi. Bu proje kapsamında, çoğunluğu beyazlardan oluşan Kuzeyli 1,000 üniversite öğrencisi, seçmen kaydında yardımcı olmak ve böylece varlıklarıyla Mississippi'deki durumun daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla eyalete akın etti. Bir "işgal" beklentisiyle yerel direniş iyice sertleşti; kavgacı eyalet liderleri karşı direniş için yemin etti, ırklara karşı bölgesel gelenekleri uygulamak için tarih boyunca şiddet ve gözdağına başvuran beyazların yasadışı örgütü Ku Klux Klan yeniden canlandırıldı.

Özgürlük Yazının ilk günü olan 21 Haziran'da, üç sivil haklar eylemcisi – Mississippi'li yerel siyahlardan 21 yaşındaki Chaney; 20 yaşındaki New York'lu üniversite öğrencisi Goodman; ve New York'un Aşağı Doğu tarafından 24 yaşındaki sosyal görevli ve deneyimli eylemci Schwerner – son Klan saldırısını araştırmak üzere arabayla Longdale'in uzak bir kasabasına gittiler. Daha önce siyahlara oy kullanabilmek için seçmen kayıtlarını nasıl yaptıracaklarını öğretmek için bir sınıf açmak umuduyla burayı ziyaret etmişlerdi.

Mississippi'de 44 gün süren FBI takibi sonunda, sivil hak eylemcileri Andrew Goodman, James Early Chaney ve Michael Henry Schwerner'in cesetleri bulundu.

Kasabada önceden bağlantı kurdukları kişilerle buluşup Klan'ın ateşe verdiği kilisenin kömürleşmiş kalıntılarını gördüler. Şerif Yardımcısı Cecil Ray Price aşırı hız yaptıkları gerekçesiyle onları durdurdu. Sivillerin hareketine katılan herkes gibi, onlar da ırkların eşitliği hedefine ulaşmak için şiddetten ve karşılıklı çatışmadan uzak durmanın gücüne inanıyorlardı.

tutukladı ve Neshoba İlçe Hapishanesi'ne kadar onlara eşlik etti. Eylemciler yerel polise doğal olarak şüpheli baksalar da, karşı koymadılar. Sivillerin hareketine katılan herkes gibi, onlar da ırkların eşitliği hedefine ulaşmak için şiddetten ve karşılıklı çatışmadan uzak durmanın gücüne inanıyorlardı.

2005 yılında, Goodman, Chaney, ve Schwerner'in ölümlerinden 41 yıl sonra, Edgar Ray Killen cinayetten suçlu bulundu.

Çete üyeleri saldırıncaya kadar eylemcileri hapis hane tutma rolünü üstlenen Price'in, Klan komplosunun bir parçası olduğunu bilmeleline olanak yoktu.

Şerif yardımcısı o gece üç genci serbest bıraktı. Gençler hemen arabaya atlayıp, yaklaşık yarım saat uzaklıkta üs olarak kullandıkları güneydeki Meridian'a doğru yola koyuldular. Ancak, karanlık karayolundaki yolculuk esnasında, Şerif Yardımcısı Price'in da aralarında bulunduğu, Klan çetesine ait bir araç konvoyu onları takip etmeye başladı. Gençleri civardaki ıssız bir alana doğru çeken Klan üyeleri kurbanları arabadan çıkardılar, ateş edip öldürdüler, ve cesetlerini yakındaki bir mandırada inşaatı süren toprak su setinin içine sakladılar.

Başkan Lyndon Johnson'ın emriyle eyalete gönderilen FBI ajanları, 44 gün sürecek bir arama operasyonu başlatarak her yeri köşe bucak hızla taradılar. Yaz boyunca tüm dünya bu gizemli kay-

boluş ile ilgili haberleri takip ederken, gençlerin ortadan kayboluşunun muhtemelen bir düzmece olduğunda ısrar eden Mississippi yetkilileri, davayı soruşturmayı bile reddediyorlardı. FBI sonunda 4 Ağustos'da sivil haklar eylemcilerinin cesetlerini buldu. Tüm ulus bu iğrenç suçu kınayarak, sorumlularının bir an önce yakalanıp cezalandırılmasını istedi.

A.B.D. adalet sisteminde, cinayet davaları normalde suçun işlendiği eyaletin mahkemelerinde açılır, eyalet kanunlarına göre kovuşturma yapılır. Mississippi eyaleti cinayet suçlamasıyla dava açmayı reddedince, federal hükümet alternatifler aradı. 1940'lardan başlayarak, başkent Washington Güneyli linç çeteleri aleyhine, eski Yapılanma döneminde çıkarılan sivil hak yasaları hükümleri gereğince dava açmak için başarısız girişimlerde bulunmuştu. Hiç bir zaman başarıya ulaşmasa da, Adalet Bakanlığı tekrar denemek için karar aldı. 1964 yılı

Aralık başlarında, FBI davayla ilgili olarak – Klan çetesinin yerel üyeleri ve aralarında Neshoba ilçesi şerifi ile yardımcısının da bulunduğu çok sayıda polis memuru olmak üzere – 21 kişiyi gözaltına aldı. Onları, üç eylemcinin sivil haklarının ihlali için komplo kurmakla suçladı. Savcılar yasalara açıklık getirilmesi ve bu dava için uygunluklarının tespiti amacıyla, A.B.D. Yüksek Mahkemesi'ne kadar gitmek zorunda kaldılar. Fakat 1967 yılında Mississippi'lilerden oluşan federal jüri, dönüm noktası niteliğinde bir karar alarak sanıklardan yedisini suçlu buldu. Federal mahkeme herbiri için 10 yıla kadar cezasını onayladı.

Chaney, Goodman, ve Schwerner cinayetleri "Mississippi Kalesi"nin inatçı direnişini kırmak için bir dönüm noktası oldu. Her ne kadar bazı sivil hak eylemcileri, Mississippi'ye sonunda ulusal denetim getirmek için beyazların ölmesinin gerektiğini sitemle ifade etse de, güçlü ulusal tepki bu eyalette uygulanan vahşi ırk ayrımcılığının kesin olarak yıkılmasına yardımcı oldu. Günümüzde çok sayıda siyah seçmen oy kullanıyor, devlet yasama organında yer alıyor, ve A.B.D. Kongresi'nde kendi eyaletlerinin temsil edilmesini sağlıyorlar.

1964'den sonraki yıllarda, çoğu Mississippi'li sivil haklar mücadelesi döneminde eyaletlerinin uyguladığı

politikadan utanç duymaya başladı. Eyaletin bu konudaki kötü yönetimini kabul ederek, sorumluluğu üstlenmesi yönünde istekte bulundular. 21 Haziran 2005'de, genç insanların kayboluşunun üzerinden tam 41 yıl geçtikten sonra, Mississippi eyalet mahkemesi yıllardır cinayet konusunda hesap vermektan kaçan komplocu Klan çetesi üyelerinden biri olan Edgar Ray Killen'i bu suçtan mahkum etti. Değişik ırk ve etnik yapıdan gelen tüm Amerikalılar, bu olayı adaletin sembolik bir zaferi ve uzun süredir ülkenin aklından çıkmayan bir suçun kısmi çözümü olarak nitelendirerek, takdirle selamladılar.

Philip Dray tarafından yazılmıştır.

Capitol Men: The Epic Story of Reconstruction Through the Lives of the First Black Congressmen (İlk Siyah Kongre Üyelerinin Yaşamlarından Yeniden Yapılanmanın Destansı Öyküsü) adlı kitabın yazarı olan Dray, aynı zamanda Seth Cagin ile *We Are Not Afraid: The Story of Goodman, Schwerner, and Chaney, and the Civil Rights Campaign for Mississippi (Korkmuyoruz: Goodman, Schwerner ve Chaney ile Mississippi Sivil Haklar Mücadelesinin Öyküsü)* adlı eserinin de ortak yazarlığını yapmıştır.

EDGAR EVERS: MISSISSİPPİ HAREKETİNİN ŞEHİDİ

Mississippi eyaleti Siyahları Geliştirme Ulusal Derneği (*National Association for the Advancement of Colored People – NAACP*) Başkanı Medgar Evers, kısa yaşamı 1963 yılında bir suikast ile sona eren dinamik bir liderdi. Evers'in 37 yaşında yaşamını yitirmesi sivil haklar hareketi için geriye atılan trajik bir adımdı. Fakat, protestoları daha da ateşleyerek federal hükümetin yakın dikkatini, Evers'in ömür boyu savunduğu davasına çekti.

1925 yılında Mississippi eyaletinin kırsal kesiminde doğan Evers, İkinci Dünya Savaşında Avrupa'da savaşan A.B.D. ordusunda askerlik yaptı. Eve döndüğünde Alcorn College (Lorman, Mississippi yakınlarında, tarihsel olarak siyahların gittiği eğitim kurumu)'a devam etti. Okulda başarılı bir öğrenci ve atlet olarak tanındı. Yine aynı okulda, gelecekteki eşi Myrlie ile tanıştı; çift 1951 yılında evlendi.

Evers daha sonra Mississippi, Delta'da T.R.M. Howard'ın himayesi altına girdi. T.R.M. Howard hem bir sigorta ajansı hem de bir medikal klinik kurmuş olan siyah bir tıp doktoru ve işadımıydı. Howard ayrıca Mississippi Zenci Liderliği Bölgesel Konseyi (*Mississippi Regional Council of Negro Leadership*)'ni de kurmuştu. Bu konsey; önde gelen Afro-Amerikalı meslek sahipleri ve din adamları arasında yardımlaşmayı desteklemek, ve sonuçta, daha geniş siyah nüfusun sivil haklarını talep etmesini teşvik etmek için "yukarıdan aşağıya" yaklaşımı benimsemiş bir sivil haklar örgütü idi.

Edgar Evers'in 1963 yılında çekilmiş bir resmi. O yıl bir suikast sonucunda yaşamını yitirecekti.

Evers, denizasını ülkelerde uğruna savaş verdiği özgürlüklerin kendi ülkesinde de yerleştiğini görmeye kararlıydı. Çok geçmeden Mississippi Bölgesel Konseyi'nin en etkili eylemcilerinden biri haline geldi. Akıl hocası Howard gibi, o da iş yaşamı ile sivil haklar mücadelesini birleştirdi. Bir yandan Howard'ın Magnolia Mutual Life Insurance Company'de sigorta satış görevlisi olarak çalışırken, diğer yandan NAACP'nin yerel şubelerinin örgütlenmesi için çalıştı. Bu arada, siyahların tuvaletleri kullanmasına izin vermeyen benzin istasyonlarını kınayan boykotlarda önderlik etti (Araçların tamponlarına yapıştırılan kınama mesajlarından birinde "Tuvaleti kullanamayacaksanız o istasyondan benzin almayın" diye yazıyordu).

1954 yılında beyazların okuduğu Mississippi Üniversitesi'nin "Ole Miss." olarak bilinen hukuk okuluna başvuran Evers, böylece segregasyon yanlısı yasaya meydan okudu. Evers'in başvurusu reddedilmişti, ama gösterdiği çaba NAACP Yasal Savunma Fonu'nun hayranlığını kazandı. Hemen ardından, örgütün Mississippi'deki ilk saha katipliği görevi Evers'a verildi. Oldukça tehlikeli ve insanın yalnız kaldığı tek kişilik bir görevdi bu.

Evers bir defasında "Size komik gelebilir, ama ben Güney'i seviyorum" demişti. "Başka bir yerde yaşamayı tercih etmem. Burada insanın sığır yetiştirebileceği araziler var, ben de bir gün yetiştireceğim. Burada insanın oltasını atıp levrek yakalayabileceği göller var. Burası çocuklarımla oyunlar oynayıp

büyüyecekleri ve iyi vatandaşlar olabilecekleri bir yer – eğer beyaz adamlar onlara izin verirse tabii."

Ancak, o günlerde beyazlarla işbirliği oldukça şüpheli gözüküyordu. A.B.D.'nin modern çağdaki en utanç verici linç olaylarından ikisi aynı yıllarda Mississippi'de gerçekleşmişti – 1955 yılında 14 yaşındaki Emmett Till'in ve 1959 yılında Poplarville'de Mack Charles Parker'in linç edilmesi. Evers, ulusun yoğun ilgisini çeken Till cinayeti soruşturmasında yardımcı oldu. Sanıkların suçlu olduklarına dair güçlü deliller bulunmasına rağmen, tamamı beyaz erkeklerden oluşan jürinin onları aklaması sadece 67 dakika sürdü. Jüri üyelerinden biri, davayla ilgili görüşmelerinin "dışarıya iyi gözükmesi" amacıyla, jürinin süreyi uzatmak için "bir içecek molası" verdiğini sonradan itiraf etmişti. (Mayıs 2004'de, Adalet Bakanlığı 1955 yılındaki bu kovuşturmayı "çirkin ve tuhaf bir adli hata" şeklinde nitelendirerek cinayet soruşturmasını tekrar başlattı. Fakat, olası tanıkların çoğu kişi çoktan vefat etmiş olduğu ve kanıtlar da yok olup gittiği için, büyük jüri hala hayatta olan tek şüpheli ile ilgili suçlamayı reddetti.)

Mississippi eyaleti, Yüksek Mahkeme'nin 1954 yılında *Brown-Eğitim Kurulu Davası* ve devlet okullarında segregasyona son vermek ile ilgili yargı kararına karşı sert tepki gösterdi. Vatandaş Konseyleri (*Citizens Councils*) olarak bilinen yerel beyaz gruplar, ne pahasına olursa olsun entegrasyona karşı direnmeye yemin ettiler. Daha önce Ole Miss'e

Myrlie Evers, eşi Edgar Evers'in öldürülmesinin ardından, Howard Üniversitesi'nde düzenlenen mitingde halka hitap ediyor. Myrlie Evers önemli bir sivil haklar savunucusu olacak, ve sonraki yıllarda NAACP'in kurul başkanı olarak hizmet verecekti.

başvurusu reddedilen Evers, diğer siyahların aynı okula kaydolmak için gösterdikleri çabayı destekledi. 1962 yılında A.B.D. Yüksek Mahkemesi Yargıç Hugo Black'in doğrudan emriyle, Hava Kuvvetleri gazisi James Meredith bu okula kabul edildi. Eyalet yetkilileri bu emre karşı çıktı. Ve Meredith, ancak gece vakti çıkan bir sokak çatışmasında iki kişinin ölümü ve yüzlerce kişinin de yaralanmasından sonra, bu okulda derslere başlayabildi.

Evers'in Meredith adına gösterdiği çabalar kendisine duyulan ırkçı nefreti şiddetlendirmişti. Bu arada o da Mississippi'nin en büyük kenti Jackson'da çok sayıda boykot, oturma eylemi ve protesto gösterileri başlattı. NAACP bile zaman zaman Evers'in bu çabalarının boyutundan endişeye kapıldı. Martin Luther King Jr.'un 1963 yılı bahar aylarında Birmingham, Alabama'da önderlik ettiği meşhur sivil haklar kampanyası sürecinde, Evers da kendi Jackson Hareketi'ne hız kazandırdı. Talepleri arasında siyahların polis olarak işe alınması, çift ırklı bir komitenin kurulması, kent merkezindeki

mağaza restoranlarında segregasyona son verilmesi, ve yine kent merkezindeki mağazalarda çalışan beyazların, alışveriş eden siyahlara hizmet verirken nazik hitap şekilleri (Bay, Bayan gibi) kullanmaları da vardı.

Kentin tepkisi kaygı vericiydi. Mississippi Eyaleti Panayır Alanı civarında işçiler tarafından çitlerden oluşan binlerce protestocuyu tutacak kadar güçlü bir set dikildi – amaç, protesto niyeti olanlara net bir mesaj vermektir. Azimli Evers ve yandaşları yılmadan mücadeleye devam ettiler. Aralarında çocukların da bulunduğu yerel siyahlar, sonraki günlerde yürüyüşlere ve grev hatlarına katıldılar, çeşitli miting ve mağaza boykotlarında yer aldılar. Bu toplu gösteriler, Evers'in sivil haklar konusunda yıllardır harcadığı emeğin doruk noktasını temsil ediyordu. Evers'in, sivil haklar hareketinin amaçlarını açıklamak için yerel bir televizyona çıkması, başarıyı en üst noktaya taşıdı. TV'de siyahları görmeye alışık olmayan beyazların çoğu, özellikle de siyahların kendi sözcükleriyle davalarını anlatmalarını karşısında, çileden çıkmışlardı.

Çok geçmeden Evers'in canına kasteden bazı girişimler oldu: Otomobilinin içine bomba atıldı, bir defasında az kalsın bir araba tarafından ezilecekti. 12 Haziran 1963 gecesi evine dönen Evers pusuya düşürüldü. Arabasından inerken açılan ateşle vuruldu ve kendi evinin kapısında yaşamını yitirdi.

Böylesine popüler bir liderin cinayete kurban gitmesi siyahları çileden çıkardı. Sonraki birkaç günde Jackson kent merkezinde, eylemcilerle polis arasında çok sayıda çatışma oldu. Evers'in ölümü, kenti yöneten beyazları bile şoka uğratmıştı. Onlara göre ortalığı karıştıran bir eylemci olmasına rağmen, en azından tanındık bir sima idi. Ülkenin her bölgesinden sivil haklar hareketi liderleri saygılarını sunmak için kente akın edince, Belediye yetkilileri Evers onuruna sessiz bir yürüyüş yapmalarına izin vererek, pek de alışılmadık bir ayrıcalık yaptı. Evers'in cenazesi düzenlenen askeri törenle Washington, D.C.'deki Arlington Ulusal Mezarlığına gömüldü. Medgar'ın kardeşi Charles, onun Jackson kampanyasındaki bazı görevlerini üstlendi. Dul eşi Myrlie ise ünlü bir eylemci oldu, ve 1995-1998 yılları arasında NAACP'nin kurul başkanı olarak hizmet verdi.

Medgar Evers'in kaderinde, sivil haklar mücadelesi döneminin en sinir bozucu yasal davalarından birine adının karışması da vardı. Beyazların üstünlüğüne inanan katil Byron De La Beckwith, Mississippi'li köklü bir ailenin çocuğu idi. 1960'larda iki kez mahkemeye çıkarıldı, ama her ikisinde de

tamamı beyazlardan oluşan jüriler tarafından beraat ettirildi.

Ancak 1994 yılında, yani Evers'in bağımlık ve hoşgörüsüzlüğe karşı açtığı haclı seferinde Mississippi'li hemşerilerine liderlik etmesinden tam otuz yıl sonra, Beckwith ömür boyu hapse mahkum oldu. 2001 yılında hapiste vefat etti.

Sonuçta Evers, ölümde bile olsa, zafere ulaşmış oldu. Öldürüldüğü yıl, Mississippi'de sadece 28.000 kayıtlı siyah seçmen vardı. 1971 yılında bu sayı çeyrek milyonu aştı, 1982 yılında yarım milyona ulaştı. 2006 yılında ise, ülkede en fazla sayıda seçime atanmış siyah yetkili Mississippi eyaletinde bulunuyordu. A.B.D. Temsilciler Meclisi'nde bulunan delegasyonun dörtte biri ve eyalet yasama organının yüzde 27'si de bu sayıya dahildi.

Philip Dray tarafından yazılmıştır.
Capitol Men: The Epic Story of Reconstruction Through the Lives of the First Black Congressmen (İlk Siyah Kongre Üyelerinin Yaşamından Yeniden Yapılanmanın Destansı Öyküsü) adlı kitabın yazarı olan Dray, aynı zamanda Seth Cagin ile *We Are Not Afraid: The Story of Goodman, Schwerner, and Chaney, and the Civil Rights Campaign for Mississippi (Korkmuyoruz: Goodman, Schwerner ve Chaney ile Mississippi Sivil Haklar Mücadelesinin Öyküsü)* adlı eserin de ortak yazarlığını yapmıştır.

“BÖYLE DEVAM EDEMEZ”

YASAL EŞİTLİK SAĞLANIYOR

Martin Luther King Jr. ve diğerlerinin yürüttüğü sivil haklar hareketi, son derece önemli iki yeni yasanın onaylanması sürecinde vazgeçilmez bir katalizör işlevi görmüştür. 1964 Sivil Haklar Yasası ile 1965 Oy Kullanma Hakkı Yasası, Afro-Amerikalıların yasal eşitliğini sağlam temeller üzerine yerleştirecekti. Bu yasalar kısmen Amerikan siyasetindeki yapısal değişim sonucunda kabul edilmiştir; bunda daha önce sivil haklar yasasını reddeden güçlere karşı üstünlük kurulmasına yardımcı olan, sivil haklar yanlısı güçlü bir Güneyli Başkanın beklenmedik yükselişinin de payı vardır. Her şeyden önemlisi, bu yasaların kabul edilmesine en büyük destek siyasi değişim talebi olan ve giderek büyüyen bir seçmen kitlesinden gelmiştir – segregasyon yanlısı Güneylilerin eylemleri karşısında dehşete düşmüş milyonlarca Amerikalıdan.

Yukarıdan aşağıya: Din adamı Hosea Williams 1965 yılında Selma, Alabama'da seçmen kaydıyla ilgili bir mitingde halka hitap ediyor. 1966 yılı: Oy Kullanma Hakkı Yasası çıktıktan sonra, Alabama'lı Afro-Amerikalılar seçmen kayıtlarını yaptırmak için uzun kuyruklar oluşturuyor.

Değişen Siyaset

İç Savaşı izleyen Yeniden Yapılanma sürecinin, Güney'deki siyahların sivil haklarını güvence altına almak konusunda gösterdiği başarısızlıktan beri, Jim Crow yasalarının ülke çapında kaldırılmasına ilişkin çabaların önünde iki büyük engel vardı: Siyasi parti sistemi ile A.B.D. Kongresi kuralları. Birleşik Devletler'in 1846-1848 yılları arasındaki Meksika Savaşı sonucunda, potansiyel olarak kölelik sistemine açık geniş arazileri (ki California ve günümüz Amerika'sının Güneybatısı da buna dahildir) kendi topraklarına katması ile birlikte, ülkenin siyasi partileri bölgesel anlamda giderek kendi konumlarını belirlemeye başladılar: Demokratlar Güney'i tutuyor ve köleliğin yayılmasını destekliyorlardı. Whig Partisi üyeleri ve sonradan Cumhuriyetçiler ise Kuzey'i tutuyor, yeni kazanılan bölgelerde köleliğin yayılmasına karşı çıkıyor ve çoğu da zaman içinde köleliğin tamamen kaldırılmasının mümkün olacağına inanıyorlardı. Bu devirdeki Whig'ler ve Cumhuriyetçiler, ekonomik kalkınmayı arttırmak için federal gücün yoğun şekilde kullanılmasını destekliyorlardı. Köleliğe karşı federal önlemler alınmasından korkan Güneyliler ve Demokratlar ise, Anayasa tarafından özel olarak korunan güçlerle sınırlandırılmış federal hükümete karşı, tek tek eyaletlerin üstünlüğünü savunmaktaydı. Amerikan tarihinde bu “eyalet hakları” kavramının kökleri derinlere uzanmaktadır. Ancak 19. yüzyılın başlarında bu kavram kölelik, segregasyon ve sivil haklar sorunlarıyla içiçe geçerek daha da karmaşık hale gelmişti.

Bu motifler İç Savaş sonrasında da etkisini sürdürdü. Görüldüğü gibi, Radikal Cumhuriyetçiler savaştan sonra Afro-Amerikalılara haklarını kazandıracak Yeniden Yapılanma süreci için ciddi anlamda baskı yapmışlardı. Yeniden Yapılanma döneminin ardından siyahların çoğu “Lincoln'un Partisi”ni, yani Cumhuriyetçileri desteklemeye devam etmişti. Bu arada, Demokrat Parti de Güneyli segregasyon yanlıları ve genelde göçmen veya sanayi işçisi olan Kuzeyli kentlilerle ittifak kurmuştu. 20. yüzyılda, partinin Kuzey kanadı siyasi açıdan daha liberal hale geldi. Başkan Franklin Roosevelt'in ekonomide Yeni Düzen (*New Deal*) politikaları sayesinde federal hükümetin geniş yetkileri daha fazla kabul gördü. Liberal Kuzeyli Demokratlar Güney'deki ırkçılığa sık sık tepki gösterse de, “sağlam Güney”in desteği olmadan partileri ülke çapında siyasi mücadeleyi sürdüremezdi.

A.B.D. Senatosu'nun kuralları da sivil haklar ile ilgili yasamanın önündeki aşılması zor engellerden biriydi. Her ne kadar bir yasa teklifi geçirmek için salt çoğunluğu elde etmek yeterli olsa da, herhangi bir senatör Senato görüşmeleri esnasında sadece konuşmasını bitirmeyerek ve böylece başkasına söz hakkı vermeyi reddederek oylamayı bloke edebiliyordu. O zamanlar senatörlerin üçte ikisini oluşturan çoğunluk, görüşmelerin “kapanması” için oy kullanabiliyordu. Yani, uygulamada üyelerin üçte ikisini oluşturan çoğunluğun desteği olmadan Senato'dan önemli bir yasanın geçmesi olanaksızdı. Bu da, siyahların oy hakkından mahrum olduğu eyaletlerden seçilen Güneyli senatörlerin, sivil haklar ile ilgili yasa tekliflerinin Senato'dan geçmesini engelleyebileceği anlamına geliyordu – ki öyle de yaptılar.

“Sivil haklar karşıtı laf salataları” olarak bilinen bu uzun senato konuşmaları, yıllarca kürsüyü işgal ederek çok sayıda yasanın çıkarılmasını engellemiştir. 1946 yılında haftalarca süren bir

“laf salatası”, çoğunluğun desteğini almış ve kabul edildiği takdirde iş yerinde segregasyona son verecek bir yasa teklifinin onaylanmasını engellemiştir. 1957 yılında, zamanın Güney Carolina Demokrat Senatörü Strom Thurmand, ılımlı 1957 Sivil Haklar Yasasının onaylanmasını bloke etmek için, boşuna bir çabıyla 24 saat 18 dakikalık konuşma yapmıştı.

Ancak siyasi güçlerin takım yıldızları, sivil haklar hareketine yardımcı olacak şekilde, yavaş yavaş yörüngelerini değiştiriyorlardı. En azından Kuzey'de, siyah oylar daha büyük önem kazanmıştı. Ülkenin tarihi boyunca, Afro-Amerikalıların ezici bir çoğunluğu Güney'de yaşamıştı. 20. yüzyılın ilk yarısında, çoğu Afro-Amerikalı Güney'den Chicago ve kuzeydeki diğer kentlere taşınmaya başladı. Yaklaşık 6 milyon siyah Amerikalı bu “Büyük Göç” sırasında kuzeye doğru yol alacaktı. Kuzey eyaletlerinde de ırksal anlamda önyargılar vardı; ancak siyahlar orada en azından oy kullanabiliyorlardı. Bu sayede, hırslı politikacılar için giderek daha da cazip bir hedef haline gelmişlerdi.

1960 yılında Demokrat başkan adayı Senatör John F. Kennedy, tarihsel anlamda Cumhuriyetçi olan Afro-Amerikan oylarındaki payını arttırmakta kararlıydı. Martin Luther King Jr. Atlanta'daki oturma eyleminin sona ermesinden sonra hapse atıldığında, Kennedy King'in eşi Coretta Scott King'i arayarak üzüntülerini bildirdi; o esnada, Kennedy'nin gelecekte başsavcı olacak kardeşi Robert F. Kennedy de, King'in salıverilmesi için çalışmalarını sürdürmekteydi. Kefaletle serbest bırakılan King, “Senatör Kennedy ve ailesine büyük bir minnet borcu olduğunu” açıkladı. Çekişmeli geçen seçim mücadelesi sonucunda, Kennedy siyah Amerikalı oyların yaklaşık yüzde 70'ini alarak, Cumhuriyetçi Başkan Yardımcısı Richard M. Nixon'a karşı, çoğunluk oyunun yüzde 1'den daha az bir farkla galip geldi.

Kennedy yönetiminin sivil haklar konusundaki çabaları ile ilgili olarak tarihçilerin çeşitli görüşleri olsa da, Kennedy yönetiminin kendilerinden önceki 20. yüzyıl hükümetlerinden daha iyi oldukları, ancak sivil haklar eylemcilerinin istediği kadar güçlü olmadığını söylemek pek de haksızlık sayılmaz. John ve Robert Kennedy, fazla ısrarcı davranmaması için King'i defalarca ikaz ettiler. Ancak, King yolunda ilerlediği zaman, Kennedy ailesi de genellikle onun izinden gitti.

Daha önce de belirttiği gibi, Başkan Kennedy Birmingham'daki olaylardan sonra geniş kapsamlı bir sivil haklar yasası sunmuştu. Kennedy'nin Kasım 1963'te suikasta kurban gitmesinden sonra, bu yasanın sorumluluğu Başkan Yardımcısı ve selefi Lyndon Johnson'a geçti.

Lyndon Baines Johnson

Yeni başkan son derece önemli iki niteliğe sahipti: Benzerine pek de rastlanmayan ölçüde güçlü bir kişilik ve A.B.D. Kongresi'ndeki prosedürleri ve kişileri – Amerikan tarihinde belki de daha önce benzeri görülmemiş – ustalıkla yönetme becerisi. 1954'ten 1960'a kadar, biyografi yazarı Robert Dallek'in sözleriyle, Johnson “Senato tarihindeki en etkili çoğunluk lideri” olarak görev yaptı. Senato'nun (kimisi esrarlı) kural ve geleneklerine son derecede hakim olan Johnson, bunlara bir de son derece güçlü ikna etme yöntemlerini ekledi. Johnson'un yardımcısı Hubert Humprey kendisi için “Tıpkı çok büyük bir medcezir dalgası gibi gelirdi” demişti. “Duvarları aşardı... tüm salona hakim olurdu.”

Johnson yönetimi sırasında Beyaz Saray'da görev yapan tarihçi Doris Kearns Goodwin, Johnson'ın tüm enerjisini inatçı bir senatörden gereken oyu almaya odaklama yeteneğini hatırlıyordu. Goodwin bu yetenekten "İşlem" diye bahsediyordu. King'in biyografi yazarı Marshall Frady ise bu yeteneği şöyle tanımlıyordu:

... İnsanı giderek içine çeken, fiziksel bir girdaba benzeyen yirtıcı bir ikna yeteneği: Devasa kollarından birini senatörün omzuna atar, diğer eliyle de yakasını kavrar, ardından senatörün kravatını düzeltir, derken göğsünü dürtükleyip, hafifçe yumruklar ve işaret parmağını gömleğine bastırır. Johnson şiddeti artan bir uyarı ifadesiyle yüzünü karşısındakinin yüzüne iyice yaklaştırır; ta ki adam başını parantez işareti gibi geriye atıncaya dek.

Yoksul bir ailenin çocuğu olarak Teksas'ta doğan Johnson, Afrika ve Meksika kökenli Amerikalıların çalıştığı koşulları yakinen biliyor, anlıyordu. Kongre üyesi ve Güney'deki bir eyaletin senatörü olarak görev yapması, Johnson'ın sivil haklar ve ırkların eşitliği konusundaki ilerici görüşlerini dile getirmesini kimi zaman engelliyordu. Ancak beklenmedik bir şekilde başkanlığa yükselince, Johnson tüm siyasi becerilerini Amerikan tarihinde bir dönüm noktası olan sivil haklar yasalarının geçmesi için seferber etti.

Yeni başkan sıfatıyla Johnson, sivil haklar yasası önünde büyük bir engel oluşturan güçlü Georgia senatörü Richard Russell'a şöyle demişti: "Tartışmayı daha fazla uzatmayacağım ve taviz vermeyeceğim. Bu yasayı olduğu gibi geçireceğim. Eğer ki yoluma çıkarsan, üstüne basıp geçeceğim. Bunu bilmeni istedim; çünkü seni severim."

1964 Sivil Haklar Yasası

Yaklaşık yüzyıllık bir süre boyunca, çok sayıda eyalet A.B.D. Anayasasının On Dördüncü Değişiklik maddesini uygulamaya koymaktan başarıyla kaçınmıştı. Oysa madde gayet açıktı:

Hiçbir Eyalet, Amerika Birleşik Devletleri vatandaşlarının haklarını veya dokunulmazlıklarını kısıtlayacak bir yasa yapamaz veya böyle bir yasayı kabul edemez; ayrıca hiçbir Eyalet hiçbir bireyi yaşam, özgürlük veya refah hakkından gerekli hukuk sürecinden faydalanmasını sağlamaksızın yoksun bırakamaz; ve yetki alanı içindeki hiçbir bireyi yasaların eşit korumasından mahrum edemez.

Thurgood Marshall ve Siyahları Geliştirme Ulusal Derneği'nin kazandığı *Brown – Eğitim Kurulu Davası* gibi pek çok davada alınan yargı kararları, en nihayet devletin – hatta koyu Güney eyalet hükümetlerinin bile – Afro-Amerikalı ve diğer azınlıklara karşı ayrımcılık yapamayacağını belirledi. Sivil hakları için mücadele eden Özgürlük Yolcuları gibi eylemciler bu uğurda yaşamlarını tehlikeye attılar, ancak en azından bu mücadelede yasaların onların yanında olduğuna ve kendilerine saldıranların yasaları çiğnediğine dair hiçbir şüphe yoktu.

Ne var ki, sinema salonu ya da mağaza restoranlarının sahipleri devlet değildi. Dolayısıyla, sivil haklar hareketi her bir kent ve her bir işletme ile ayrı ayrı mücadele etmek zorundaydı. Rosa Parks'ın otobüsün arkasına gitmeyi cesurca reddetmesi sayesinde Montgomery, Alabama'da toplu taşıma araçlarında segregas-

yon sistemi ortadan kalkmıştı. Aynı sonucu tüm Güney'de elde etmek için yüzlerce, hatta binlerce Rosa Parks'lara ve Martin Luther King'lere gerek duyulacaktı.

Açıkça görülyordu ki, kamu alanlarındaki bireysel ayrımcılıkların yasaklanması için bir yasa çıkarılması gerekiyordu. Böyle bir yasa, federal hükümetin otoritesinin çarpıcı şekilde genişlemesi anlamına gelecekti. Amerikan Anayasası, federal hükümetin – İç Savaş sonrası yapılan değişikliklerle de eyalet hükümetlerinin – yetki sınırlarını açıklar. Fakat, Woolworth'un mağaza restoranından söz etmez.

Nihayet, 1964 yılında çıkarılacak Sivil Haklar Yasasının destekçileri, Kongre'nin istihdam, kamuya ait konaklama alanları ve diğer yaşam alanlarında ayrımcılığı yasaklama yetkisine sahip olduğunu ileri sürecek, hemen ardından mahkemeler de bunu kabul edecekti. Yasayı destekleyenler, Kongre'ye "Eyaletler arasında... Ticareti düzenleme..." yetkisini veren anayasa hükmüne (Madde I, Bölüm 8) dikkat çekmişlerdi. 20. yüzyılın ortasında hemen her ekonomik işlem, yeterince yakından incelendiği takdirde, eyaletler arası ticaretin bir türü ile ilgiliydi. Örneğin, Yüksek Mahkeme, eyaletler arası bir etkinliği olmadığı gerekçesiyle Sivil Haklar Yasasından muaf olduğunu iddia eden, ayrımcılığın uygulandığı bir "eğlence kulübü"nü 1969 yılında açtığı *Daniel – Paul Davası*'ni reddetmişti. Davanın bulguları arasında şunlar vardı: Aperatif barında hamburger ve sosisli ekmek satılmakta idi; "ekmekte bulunan temel malzemeler ise diğer eyaletlerde üretilip işlenmişti."

Başkan Johnson'ın 1964 Sivil Haklar Yasası teklifi ülkenin en büyük siyasi yarısını başlatmış oldu. Yasa teklifi kabul görmüş-tü; çünkü ülkenin büyük çoğunluğu Bull Connor'ın gözlerine dikkatle bakmış ve bu gözlerde gördüklerinden hoşlanmamıştı. Ancak yasanın onaylanması için Johnson'ın üstün becerilerinin tümüne de ihtiyaç vardı. Cumhuriyetçiler ile Kuzeyli Demokratların çoğunluğunun yasa teklifini destekleyeceği anlaşılmıştı. Ancak Güneyli Demokratların kürsüdeki kaçınılmaz "laf salatalarını" bastırmak için, Johnson'ın Senato'da üçte ikilik çoğunluğu ikna etmesi gerekecekti.

Johnson, 8 Ocak 1964'de Başkan olarak yaptığı ilk Ulusa Sesleniş konuşmasında, Kongre'yi "bu oturumda ... sivil haklar konusunda geçen son yüz oturumun toplamında yapılanlardan daha fazlasını yapmaya" çağırdı. Sonraki aylar boyunca Kongre'de yasayla ilgili yoğun bir bulgu toplama ve tartışma devresi başladı. Temsilciler Meclisi 70 günden fazla bir süre halka açık oturumlar yaptı; bu sırada 275 tanık yaklaşık 6000 sayfalık ifade sundu. Bu sürecin sonunda, Temsilciler Meclisi 130'a karşı 290 oyla yasayı onadı.

Senato'yu oyalamak amacıyla kürsüde muhaliflerin yaptığı "laf salataları" ise 57 gün sürdü; bu süre içinde Senato görünürde başka hiçbir iş yapmadı. Konuşmalar sürerken (bir senatör kürsüde 1500 sayfalık konuşma yapmıştı), Başkan Johnson çok sayıda senatöre "işlem" uyguladı; çeşitli işçi, din ve sivil haklar hareketi grupları da oturumun kapanması ve son oylamanın yapılması için kulıs yaptı. Nihayet 10 Haziran 1964'te, Senato 29'a karşı 71 oyla oturumu bitirdi. Sivil haklar konusunda yapılan bir Senato oturumu ilk kez başarılı bir şekilde kapatılmıştı. Bir hafta sonra, Senato sivil haklar yasasının kendi versiyonunu onayladı. 2 Temmuz 1964'de ise Temsilciler Meclisi Senato versiyonunu onayladı ve yasayı Beyaz Saray'a gönderdi.

"Böyle devam edemez..." Başkan Lyndon B. Johnson, kongre liderleri ve Başsavcı Robert F. Kennedy (Johnson'ın hemen arkasında)'nin huzurunda, 1964 Sivil Haklar Yasası'nı imzalıyor.

Başkan Johnson, bir akşam tüm ülkede yayınlanan televizyon konuşmasının ardından, belgenin altına imzasını attı. "Her ırk ve renkten Amerikalı, bizlerin özgürlüğünü korumak uğruna savaşta yaşamını yitirdi" diyerek sözlerine şöyle devam etti,

Her ırk ve renkten Amerikalı, gittikçe genişleyen bir fırsatlar ülkesi yaratmak için çalıştı.. Şimdi de bu neslin Amerikalıları, kendi sınırlarımız içindeki sonsuz adalet arayışını sürdürmek üzere göreve çağırıldı.

Tüm insanların eşit yaratıldığına inanıyoruz. Ne var ki, pek çok insana eşit davranılmamaktadır.

Tüm insanlar bazı vazgeçilmez haklara sahiptir. Ne var ki, çok sayıda Amerikalı bu haklardan yararlanamamaktadır.

Tüm insanların bahsedilen özgürlük hakkından yararlanma hakkı olduğuna inanıyoruz. Ne var ki, milyonlarca insan bu lütüftan mahrumdur – kendi hataları değil, tenlerinin rengi yüzünden.

Bunun kökleri insanlık tarihi, gelenekleri ve doğasının çok derinlerinde yatmaktadır. Tüm bunların nasıl ortaya çıktığını hiçbir kin ve nefret duymaksızın anlayabiliyoruz.

Ama böyle devam edemez. Cumhuriyetimizin temeli olan Anayasamız bunu yasaklamaktadır. ... Yasanın amacı basittir.

Bu yasa, başkalarının haklarına saygı gösterdiği sürece, hiçbir Amerikalının özgürlüğünü kısıtlamamaktadır.

Hiçbir vatandaşa özel muamele edilmemesini öngörmektedir.

Bu yasa, bir insanın mutluluk umudu ve çocuklarının geleceği üzerindeki tek sınırlamanın kendi yeteneği olacağını söylemektedir.

Bu yasa, Tanrı'nın huzurunda eşit olanların bundan böyle oy kullanma kabinlerinde, sınıflarda ve fabrikalarda da eşit olacağını söylemektedir ...

Değerli vatandaşlarım, bir sınavdan geçiyorsunuz. Bu sınavı başarıyla vermeliyiz.

Gelin ırkçılık zehrinin kaynaklarını tıkalalım. Gelin bilge ve anlayışlı yürekler için dua edelim. Gelin davamızla ilgili olmayan farklılıkları bir kenara bırakıp bir bütün olalım. Gelin ölçülemeyen gücümüzle, bağımsız ruhlarımızın özgür olacağı o günü hep birlikte getirelim.

Saat yönünde yukarıdan aşağıya: “Galip Geleceğiz”. Ağustos 1965’de Selma, Alabama’da kaydını yeni yaptırmış bir seçmen görülüyor.

Selma-Montgomery Yürüyüşü’nün dördüncü gününde sivil haklar yürüyüşçüleri Montgomery, Alabama’ya yaklaşıyor. Ülkenin her yanından pek çok Amerikalı bu çabaya katılarak destek verdi. (Soldan sağa) Öndeki dört protestocu New York (ilk ikisi), Michigan, ve Selma, Alabama’dan gelmekteydi.

Mart 1965: Bir federal yetkili Selma, Alabama’da seçmen kaydı ile ilgili yapılması planlanan protesto yürüyüşünü yasaklayan mahkeme emrini halka okuyor. Sağda Dr. King duruyor, solda ise geleceğin Birleşmiş Milletler Büyükelçisi ve Atlanta, Georgia Belediye Başkanı Andrew Young kollarını kavuşturmuş olarak görülüyor.

Yasanın Tanındığı Yetkiler

İki yüzyıllık kölelik, segregasyon, yasal eşitsizlik, ve bunların sonucunda yaşanan ekonomik kayıplardan sonra, 1964 Sivil Haklar Yasası ayrımcılığı (cinsiyet ayrımı da bu yasa kapsamındaydı) karşı açıkça savaşmak için federal hükümet ile bireylere gerekli yasal yetkiyi kazandırmıştı.

Bu yetki, “başlık” olarak adlandırılan geniş hükümler halinde açıklanmıştır. Yasanın en önemli noktaları şunlardır:

- Başlık I: Seçmen kayıt şartlarında eşit olmayan uygulamaları yasaklar.
- Başlık II: Kamu alanlarda segregasyonu yasaklar. Aynı zamanda, bireylere ihtiyati tedbir (kişiye bir şeyi yapması veya yapmaması yönünde yaptırımında bulunan mahkeme emri) elde etmeleri için dava açma yetkisi vermekte ve A.B.D. başsavcısına “kamu yararı açısından önemli” olduğunu düşündüğü davalara müdahale etme izni vermektedir.
- Başlık III: Davanın “kamu tesislerindeki segregasyona son verme sürecinin işleyişini kolaylaştırması” ve mağdur kişinin böyle bir dava açma olanağı bulunmaması durumunda, A.B.D. başsavcısına dava açma yetkisi vermektedir.
- Başlık IV: Devlet okullarında segregasyonun önlemek üzere başsavcıya dava açma yetkisi vermektedir. Bu hükmün amacı, *Brown – Eğitim Kurulu Davası*’ndan sonraki on yıl içinde görülen yavaş ilerlemeyi hızlandırmaktır.

- Başlık VI: Yasanın hükümlerini “federal finans desteği alan her türlü program ve etkinlik” kapsamında genişletir. Federal hükümete, segregasyon içeren ve federal fondan yararlanan her türlü programdan bu desteğini çekme yetkisi verir.
- Başlık VII: 25’in üstünde çalışanı olan işletmelerin tümünde segregasyonu yasaklar. Bu hüküm kapsamında, işe alınma süreci, çalışma, tazminat ve terfi konularında ayrımcılık ile ilgili şikayetleri incelemek üzere Eşit İstihdam Fırsatı Komisyonu (*Equal Employment Opportunity Commission*) kurulmuştur.

1965 Oy Kullanma Hakkı Yasası: Tarihçe

Afro-Amerikalıların sivil haklarının kazandırılması, korunması ve uygulanması açısından mahkeme kararları ile sivil haklar yasaları çok önemli araçlardı. Ancak, bu hakların kalıcı olmasını garantilemenin en kesin yolu, siyahlara demokratik sisteme tam katılım hakkı verilmesiydi. O devirde oy hakkı sözde herkesin en temel hakkıydı; ancak uygulamada başarısız Yeniden Yapılanma döneminden sonra, Güney’deki Afro-Amerikalıların kullanamadıkları bir haktı.

Geriye baktığımızda, 1877’de Kuzey ordularının eyaletlerinden çekilmesinden sonra, Güneyli beyaz seçkinler siyasi üstünlüklerini yeniden ortaya koydular. Afro-Amerikalıların oy haklarını ellerinden almak bu hedefe ulaşmak için son derece önemliydi, ve çeşitli yöntemlere başvurularak bu başarıldı. İlk

başlarda, araç olarak kaba kuvvet tercih edildi. Daha sonra başka uygulamalar da geliştirildi.

Bu uygulamalardan biri de “oy vergisi” (*poll tax*) idi. Oy vergisi, bir toplumdaki tüm üyelere eşit olarak uygulanan özel bir vergiydi. Vergiyi ödeyemeyen vatandaşlar oy kullanamıyorlardı. Güney eyaletlerinin çoğunda 1889 – 1910 yılları arasında oy vergisi uygulamasına geçildi. Afro-Amerikalıların yoksulluk oranı dikkate alınırca, çok sayıda siyah seçmen ile yoksul beyazın oy hakkı da böylece ellerinden alınmış oluyordu. A.B.D. Anayasasında yapılan Yirmi Dördüncü Değişiklik (1964) maddesi bir vatandaşın vergisini ödeyemediği için federal seçimde oy hakkının elinden alınmasını yasakladı. İki yıl sonra çıkan bir Yüksek Mahkeme kararı, eyalet ve yerel seçimleri de dahil ederek, bu yasağın kapsamını genişletti.

Seçmen kaydı için “okuryazarlık” şartı da bu tür uygulamalar arasındaydı. Oldukça subjektif yöntemlerle hazırlanan sözlü ve yazılı sınavların en zor soruları, neredeyse her zaman oy kullanmaya gelen Afro-Amerikalılara rastlıyordu. Hatta bazı eyaletlerde, önceden kayıtlı bir seçmenin kefaleti olmaksızın, oy kullanacak kişinin sınava girmesine bile izin verilmiyordu. Güney eyaletlerinde kayıtlı çok az sayıda Afro-Amerikalı seçmen olması ve çok az sayıda Güneyli beyazın toplumdaki dışlanma riskini (ya da daha kötüsünü) göze alarak siyah bir seçmene kefil olması nedeniyle, pek çok siyah Amerikalının seçmen kaydı için sınava girmesi bile mümkün olmuyordu. Sınavın ne kadar adaletsiz olduğu ise çoğu kez açık ortadaydı. Sınava giren kişiden, ilçe kayıt memurunun Anayasa’dan okuduğu bir paragrafı yazması istenebiliyordu. Ne var ki, paragraf beyaz adaylara net bir şekilde okunurken, siyah adaylara adeta mırıldanarak okunuyordu.

Güneyli seçim yetkilileri, siyah adayların sınavı geçmesini önlemek için çok sayıda taktik geliştirmişlerdi. Örneğin, Alabama’da bir adayın sınavı geçip geçemediğine gizlice karar veriliyordu; kararlara itiraz etmenin ise hiçbir yolu yoktu. Beklendiği üzere, Alabama’da kayıt memuru kurullarından en az biri her beyaz adayı “aranan niteliklere uygun” olarak belirlerken, bir tek siyah bile oy kullanmak için “aranan niteliklere yeterince uygun” bulunmuyordu.

Kullanılan taktik ne olursa olsun, arka planda daima bir şiddet tehdidi vardı. Seçim yetkilileri isterlerse seçmen kaydı için başvuran siyahların adlarını yerel gazetede yayınlatabiliyorlardı. Bu da, başvurularını geri çekmek için “ikna” edilmesi gereken siyahlara karşı, yerel beyaz Vatandaşlar Konseyleri ve Ku Klux Klan üyelerini harekete geçirebiliyordu.

Arka plandaki bu şiddet tehdidine karşın, Şiddet Karşıtı Öğrenci Koordinasyonu Komitesi ve Irkların Eşitliği Kongresi gibi gruplardan bazı eylemciler, 1961 yılında Güneydoğu’da çoğunlukla siyahların yaşadığı kırsal kesimlerde seçmen kayıt kampanyaları başlattılar. Bu gerçekten de cesaret isteyen bir işti. İlk gönüllülerden biri olan çiftlik işçisi Fannie Lou Hamer’in şu sözleri hala hatırlanmaktadır: “Biraz aklım olsaydı herhalde korkardım; ama korkmanın ne anlamı vardı ki? [Beyaz insanların yapabilecekleri tek şey beni öldürmek olurdu; ama zaten kendimi bildim bileli bunu ufacık ufaktan yapmaya çalışıyorlardı.]”

1964 yılında, Güney Hristiyan Liderlik Konferansı, Irkların Eşitliği Kongresi, Siyahları Geliştirme Ulusal Derneği ve Şiddet Karşıtı Öğrenci Koordinasyonu Komitesi “Özgürlük Yazı” eylemini başlattılar. Çoğu kolej öğrencisi 1000’i aşkın Kuzeyli beyaz, Mississippi’ye gidip siyahların seçmen kaydı için yardım etmeye gönüllü oldular. Onların bölgedeki varlığı sayesinde, siyahların oy

haklarının zalimce bir baskı altında ellerinden alınmasına ulusal çapta dikkat çekilmesi amaçlanıyordu.

Özgürlük Yazının ilk günü, yani 21 Haziran’da, gönüllüler bu hedeflerine trajik bir şekilde ulaştılar. Afro-Amerikalı James Chaney ile iki Yahudi kökenli beyaz Amerikalı Michael Schwerner ve Andrew Goodman adlı üç sivil hak eylemcisinin kayıp olduğu bildirildi; daha sonra bu üç kişi ölü bulundu. Onların öldürülmesi, Amerikalıları birbirleriyle ilintili oy hakkı ve şiddet konuları ile açıkça yüzleşmeye itti. Cesur gönüllüler, kendileri kadar cesur 17.000’e yakın Afro-Amerikalıyı seçmen kayıt başvurularını tamamlamaya ikna etti. Fakat, seçim memurları sonuçta bu başvuruların sadece yüzde 10’unu kabul etti. Böylece daha çok sayıda Amerikalı anladı ki; Mississippi nüfusunun yaklaşık yarısını oluşturan siyahlar, kayıtlı seçmenlerin ancak yüzde 5’ini oluşturuyordu.

Selma’da Kanlı Pazar

Bir yıl sonra, sivil hak örgütleri Alabama eyaletinde Montgomery’nin yaklaşık 50 mil (80 km) batısında küçük bir kent olan Selma’da seçim kayıt kampanyası başlattılar. Selma’da 15.000 kadar siyah Amerikalı yaşıyordu; ancak bunların yalnızca 350’si oy kullanmak için kaydolmayı başarmıştı. Şubat 1965’te oy kullanma hakkı ile ilgili olarak düzenlenen bir mitingde polis, Jimmie Lee Jackson adında genç bir siyah Amerikalıyı vurdu.

Bunun üzerine, eylemciler 7 Mart günü Selma’dan Alabama eyalet parlamentosunun bulunduğu Montgomery’ye bir yürüyüş yapma çağrısında bulundular. SNCC’den John Lewis ile Martin Luther King’in yardımcısı Papaz Hosea Williams’in önderliğindeki yaklaşık 525 gösterici, Alabama Nehri üstündeki Pettus Köprüsü’nde Alabama eyalet askerleri ve yerel polis tarafından karşılandı. Yüzlerinde gaz maskeleri, ellerinde ise coplar vardı. Askerlerin lideri (Binbaşı John Cloud) yürüyüşçülere kiliselerine geri dönmelerini emretti. Papaz Williams sordu: “Binbaşıyla bir şey konuşabilir miyiz?” Yanıt, “Konuşulacak bir şey yok” oldu.

New York Times yürüyüşün “çabuk ve kesin” bir şekilde bastırıldığını yazdı. Gazete, dört bir yandan kalabalığa hücum eden askerleri ve “ilk 10 veya 20 kadar *Zencinin* çığlık çığlığa toprağa kapaklanıp nasıl kollarını, bacaklarını salladıklarını” anlatıyordu. Medya olay yerinde her şeyi kaydederken, tüm ülkenin dehşet dolu gözlerinin önünde, askerler göz yaşartıcı bomba patlattılar. Yerel polis yetkilileri, geri çekilen protestocuları ite kaka coplarla kovaladılar. Beyin sarsıntısı nedeniyle hastaneye kaldırılan Lewis, sonradan “Bir eyalet askeri copuyla başıma vurdu ... Ölümü gördüğümü sandım” demişti.

Milyonlarca Amerikalı, 7 Mart 1965’i “Kanlı Pazar” olarak hatırlıyacaktı. Michigan Temsilciler Meclisi üyesi James G. O’Hara, günün olaylarını “sorumsuz bir demagogun [Alabama Valisi George Wallace’i kastederek] yönetimi altında yapılan, saldırı birlikleri tarzı, vahşice bir saldırı” olarak nitelendiriyordu.

Atlanta’da bulunan Martin Luther King, Salı günü Ralph Abernathy ile birlikte ikinci bir Selma – Montgomery yürüyüşü düzenleyeceğini bildirdi. King, “ülkenin her yanındaki dini liderleri Salı günü bu barış yanlısı, şiddet içermeyen özgürlük yürüyüşüne katılmaya” çağırdı. Yürüyüş başlamadan önce, eylemcilere karşı olmasa da eylemden önce duruşmaları gerçekleştirilmeye kararlı olan bir federal yargıç, yürüyüşü geçici olarak yasaklayan bir mahkeme emri çıkardı.

“Kanlı Pazar” – Selma, Alabama, 7 Mart 1965. İlk Selma-Montgomery sivil haklar yürüyüşünün bastırılması çabuk ve kesin oldu. Geleceğin A.B.D. Temsilciler Meclisi üyesi John Lewis, “Ölümü gördüğümü sandım” demişti.

King her yönden gelen yoğun bir siyasi baskı altındaydı. Federal yetkililer King’i yürüyüşü ertelemeye zorluyordu. Yargıcın emri de çıkmış olduğundan, yürüyüşün gerçekleşmesi durumunda King ve yandaşları yasaları çiğnemiş olacaktı. Öte yandan, çoğu Şiddet Karşıtı Öğrenci Koordinasyonu Komitesi üyesi olan genç eylemciler ise süreci hızlandırmak istiyorlardı. Onların taleplerini karşılamazsa, King hareketin liderliği konumunu kaybedecekti.

9 Mart günü, King ve Abernathy – siyah yandaşlarına yüzlerce beyaz dini liderlerin de katılımıyla – 3.000 kadar barışsever protestocu ile birlikte Selma’dan Montgomery’ye yapılan ikinci yürüyüşe önderlik ettiler. Askerler onları yine Pettus Köprüsü’nde karşıladılar. Yürüyüşçüler durdular, ve hareketin marşını söylediler: “Galip Geleceğiz.” Daha sonra dua ettiler. Abernathy “bedenlerini canlı kurbanlar olarak sunmaya gelen” yürüyüşçüler için Tanrıya şükranlarını sundu. Ve King, yandaşlarına geri dönmelerini söyledi. King, “Şiddet karşıtı biri olarak insanları potansiyel olarak şiddet içeren bir duruma itemezdim,” dedi daha sonra *Washington Post* gazetesine.

King’in kararı en ateşli eylemcilerin bazılarını hayal kırıklığına uğrattı. Ancak King, bu arada gizlice federal yetkililerle görüşmüştü. Kanlı Pazar olayları, zaten davaya sempati besleyen Başkan Johnson üzerinde de büyük baskıya neden olmuştu. Amerikalıların artık daha fazla tahammülü kalmamıştı. Dini gruplardan eyalet yetkililerine, genç protestoculardan Kongre üyelerine dek, herkesin federal eylem alınması yönündeki talepleri giderek artıyordu. İki lider sessiz bir pazarlık yapmış gibi görü-

Yürüyüşçüler, üçüncü Selma-Montgomery yürüyüşünün ilk günü olan 21 Mart 1965’de, Alabama Nehri üzerindeki Edmund Pettis köprüsünü geçiyorlar.

nüyordu: King emri ihlal etmeyecekti, Johnson yönetimi de kısa sürede bu emrin kaldırılacağını sessizce ima etmişti.

15 Mart günü, Johnson Oy Kullanma Hakkı Yasası teklifini sundu. O gece ulusa seslenen Başkan Johnson, en temel Amerikan değerlerinden biri olan oy hakkını en basit şekilde dile getirdi:

Zenci sorunu yoktur. Güney sorunu yoktur. Kuzey sorunu yoktur. Sadece bir Amerikan sorunu vardır.

Ve bu akşam Amerikalılar olarak ... bu sorunu çözmek için bir araya geldik.

Anayasamız, hiç kimsenin ırkı veya rengi dolayısıyla oy hakkından mahrum edilemeyeceğini söylemektedir. Hepimiz o Anayasayı desteklemek ve savunmak için Tanrı huzurunda and içtik.

Şimdi bu andımıza uygun şekilde davranmalıyız. ...

Burada anayasal bir sorun yoktur. Anayasanın emri açıktır. Burada ahlaki bir sorun yoktur. Bu ülkede Amerikalı yurttaşlarımızın oy hakkını inkar etmek yanlıştır, hem de çok büyük bir yanlış. Eyalet veya ulusal çerçevede herhangi bir hak sorunu da söz konusu değildir. Burada söz konusu olan yalnızca insan hakları mücadelesidir. ...

Selma’da olanlar, Amerika Birleşik Devletleri’nin her kesimine ulaşan çok daha büyük bir hareketin yalnızca bir kısmıdır. Bu hareket, Siyah Amerikalıların Amerikan yaşamının tüm lütuflarından tam olarak yararlanma çabasıdır.

Onların davası bizim de davamızdır; çünkü bağınazlığın ve adaletsizliğin toplumu felç eden mirasının üstesinden gelmek, sadece Siyah Amerikalıların değil, aslında hepimizin görevidir. Ve bunu da başaracağız.

İki gün sonra, federal mahkeme yürüyüşçülere koyduğu yasağı kaldırdı. A.B.D. Bölge Yargıç Frank M. Johnson Jr. tarafından eyalet ve ilçe yetkililerinin olaya müdahale etmemesi, hatta eylemcilerin korunması için olumlu tedbirler alınması emri verildi. Yargıç yazılı emrinde şunları belirtmişti: “Yasanın gereği açıktır. Kişi kendisine yapılan haksızlıkları hükümete şikayet edip düzeltilmesini sağlamak amacıyla kitlesel gösteri yapma hakkına sahiptir ... bu hakkını kamuya açık karayollarında yürüyüş yaparak da yerine getirebilir.”

Selma – Montgomery Yürüyüşü

21 Mart günü, toplumun her kesiminden binlerce Amerikalı üçüncü Selma – Montgomery yürüyüşü için Selma’da toplanmaya başladı. Yürüyüşçüler 87 kilometrelik yolu beş gün dört gece içinde almayı planlıyordu; yürüyüş boyunca yıldızların altında uyuyacaklardı. Yürüyüşçülerin izlediği güzergah günümüzde Ulusal Tarihi Yol (*National Historic Trail*) olarak bilinir.

Johnson yönetimi ve tepkili Amerikan halkının desteği sayesinde, bu eylem girişimi ile öncekiler arasında çok belirgin bir fark vardı. Binbaşı John Cloud, iki hafta önce Alabama Eyalet Askerleri’ne yürüyüşçülerin dövülüp üzerlerine gaz sıkılması için emir vermişti. O gün ise, Pettus Köprüsü’nde yürüyüşçülere eşlik eden en baştaki arabada oturmak zorunda kaldı. Federal askeri polis koruma sağlamak için oradaydı. Alabama Ulusal

“Tam üç yüzyıl boyunca çekilen ızdırıp ve eziyetlerden buralara geldik”. Yürüyüşçüler Montgomery’ye varıyorlar.

Muhafızları da geçici olarak federal emir altında bölgede yerlerini almışlardı. 3.000’den fazla yürüyüşçü ilk adımlarını attıklarında, Abernathy onlara şöyle dedi: “Montgomery’ye vardığımız zaman, Vali Wallace’ın kapısına gidip ‘Bu iş bitti, George’ diyeceğiz. Oy pusulasını aldık.”

“Çocuklar, birlikte yürüyün,” dedi King, “ve sakın yorulmayın; çünkü bu yol bizi Vaadedilmiş Topraklara ulaştıracak.”

New York Times gazetesi 80. Karayolu üzerindeki kalabalığı şöyle anlatıyordu:

Sivil hak liderleri ile hahamlar, güzel kız öğrenciler ile sakallı sol görüşlü öğrenci temsilcileri, film yıldızları ile pusetlerinde yatan bebekler vardı. İki kör adam ve tek bacaklı bir adam da yürüyüşçüler arasındaydı. Fakat çoğunluğu, uzun süredir oy hakkından mahrum edildiklerine inanan Zenciler oluşturuyordu.

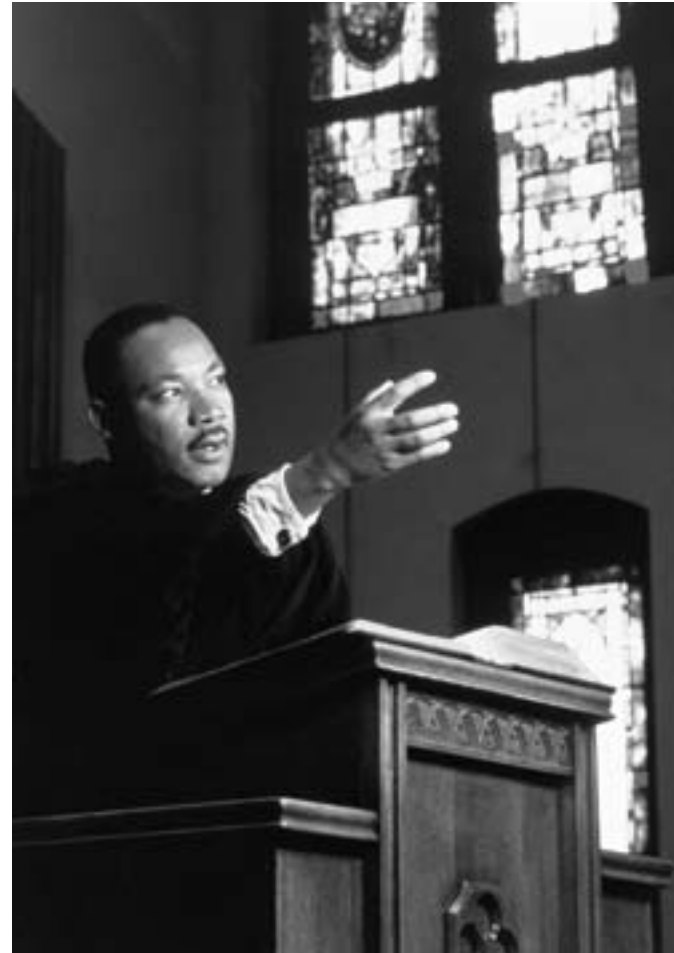
Yürüyüşçüler ilk gün 11 kilometre yol aldıktan sonra, iki büyük sirk çadırı kurup uyku tulumları ve battaniyelerle uyudular. Ertesi sabah King şöyle dedi: “Hayatımda ilk kez bir uyku tulumu içinde uyuduğumu söylemekten mutluluk duyuyorum. Kendimi iyi hissediyorum.” Ancak ikinci gün pek çok yürüyüşçünün vücudunda kabarcıklar ve güneş yanıkları görülüyordu.

Karayolu kırsal kesimlerde daralıyordu. Federal mahkeme, Montgomery dışında yol tekrar genişleyinceye dek, sadece 300

yürüyüşünün eyleme katılabileceğini açıklamıştı. Ancak, üçüncü gün şiddetli yağmur altında bile çok sayıda “ekstra” yürüyüşçü diğerlerinin ardından gitti. Yürüyüşçüler yağmura şu şarkılarla karşılık verdiler: “Hiç Kimse Beni Yolundan Döndüremez” (*Ain't Gonna Let Nobody Turn Me 'Round*), ve “Galip Geleceğiz” (*We Shall Overcome*).

Çok önceden planlanmış bir konuşma için Cleveland, Ohio'ya giden King, yürüyüşü kısa süre için bıraktı. Cleveland konuşmasında, denize yaptığı ünlü yürüyüşüyle Selma – Montgomery yürüyüşüne ilham kaynağı olan Mahatma Gandhi'ye saygı ve şükranlarını sundu. “Kardeşlik adına dünyayı tek vücut haline getirme görevini üstlendik,” demişti King. “Hep birlikte kardeşçe yaşamayı öğrenmek zorundayız; yoksa budalaca yok olup gideriz.”

Kalabalık Montgomery'ye yaklaşırken, yürüyüşçülerin sayısı 25.000'i aşmıştı. Kiralanmış ucuz uçaklarla, otobüs ve trenlerle gelmişlerdi. Önemli Amerikan tarihçilerinden oluşan bir delegasyon da son etapta yürümek üzere oradaydı. Yayınladıkları bildiriyle şunu ilan ettiler: “İç Savaş'ta uğruna çarpışılan sorunların sonunda çözülmesi için artık zamanın geldiğine inanıyoruz.” Şarkıcı ve sivil haklar eylemcisi Harry Belafonte, Hollywood yıldızlarından oluşan bir grubu yürüyüşe katılmaları için örgütlemişti.

Selma-Montgomery yürüyüşü sonunda Martin Luther King, Jr., “Ne kadar sürer? Çok uzun sürmez. Çünkü hiçbir yalan sonsuza dek yaşayamaz” dedi. Resimde: King görev yaptığı Atlanta, Georgia'daki Ebenezer Baptist Kilisesi'nde vaaz veriyor.

25 Mart günü, eylemciler Martin Luther King'in önderliğinde Montgomery'ye girdiler. Dexter Caddesi'ni geçerek, yaklaşık yüzyıl önce köleliği savunarak İç Savaş'ı tetiklemiş olan Amerika Konfederasyonu'nun ilk ve tek başkanı Jefferson Davis'in göreve başlarken resmi geçit töreninde geçtiği yolu izlediler. İşte yüzyıl sonra o gün, siyah kölelerin soyundan gelenler uzun süredir elde ettikleri ama kullanmalarına izin verilmeyen haklarını talep etmek için hükümet binasına doğru yürüyorlardı. Yazdıkları dilekçede şu sözlere yer verilmişti:

Biz sadece 5 gün süren 50 millik [80 kilometre] bir yoldan gelmiyoruz; tam üç yüzyıllık zulüm ve zorluklarla dolu bir geçmişten geliyoruz. Alabama Valisi, ARTIK özgürlüğümüze kavuşmamız gerektiğini bildirmek üzere size geldik. Oy kullanma hakkına sahip olmalıyız; yasalar bizleri de eşit şekilde korumalı ve polislin zulmü sona ermelidir.

Vali Wallace çoktan olay yerinden kaçmıştı. Fakat bunun bir önemi yoktu.

King o gün en ünlü konuşmalarından birini yaptı; Montgomery otobüs boykotuna katılmış olan 70 yaşındaki bir kadının sözlerinden şu alıntıyı yaptı: Bir gün, kendisine yürümek yerine araçla gitmeyi tercih edip etmediği sorulan Mother Pollard şöyle cevap vermişti: “Ayaklarım yorgun, ama ruhum dinç.”

King yürüyüşü şu sözleriyle tanımladı: “İnsan vicdanında ışıldayan bir an.” King, bu yürüyüşün “savaşan *Zencilerin* yanında tehlikeyle yüzleşmek için Selma'ya akın eden her ırk ve dinden din görevlileri ve inanaların onurlu ve ilham verici hac yolculuğu” olduğuna dikkat çekti. “Zamanı gelmiş bir düşünce gibi,” diye sözlerine devam etti King, “güçlü orduların yürüyüşü bile bizi durduramaz. Özgürlük ülkesine gidiyoruz.”

Varmak istediğimiz sonuç; kendiyile barışık, vicdanıyla yaşayabilen bir toplum yaratmaktır. O gün, beyaz adamın değil, siyah adamın değil, sadece insan olan insanların günü olacaktır.

Bugün, “Peki, o güne ulaşmamız ne kadar sürer?” diye sorduğunuzu biliyorum. Bugün öğleden sonra, size diyorum ki; şu an ne kadar zor olursa olsun, bu saatler ne kadar moral bozucu olursa olsun; o güne varmamız uzun sürmeyecek; çünkü toprağa gömülen hakikat yeniden doğacak.

Ne kadar sürer? Çok uzun sürmez; çünkü hiçbir yalan sonsuza dek yaşamaz.

Ne kadar sürer? Çok uzun sürmez; çünkü ne ettiyseniz onu biçersiniz

.Ne kadar sürer? Çok sürmez. Çünkü ahlaklı evrenin kolu uzundur, ancak adalete doğru bükülür.

Yürürlüğe Giren Oy Kullanma Hakkı Yasası

Beş ay sonra Kongre'nin onayladığı 1965 Oy Kullanma Hakkı Yasası, Başkan Johnson tarafından imzalandı. 6 Ağustos 1965'de, Johnson öğleden önce A.B.D. Kongre Binasına gitti. Orada kendisini Kongre üyeleri ile Martin Luther King Jr. ve John Lewis gibi sivil haklar hareketi liderleri bekliyordu. Johnson ulusa şöyle seslendi:

Amerikan uygarlığının temel gerçeği şudur: İnsan özgürlüğü, adaleti ve onuru bizim için sadece laftan ibaret değildir. Biz bunlara inanıyoruz. Tüm bu gelişim sancıları, kargaşa, ve çokluk içinde, yine de inanıyoruz. İşte bu yüzden, aramızda zulme uğramış insanlar olduğu sürece, ve biz de bu zulmün bir parçası olduğumuz sürece; bu zulümü imanımızı bulandırıp büyük amacımızın kuvvetini kuracaktır.

Bu nedenle, Siyah Amerikalıların özgürlük zaferi aynı zamanda tüm Amerikalıların özgürlük zaferidir. Sizin onayladığınız ve benim de bugün imzalayacağım yasa sayesinde, bu yüce ülkede her aile özgürlük içinde daha güçlü olarak, daha görkemli beklentiler içinde yaşayacak ve Amerikalı olmaktan daha fazla gurur duyacaktır.

Yasa Neler Getiriyor?

On Beşinci Değişiklik maddesi oy haklarında segregasyonu zaten yasaklamıştı; dolayısıyla sorun Afro-Amerikalıların yasal oy haklarının bulunmaması değildi. Asıl sorun, bazı eyalet ve yerel yetkililerin sistematik bir şekilde siyahları oy hakkından yoksun bırakması idi. 1964 Oy Kullanma Hakkı Yasası ile federal hükümete seçmen kaydı için okuryazarlık sınavı yapan, ayrıca oy kullanma yaşına gelmiş kişilerin sadece yarısından azının kayıtlı olduğu ya da oy kullanabildiği herhangi bir eyalet ya da seçim bölgesinde, seçmen kayıt sürecini denetleme yetkisi veriliyordu. Güney'deki altı eyaletin hepsi ve diğer eyaletlerdeki birkaç ilçe de böylece bu yasa “kapsamına alınmış” oldu. Federal yetkililerin onayını almadan, yerel yetkililerin oy kullanma kuralları ve yönetmeliklerini değiştirmesi yasaklandı; değişiklik durumunda federal yetkililer önce bu değişikliğin ayrımcılık amacı veya etkisiyle yapılıp yapılmadığını inceleyecekti. Yasanın diğer hükümleri de gelecekte okuryazarlık sınavlarının yapılmasını men ediyor, ve eyalet seçimlerinde oy vergisini kaldırmak için A.B.D. başsavcısını yasal işlem başlatmakla görevlendiriyordu. (Ocak 1964'te kabul edilen A.B.D. Anayasası Yirmi Dördüncü Değişiklik maddesi ile federal seçimlerde oy vergisi zaten kaldırılmıştı.)

Federal “denetleyiciler”in devreye girmesi ile potansiyel seçmen durumundaki azınlık kitleleri üzerindeki korku baskısı sona erdi. Sonuçlar oldukça çarpıcıydı. 1965 yılı sonunda, Güneydoğu'daki sadece beş eyalette toplam 160.000 yeni Afro-Amerikalı seçmen kayıtdı. 2000 yılında, Afro-Amerikalıların seçmen kayıt oranları beyazlarınkinden yalnızca yüzde 2 daha azdı. 1965 yılında A.B.D. Kongresi'nde veya Güney'deki bir eyalet meclisinde görev yapan Afro-Amerikalıların sayısı sadece iki kişi iken, günümüzde bu sayı 160'tır.

Oy Kullanma Hakkı Yasası altında beş yıllık bir süre için kabul edilmişti; ancak sonradan yasanın hem geçerlilik süresi uzatıldı hem de çift dilde seçim materyalleri hükmü gibi yeni koşullarla kapsamı genişletildi.

1982 yılında Başkan Ronald Reagan yasanın geçerlilik süresini 25 yıl daha uzattı: “Oy hakkı Amerikan özgürlükleri tacının mücevheridir” diyordu Reagan, “Ve biz, bu mücevherin ışıltısının söndüğünü görmeyeceğiz.” Başkan George W. Bush ise 2006 yılında süreyi 25 yıl daha uzattı.

BEYAZ GÜNEYLİLERİN SİVİL HAKLAR HAREKETİNE TEPKİSİ

Sivil hakları için destansı mücadeleler veren Afro-Amerikalılar, beyaz Güneylilerin de dünyalarını değiştirdiler. Bazı beyazlar farklı ırkların yaşadığı yeni bir ülke olasılığına sıcak bakıp benimsemişti. Pek çoğu ise bu fikre düşmanca tepki gösterdi. Toplumsal ve siyasal değişimden korktular, kendi yaşam tarzlarının ortadan kalktığı gerçeği ile huzursuzca mücadele ettiler.

Mis kokulu manolya, yavaş bir yaşam temposu, ve pek sevilen alkollü, tatlı nane şurubu ile sembolize edilen “Güneyli yaşam tarzı”, ekonomik, sosyal ve kültürel uygulamaları kapsayan farklı bir karışımdı. Aynı zamanda, bölgedeki ırksal düzenin yansımalarını da içeriyordu – beyazların gücü elinde tuttuğu ve siyahların da buna uyum gösterdiği bir düzen. Yüzyıllar boyu kölelik ve ardından yıllarca süren segregasyon, beyazların hakimiyeti ile karakterize edilen yasal ve siyasal sistemi daha da pekiştirmişti. 20. Yüzyıla gelindiğinde, “Jim Crow” sistemi yasal segregasyonun kestirme anlatımı haline gelmişti (Bu tanım, yüzlerini siyaha boyayan beyazların alaycı bir şekilde köle kültürünü karikatürize ettikleri bir 19. yüzyıl halk oyunu karakterinin adından alınmıştı). Büyük eşitsizlikler günlük yaşamın her alanına damgasını vurmuştu. Siyahlar beyazlara hep “Bay” veya “Bayan” olarak hitap ederdi. Beyazlar ise Afro-Amerikalılara karşı bu tarz nazik hitap şekillerini

nadiren kullanırlardı. Siyahlar, beyazların evlerinde dadı, aşçı, hizmetçi, ve bahçıvan olarak çalışırlardı. Beyazlar uysallık beklerdi; siyahların direniş göstermeleri onlar için düşünülmeyen bir şeydi.

Uzun yıllar devam eden kölelik ve segregasyon nedeniyle, beyaz Güneyliler Afro-Amerikalılar hakkında zalimce ve basmakalıp klişeler üreterek benimsediler: Siyahlar kirli, sünepe, akılsız, ve seks düşkünü idiler. Siyahlar ya palyaço ya da vahşi idi, ortası yoktu. Beyazlar çoğu zaman kendi sosyal statülerini, kimliklerini, günlük yaşamlarını, ve özdeğerlerini Afro-Amerikalılar hakkında uydurdukları bu tür klişeler ile ilintili olarak tanımlıyorlardı. Siyahlar itaatkar ve çocuk ruhlu ise, buna karşılık beyazlar da güçlü ve onurlu idiler. Siyah olmak saygın olmamak anlamına geliyordu; özgür olmak ise beyaz olmak demektir. Sivil haklar mücadelesi Afro-Amerikalıların değerini yükselterek, beyazların onlar için yarattığı bu sosyal “konum”dan çıkarmak gibi bir tehdit içeriyordu. Beyaz Güneyliler artık kendilerine ait okul, mahalle, restoran ve seçim bölgelerinde siyahları yanlarında bulacaklardı. Beyazların çoğu Güney’in gelecekteki bu görüntüsünden korkuyordu.

Beyaz Güneylilerin çoğu, zamanla Afro-Amerikalıların ikinci sınıf vatandaş rolüne alışıp boyun eğdiklerine – ve hatta bundan zevk bile aldıklarına – inanır hale gelmişti. Sivil

Göstericiler New Orleans, Louisiana'daki bir devlet ilköğretim okulundaki ırkların entegrasyonunu protesto ediyorlar, 1960.

haklar hareketi 1950-1960'lı yıllarda Güney'i alt üst ettiğinde, bu tür inanışların yanlışlığını da ortaya koydu. Nihayet, Afro-Amerikalılar hoşnutsuzluklarını dile getiriyor ve onurlarını geri istiyorlardı. Siyahların isyanı beyazların algıları ile öylesine sert biçimde çatıştı ki, pek çok kişi gözlerine inanamadı. Ve halk hareketi örgütleyicileri siyahların eşitliği hareketinde liderlik ederken, beyazlar da karşı direnişe geçti.

A.B.D. Yüksek Mahkemesi, 1954 yılındaki *Brown-Eğitim Kurulu Davası*'nda aldığı yargı kararı ile, Güney'deki okulların ilk savaş alanı olmasını kesinleştirdi. Mahkeme kararına göre; segregasyon sistemine sahip okullar siyah çocukları adeta “değeri düşük öğrenci rozeti” ile damgalıyordu. Ve

işte bu nedenle, Güney eyaletleri tüm okullarını “ölçülü bir hızla” entegrasyon sürecine sokmalıydı. Güneyli politikacılar mahkeme kararını kınadı. Beyazların derinde yatan ırkçı korkuları üzerine oynayan ve federal hükümete karşı hoşnutsuzluğu körükleyen bir dil kullanan Virginia'dan Harry Byrd gibi senatörler, mahkemenin haddini aştığını iddia ettiler. Beyaz Güneyliler mahkeme kararını geçiştirmeye çalışarak, her fırsatta segregasyon karşıtı çabaları tersine çevirmek için mücadele ettiler. Yerel liderler ve işadamları kendilerini Vatandaş Konseyleri halinde örgütlediler, ve entegrasyonu savunmaya cesaret eden siyahlara – ya da beyazlara – karşı gruplar halinde ekonomik misilleme yaptılar.

1957 yılında, bir federal mahkeme Little Rock, Arkansas'daki devlet okulları için entegrasyon emrini çıkardı. Little Rock Merkez Lisesi'ne kayıtları yapılmak üzere dokuz siyah öğrenci seçildi, ancak Vali Orval Faubus, öğrencilerin okul kapısından girişini engelledi. İlk başta tereddütlü davranan Başkan Dwight Eisenhower, mahkeme emrini uygulamak için A.B.D. Ordusu 101. Hava İndirme Tümeni'nden bir muharebe grubunun “Little Rock Dokuzlusu”na eşlik ederek sınıflarına kadar götürmesini istedi. Afro-Amerikalı gençler nihayet Merkez Lisesi'ne vardıklarında, beyazlardan oluşan saldırgan bir çete ile karşılaştılar. Ebeveynler okula giren öğrenciler ile onları koruyan

federal emniyet memurlarını alaycı kahkahalarla karşıladılar. Öfkeli beyaz Güneyliler, Yeniden Yapılanma dönemi ile ortadan kalktığını düşündükleri bu sahne karşısında büyük bir üzüntüye kapılmışlardı: Federal birlikler Güney'de siyahların sivil haklarını koruyordu.

New Orleans segregasyona son vermek için *Deep South* (Güneydoğu eyaletleri) bölgesinde harekete geçen ilk şehir oldu, ama orada da benzer bir yangın patlak verdi. Kasım 1960'da, dört Afro-Amerikalı kız öğrenci *Ninth Ward* (kentnin doğu bölgesinde bir semt)'deki Frantz İlköğretim Okulu'na entegre edildiler. Burası kent en yoksul mahallelerinden biriydi. Organize siyahlara ve etkin bir federal hükümete kar-

Çoğu zaman kukulemeleri ile yüzlerini saklayan Ku Klux Klan üyeleri beyazların üstünlüğünü savunarak; Afro-Amerikalılar, Yahudiler, Roma Katolikleri gibi gruplara karşı terörizm, şiddet, ve linç eylemlerine başvurdular.

şı mağduriyetlerene ek olarak, beyaz Güneyliler ayrıca derin sınıf bölünmelerinin etkisini de hissediyorlardı. Ninth Ward bölgesinin beyaz sakinleri, kentin zengin ve güçlü kişileri tarafından entegrasyon yükünün onların – ve sadece onların – başına yıkıldığına inanıyorlardı. Bölgenin tümünde, yoksul beyazlar entegrasyon “yükünü” omuzladılar. Özel golf kulüpleri, özel okullar, ve özel banliyö semtleri gibi sosyal güvenlik valfleri sayesinde seçkin sınıf korunurken, daha yoksul beyazlar da kendi devlet okulları, yüzme havuzları, ve mahallelerinin, segregasyona son verme deneyimini yaşayacak ilk kurumlar olduğu gerçeği ile sıkça karşılaşmak zorunda kaldılar.

Milyonlarca beyaz Güneyli, siyasi çıkarları için toplumdaki sivil haklar karşıtı aşırı duyarlılığı sömüren Alabama Valisi George Wallace gibi, kendilerini destekleyen politikacıları yanbaşlarında buldular. 1963 yılında görevine başlarken yaptığı konuşmada, Wallace şunu ilan ediyordu: “Şimdi, yarın, ve sonsuza kadar segregasyon”. Wallace, beyaz direnişin simgesi haline geldi. Ku Klux Klan – ırkçılık, anti-Semitizm, ve nativizm (*doğustancılık*) görüşleriyle hareket eden şiddet yanlısı örgüt – üyeleri de benzer bir yanılıgyı sürdürmekte inat ettiler: Onlara göre; kan dökeren ırkların eşitliğinin geleceği günü erteleyebilirlerdi. 1963 yılında Klan üyeleri Birmingham, Alabama'da siyahlara ait bir Baptist kilisesini bombaladılar ve dört genç kızın ölümüne

yol açtılar. Sonraki yıl, yine Klan üyeleri Philadelphia, Mississippi'de üç sivil haklar eylemcisini öldürüp toprak baraj setine gömdüler. Böyle korkunç şiddet eylemleri çoğu beyaz Güneyliyi tiksindirdi, ve böylece beyazların hakimiyeti altındaki Güney'de çekişmeler başladı. Çoğunluk yine de aynı sonucu istiyordu – siyahların beyazların karşısında şapkalarını çıkardığı, ve segregasyona dayalı Jim Crow düzenindeki rollerine boyun eğdikleri nostaljik günlere geri dönüşü.

Bir tarafın aşırı eylemleri, çoğu zaman diğer tarafın zaferi elde etmesine neden olur. Klan'ın dehşet uyandıran şiddet eylemleri beyaz Amerika'nın vicdanını sızlattı. Ve sonunda, ülkeyi sivil haklar ile ilgili destansı yasalar çıkarmaya bir adım daha yaklaştırdı – 1964 Sivil Haklar Yasası ve 1965 Oy Kullanma Hakkı Yasası. Kendisi de Teksaslı bir Güneyli olan Başkan Lyndon Johnson, ilgili yasayı Kongre onayına sunduğunda, beyaz Güneyliler kendilerini ihanete uğramış gibi hissettiler.

Sivil Haklar Yasası ticari işletmeler ve kamu tesislerinde entegrasyon sağladı. Beyazlar birdenbire kendi dükkanlarında siyahlara hizmet etmek ve restoranlarda onların yanlarında yemek yemek zorunda kaldılar. Bu değişiklikler beyaz Güneylilerin günlük yaşam ritimlerini altüst etmişti. Birçok beyaz, bu tür federal yasaların kendi haklarını tehlikeye attığına inanarak, “Haksız Muamele Yasaları” (*Civil Wrongs Bill*)nın

yürürlükten kaldırılmasını istediler. Hakların da bir sonu olduğu ve siyahlara tanınan özgürlüklerin, beyazların özgürlüklerini eksilteceği fikrine sınımsız tutundular. Güney’de ırklar arasındaki ilişkiler tahterevalli gibi inip çıkan dengesiz bir yapıya sahipti, ve beyazlar eğer siyahlar yükselecekse kendilerinin yere çakılacağını düşünüyorlardı.

Siyahların çoğunlukta olduğu bölgelerde, Oy Kullanma Hakkı Yasası sayesinde Afro-Amerikalılara çarpıcı bir yeni güç verilmiş oldu. Beyazların neredeyse dörde-bir oranında sayıca azınlık olduğu, eski köle düzeninin Güney’deki bu kalelerinde, siyahlar kullandıkları oylarla aralarından bazılarını siyasi makamlara getirdiler.

Alabama eyaletindeki Macon ve Greene ilçeleri gibi kırsal kesimdeki çoğu bölgede, Afro-Amerikalılar birdenbire sahip oldukları siyasi gücü kullanmaya başladılar. Sivil haklar hareketinden önceki yıllarda, çok az sayıda beyaz bu tür sosyal dönüşümleri hayal edebilirdi. Önceden düşünülemez olan bu hayal, 1970’lerde politik bir gerçek haline geldi.

Sivil haklar hareketi beyaz Güneylilerin günlük yaşamını sonsuza kadar değiştirdi, siyahlar hakkındaki geleneksel tutumlarını darmadağın etti, ve bazı kasabalarda siyasi gücün dengesini değiştirdi. Afro-Amerikalıların uysallık kabuğunu sıyrıldı ve onlara yeni bir onur kazandırdı. Çoğu beyaz Güneylinin gözünde artık

yaşam tanınmaz hale gelmişti. Zar zor öngörebildikleri bir gerçekle karşı karşıya kalan beyazlardan bazıları, ellerine geçirdikleri her türlü silahla misilleme yaptılar. Bazıları ise kargaşayı önlemeye çalıştılar; bastıkları zemin yerinden kaymış olsa da, sevgiyle andıkları yaşam tarzlarını korumaya kalktılar. Sonuçta, bu durumdan kaçınmanın imkansız olduğu ortaya çıktı. Beyazlar çeşitli direniş stratejileri kullanarak sivil haklar hareketi ile savaşırken, hareketin uzun pençesinden kaçabilen pek olmadı.

Sonunda, sivil haklar hareketi Güney’i ve tüm ülkeyi değiştirdi. Bu dönüşüm Güneylilerin yaşam ve zihniyetlerini değiştirdi, bazı

beyazlar da kendilerini özgürleşmiş hissettiler – aşağılamak ve ezme zorunluluğundan, kısıtlayıcı ırksal hiyerarşide üstlendikleri rollerden kendilerini kurtarıp rahatlamışlardı. Ancak, 21. yüzyılda bile ırksal anlamda eşitsizlik Amerikan yaşamına musallat oluyor. Siyah Amerikalılar, hala orantısız bir şekilde yoksul, hapiste ve eğitimsiz olarak yaşamayı sürdürüyorlar. Bununla birlikte, Güney’deki Jim Crow sisteminin pek çok hayaleti ortadan kalktı. Sivil haklar hareketinden sonra, Afro-Amerikalılar entegre okullara devam edebildiler, siyasi makamlar için adaylıklarını koydular – ve kazandılar – ve Jim Crow kültürünün kendilerinden çaldığı bir onur duygusu içinde yaşamalarını sürdürdüler. Bu değişiklikler aynı zamanda Güneyli yaşam tarzının içine sızarak, hatlarını yeniden şekillendirdi. Sivil haklar hareketi – beyaz ya da siyah – tüm Güneylileri, ırkların eşitliğine giden yolda daha da ileriye taşımış oldu.

Jason Sokol tarafından yazılmıştır. Pennsylvania Üniversitesi doktora sonrası Mellon akademi üyesi olan Sokol, aynı zamanda *There Goes My Everything: White Southerners in the Age of Civil Rights* (İşte Herşeyim Elden Gidiyor: Sivil Haklar Döneminde Beyaz Güneyliler) adlı eserin de yazarıdır.

21 Mart, 1965’de sivil haklar savunucuları ve onların yandaşları Selma’da toplandıklarında, yerel bir Güney Hristiyan Liderlik Konferansı lideri, militan eylemcilerin “sorumsuzluklarının” sivil haklar hareketine büyük zarar verebileceğine dair basını uyardı. Din adamı Jefferson P. Rogers, Şiddet Karşıtı Öğrenci Koordinasyonu Komitesi’ni kastediyordu. Bu komitenin lider kadrosunun, Martin Luther King ile sivil haklar hareketinin ağır değişimden yana temel stratejisine karşı sabırsızlıkları giderek artıyordu. Hemen her geniş tabanlı toplumsal hareket benzer gerginlikler ile yüz yüze kalır. Ancak sonraki yıllar, Thurgood Marshall, King, ve diğerleri tarafından izlenen bu stratejinin akıllıca olduğunu ispat edecekti. Sivil haklar

hareketinin büyük zaferleri şu gerçeği kanıtladı: Bir hukuk ülkesinde ilerlemenin anahtar ögesi, Afro-Amerikalıların kamu tesislerinde, eğitim kurumlarında, ve en önemlisi, oy kullanma kabiniinde gerçek yasal eşitliğini sağlamaktır.

Fakat bu gerçek henüz açıkça ortada değildi. Mayıs 1966’da, çok sayıda seçmen kayıt kampanyasına katılmış deneyimli eylemci Stokley Carmichael, SNCC’nin yeni başkanı olarak görev üstlendi. Greenwood, Mississippi’de yaptığı konuşmada, “Black Power” (*Siyahların Gücü*) için Thurgood Marshall ve Martin Luther King Jr. entegrasyon için çaba gösterirken, Carmichael bunun yerine ayrışmadan yanaydı. “Entegrasyon, beyazların üstünlüğünü korumak için sinsice uydurulmuş bir baha-

nedir” diyordu. Bu arada, Huey P. Newton ve Bobby Seale adlı eylemciler tarafından Ekim 1966’da Oakland, California’da Siyah Panter Partisi (*Black Panther Party*) kuruldu (bazı söylentilere göre, parti adı Alabama’da düzenlenen bir seçmen kayıt kampanyasında cahil seçmenler için kullanılan görsel amblemden alınmıştı). Huey P. Newton ve Bobby Seale, haksız şekilde siyahları hedef aldıklarına inandıkları polis memurlarını gölge gibi takip etmek için partiye silahlı üyeleri – “Panterleri” – kabul ettiler. Parti, özellikle sosyal hizmet programları sayesinde, kısa süreli bir popülerlik yaşadı. Ancak, yerel polislerle yapılan silahlı çatışmalarda tanınmış bazı Panter’lerin yaşamalarını yitirmeleri ya da hapse düşmeleri yüzünden, pek çok Amerikalı partinin şiddet dolu

Ulusumuzun tarihindeki herhangi bir dönemden çok daha fazla, bugün hepimiz Amerikalıyız.

yöntemlerine karşı çıktı. Bu da, Panter hareketini böldü. Böylece bu hareket, partizanlık ve karşılıklı suçlama labirentinde zaman içinde tükenip gitti.

1968 yılı Batı dünyasının büyük bölümünde siyasi çalkantılar dönemi idi. A.B.D. o yıl, başsavcılık yaptığı dönemde sivil haklar eylemcilerine destek veren Senatör Robert F. Kennedy’nin bir suikaste kurban gitmesine tanık olacaktı. Ve King’in olağanüstü kariyerinin uğradığı sonu görecek.

King’in, yaşamının son yıllarını ekonomik eşitlik mücadelesine adanmış olması, sivil haklar hareketinin yasal eşitliği güvence altına almadaki başarısının bir göstergesi idi. King, çoğunluğu siyah olan belediye temizlik işçilerinin

Entegre edilmiş bir devlet okulunda öğle yemeği zamanı.

grev haklarını korumak adına 3 Nisan 1968'de Memphis, Tennessee'de bir kampanyaya katıldı. Halka yaptığı konuşmada, yaşamı boyunca üzerinde çalıştığı İncil'den büyük ölçüde yararlanmıştı. Zaman içinde bu konuşmanın bir kehanet niteliği taşıdığı görülecekti:

Doğrusu şimdi ne olacak bilmiyorum; önümüzde zor günler bizi bekliyor. Ama artık bunun benim için gerçekten pek önemi yok, çünkü dağın zirvesine çıktım. Ve umursamıyorum. Herkes gibi, ben de uzun bir yaşam istiyorum – uzun ömrün yeri özeldir. Fakat şimdi bu konuyu düşünmüyorum. Ben sadece Tanrı'nın arzusunu yerine getirmek istiyorum. Tanrı, dağın zirvesine tırmanmama izin verdi. Oradan aşağıya baktım ve Vaadedilmiş Toprakları gördüm. Sizinle oraya varamayabilirim. Ama bu gece bilmenizi isterim ki; bizler, bir ulus olarak, Vaadedilmiş Topraklara ulaşacağız. Ve işte bu yüzden bu gece çok mutluyum; hiçbir şeyi dert etmiyorum; kimseden korkmuyorum. Gözlerim yaklaşan Tanrı'nın azametini gördü.

Ertesi gün King'in yaşamı bir suikastçinin kurşunu ile son buldu. Öldüğünde 39 yaşındaydı. Uzun süredir öylesine ağır bir yükün altındaydı ki, morgta yapılan muayene sonucunda doktorlar kalbinin, 60 yaşında

biri gibi yorgun olduğunu söylediler. Cenazesine yaklaşık 300.000 Amerikalı katıldı.

Martin Luther King Jr. cinayeti Washington, D.C.'de ve 100'den fazla diğer Amerikan kentinde ayaklanmaları tetikledi. Dar vizyonlu olanlar ve yeterince cesur olmayanlar, o anda King'in yaşamı boyunca gösterdiği çabayı sorgulayabiliyordu. Fakat, King'in tarif ettiği Vaadedilmiş Topraklar pek çok anlamda, işte o öfkeli, ateşli Nisan 1968 gecelerinde görün-

düğünden çok daha yakındı aslında.

Sivil Haklar Hareketinin Zaferleri

Afro-Amerikalıların tarihsel deneyimi daima özgün bir süreç olarak hatırlanacaktır. Fakat oy kullanma hakkının etkili şekilde uygulamaya geçirilmesi, göçmenler ve diğer azınlık gruplarının uzun zamandır peşinde koştuğu Amerikan Rüyasını gerçeğe

Üstte: Ev sahibi olmak yıllar boyu önemli bir Amerikan Rüyası olmuştur. Solda: Arkadaşı Denise McNair'in ırkçı bir milis tarafından öldürülmesinden kırk iki yıl sonra, Condoleezza Rice ülkenin Dışişleri Bakanı olarak göreve başladı.

dönüştürmek – ve sonunda başarmak – için gereken araçları siyah Amerikalılara sağlamış oldu. A.B.D.'de oy kullanan kişiler gerçek siyasi gücü ellerinde tutar. Zaman içinde kullanılan oylar ile elde edilen hukuki ve siyasi anlamda eşitlik, Afro-Amerikalılar için yaşamın hemen her alanında çeşitli kazançlar getirdi.

Örneğin, John R. Lewis 1961 yılında Montgomery çetesi tarafından vahşice dövülmüş Özgürlük Yolcularından biriydi. Bugün kendisi A.B.D. Temsilciler Meclisi'nde Georgia eyaletinin 5. Bölgesi'ni temsil ediyor. Meslektaşları arasında yaklaşık 50 kadarı Afro-Amerika kökenlidir. Bunların çoğu da, etkili kongre

Başkan Barack Obama, kazandığı başkanlık seçiminin akşamında, Chicago'da kalabalıklara sesleniyor.

komitelerinin başkanları olarak büyük bir siyasi güç kullanmaya devam ediyorlar.

Denise McNair, 1963 yılında Birmingham'da ırkçı milislerin bombaladığı Onaltıncı Cadde Baptist Kilisesi'nde yaşamını yitiren genç kızlardan biriydi. 2005 yılında, arkadaşı Condoleezza Rice ülkenin Dışişleri Bakanı olarak göreve başladı.

1966 yılından bu yana siyahlar arasında lise mezuniyet oranları neredeyse üç katına çıktı, yoksulluk oranı ise neredeyse yarıya düştü. Tıpkı pek çok başarılı Afro-Amerikalı işadama, akademisyen, edebiyatçı ve sanatçıların yükselişi gibi, Siyah orta sınıfın ortaya çıkışı dikkat çekici bir toplumsal gelişmedir.

Amerikalılar ırk sorunları ile boğuşmaya devam etseler de, bu sorunlar Thurgood Marshall, Martin Luther King, ve sivil haklar hareketinin ele aldığı konularından büyük ölçüde farklılık göstermekte-

dir. Bugünün sorunları da o dönemdekiler kadar gerçek olmakla birlikte, yakın geçmiş kadar kaydedilen ilerlemenin asıl boyutunu da yansıtıyorlar.

Brown-Eğitim Kurulu Davası'nın da konusu olan, eğitimi göz önüne alalım. Yüksek Mahkeme'nin son kararları "olumlu ayrımcılık" (*affirmative action*) politikalarının izin verilebilir sınırlarını araştırmaktadır. Bu politikalar, geçmişte yaşanan segregasyon etkilerini düzeltmek ve kamu kurumlarının hizmet verdikleri toplulukların yapısını demografik olarak yansıtma talebi ya da teşvik etmek amacıyla güdüyor.

Yargıçlardan artık, örneğin bir okul bölgesi için, tüm ebeveynlerin çocuklarının gideceği okulu seçmelerine izin verecek şekilde birbiriyle rekabet içindeki ihtiyaçlar hakkında karar vermeleri isteniyor. Eğer belirli bir okula çok fazla sayıda kişiden talep varsa, sadece bazı öğrenciler ilk-tercihleri olan o eğitim kurumuna de-

vam edebilirler. Bu durumda, bölge yönetimi o popüler okul için hangi taleplerin kabul edileceğine karar verirken, ırk dengesini korumayı istediğini söyleyebilir mi?

Eskiden Linda Brown gibi milyonlarca Afro-Amerikalı öğrencinin kasıtlı olarak segregasyon uygulanan eski püskü, daha kalitesiz okullarda okumak zorunda kalması sorun iken, şimdi irdelenen sorun: yeni yapılaşan toplu konut bölgeleri nedeniyle pratikte okullarda kendiliğinden segregasyonun kendiliğinden oluşması halinde, hükümet müdahale etmeli mi, etmemeli mi?

Her sınıftan tüm Amerikalılar bu tür konularda farklı fikirlere sahip olabilirler – ve oluyordur da. Ve bu ikilemlere cevap verebilecek Amerikalı lider sayısı az.

Bu kitapçık basıma girdiğinde, Kenyalı siyah bir baba sayıda kişiden talep varsa, sadece bazı öğrenciler ilk-tercihleri olan o eğitim kurumuna de-

Başkanı olarak seçilmişti. Obama, Amerika'da yaşanan ırk sorunu konusunda, bir seçim kampanyası konuşmasında şunları söylüyordu:

Kölelik sorusunun yanıtı zaten Anayasamızın içinde saklıdır – Bir Anayasa ki özünde hukuk nezdinde eşit vatandaşlık ilkesi taşıyan; bir Anayasa ki halkına özgürlük, adalet, ve zaman içinde mükemmel hale getirilebilecek ve de getirilmesi gereken birlik duygusu vaat eden.

Ve yeni Başkan, seçim zaferini elde ettiği gece ulusa şöyle sesleniyordu:

Eğer hala Amerika'nın herşeyin mümkün olduğu bir yer olduğundan şüpheleniyorsanız; kurucu atalarımızın hayalinin günümüzde de hala canlı olup olmadığını merak eden; ve hala demokrasimizin gücünü sorgulayan biri varsa; işte bu akşam sizlere bir yanuttur.

Obama'nın zaferi, ülkenin ilerlemesinin bir göstergesidir. Bir başka gösterge, ve kuşkusuz en önemlisi de, özellikle ülkenin geleceğini kuracak genç Amerikalılar arasında utanç verici kölelik tarihi, segregasyon, ve haklardan mahrum bırakılma gibi konuların artık geçmişte kalması gerektiğine dair yaygın ve köklü bir uzlaşmanın ortaya çıkmış olmasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni: George Clack
Baş Editör: Mildred Solá Neely
Yazı İşleri Yönetmeni: Michael Jay Friedman
Sanat Yönetmeni: Min-Chih Yao
Fotoğraf Araştırmacısı: Maggie Johnson Sliker

Bu sayıdaki ana metnin yazarı **Michael Jay Friedman**, A.B.D. Dışışleri Bakanlığı Uluslararası Bilgi Programları Dairesi'nde Basılı Yayınlar Bölümü Müdürü olarak çalışmaktadır. A.B.D.'nin siyasi ve diplomatik tarihi konusunda doktora derecesine sahiptir.

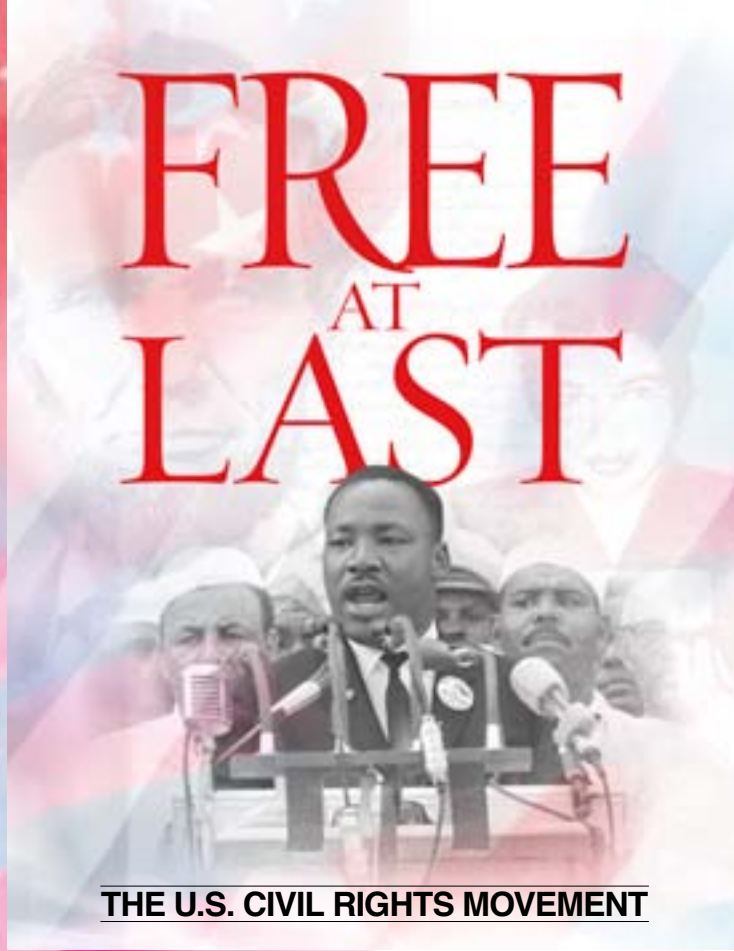
Fotoğraflar:

Yukarıdan aşağıya görüntülen resimleri ayırmak için kesik çizgi, soldan sağa görüntülen resimleri ayırmak için ise noktalı virgöl kullanılmıştır.

Kapak: AP Images (4). Ön Kapak İçi: AP Images. Sayfa 3: Schomburg Center/Art Resource, NY. 4: British Library/London/Great Britain/HIP/Art Resource, NY. 6: Hulton Archive/Getty Images. 8: The Bridgeman Art Library/Getty Images. 9: Library of Congress. 10: Hulton Archive/Getty Images. 11: Yağlıboya tablo, Jerry Pinkney, National Geographic Society. 12: MPI/Getty Images. 13: Hulton Archive/Getty Images – Library of Congress, Prints and Photographs Division. 14: Library of Congress, Prints and Photographs Division. 16: Library of Congress, Prints and Photographs Division. 17: Louie Psihoyos/Science and Photographs Division. 18: Library of Congress, Prints and Photographs Division. 19: © CORBIS. 20: Library of Congress, Prints and Photographs Division. 21: AP Images. 22: Marie Hansen/Time Life Pictures/Getty Images. 24: Library of Congress, Prints and Photographs Division. 25: © David J. & Janice L. Frent Collection/CORBIS. 26: Scurlock Studio Records, Archives Center, National Museum of American History, Behring Center, Smithsonian Institution. 27: Library of

Congress, Prints and Photographs Division; AP Images. 28: Virginia Historical Society, Afro-American Newspaper Archives and Research Center izniyle. 29: © Bettmann/CORBIS – © Jack Moebes/CORBIS; AP Images. 31: AP Images. 33: © Bettmann/CORBIS – AP Images. 35: Don Cravens/Time Life Pictures/Getty Images – Montgomery County Sheriff's Office/AP Images. 36: © Bettmann/CORBIS. 37: Sy Kattelson, Gelatin silver print, 1948, National Portrait Gallery, Smithsonian Institution. 38: © Bettmann/CORBIS (2). 39: Paul Schutzer/Time Life Pictures/Getty Images. 40: Horace W. Cort/AP Images; © Bettmann/CORBIS. 43: Bill Hudson/AP Images. 44: Harry Harry/AP Images.Hulton Archives/CNP/Getty Images. 46: Carlos Osorio/AP Images – Gene Herrick/AP Images. 47: Lacy Adkins/AP Images. 48: © Bettmann/CORBIS. 49: Landall Kyle Carter/CORBIS. 50: AP Images. 51: © Bettmann/CORBIS. 52: © Flip Schulke/CORBIS (2). 55: AP Images. 56: AP Images; Dozier Mobley/AP Images – AP Images. 58,59: AP Images (3). 60: © Flip Schulke/CORBIS. 62-63: © Bettmann/CORBIS; Hoarce W. Cort/AP Images. 64: Bill Eppridge/Time Life Pictures/Getty Images. 65: Digital Vision/Getty Images. 66: Ariel Skelley/Getty Images – Beбето Matthews. 67: © AP images.

FREE AT LAST

THE U.S. CIVIL RIGHTS MOVEMENT

A.B.D. DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI
ULUSLARARASI BİLGİ PROGRAMLARI DAİRESİ
<http://www.america.gov>